

Iovu Roiban Oroiana

*Limbaajul și Toponimia
Câmpiei Transilvane
în poezia lui Ion Horea*

Editura Ardealul
Târgu- Mureș 2022

Lector: Prof. Univ. Dr. Eugeniu Nistor
Tehnoredactor: ?
Colecția: Monografii ?
Coordonator colecție: ?
Cuvânt înainte: Prof. Univ. Dr. Eugeniu Nistor
Descrierea CIP aparține Bibliotecii Naționale a României
ISBN 978- ?

C Iovu Roiban Oroianu

Nicio parte din această lucrare nu poate fi reprodusă
fără acordul Editurii și al autorului.

Editura ARDEALUL Târgu- Mureș, 2022

Editor:?

E-mail:?

Telefon:?

www.editura.....ro ?

Iovu Roiban Oroianu

LIMBAJUL ȘI TOPONIMIA
CÂMPIEI TRANSILVANE
ÎN POEZIA LUI ION HOREA

Editura Ardealul
Târgu- Mureș
2022

Cuvânt înainte

În urmă cu peste un sfert de veac, am drumărit cu poetul Ion Horea pe dealurile de lumină ale Vaideiului, în lumea aceea magică trecută în cărțile sale. Era tocmai în duminica Floriilor, atunci când pe pajiști dă colțul fraged al ierbii și galbenul păpădiilor te îndeamnă să ajungi cu gândurile și cu pașii prin locuri uitate. Sub acest imbold am trecut și noi pârăul acela cu apă strălimpede și, însoțiți de o ființă surzătoare, am urcat dealul abrupt către cimitirul din Petea și de acolo, pe lângă piatra rotundă și netedă, șlefuită de anotimpuri și ploii, am contemplat vremea și lucrurile în întâmplările lor cele tulburătoare de vieți... Cândva, spunea tulburat poetul, la poalele dealului dinspre Vaidei erau oameni și sălașuri, erau pomi roditori și sălcii, în umbra cărora s-au petrecut iubiri, nunți, nașteri, copilării, înmormântări... Dar chiar și acea „grădină a raiului”, invocată în cărțile maestrului, la întemeierea căreia a trudit o viață un preacucernic creștin al locului, a ajuns în paragină. Doar câțiva pereți ai bătrânelor case de altădată se mai încapățâneau să stea în picioare. Iar peste cărările din curți, care duceau odată până la fântâni și până la porți și drum, au crescut spini și bălării – peste toate stăruind un imens val de singurătate. Apoi, încruntat, poetul s-a năpustit asupra hățișurilor din curtea casei părintești, dându-le pradă focului care s-a întins până pe coama dealului din preajmă, mistuind lacom în flăcările lui aproape o jumătate de veac de părăsire și pustiire... Era și acesta un semn. O nouă întemeiere a gândului la ceas primăvărat. O speranță în reînviere... Se făcuse apoi seară, când în cimitirul de la Petea, cu mâinile

tremurătoare, poetul a aprins o lumânare la căpătâiul părinților săi... Am plecat, pășind printre lumânările aprinse la creștetele celor trecuți în veșnicie, printre crucile simple de lemn, printre mălini, pruni și acăți, lăsând în urmă străvechea biserică a așezării, înălțată în urmă cu aproape trei veacuri, lângă care veghează o enigmatică piatră cu brațele frânte – ca un semn stăruitor de întoarcere, ca un chip duios al unei lumi ce nu trebuie dată uitării...

În cuprinsul lucrării, am regăsit aceleași trăiri. Autorul, om al locului, își amintește de prima întâlnire cu poetul, în cimitirul din Petea, demult, în copilărie. Și rămâne constant pe tot parcursul omagierii idolului său, poetul Ion Horea, patriarhul poeziei transilvane. Fascinat și marcat de miracolul „Bătăii cu aur”.

Eugeniu NISTOR

Argument

Prima carte cu care am luat contact, dintre volumele de poezii ale lui Ion Horea este volumul *Încă nu!* Era prin 1972, cred că eram în liceu în clasa a X-a. Citeam cu mare plăcere și de fiecare dată aveam impresia că sunt și eu prezent, hălăduind prin Continut și Pojorâta, pe hotarele satului. Apoi a urmat facultatea, dar Politehnica m-a îndepărtat într-o oarecare măsură de poezie. Acum, pensionar fiind, am dat frâu liber pasiunii din tinerețe. E o adevărată bucurie. Se zice că dacă îți găsești o meserie care să-ți placă, nu o să muncești toată viața! Așa și este, e adevărat!

Drumul meu prin viață a fost un traseu parcă predestinat. Totul s-a întâmplat în urmă cu mai bine de cincizeci de ani. Mergeam cu mama în cimitir în satul Petea, de sărbătoarea Floriilor, seara. Ne duceam să punem pe mormintele bunicilor mâțașori, crenguțe de salcă, și să le aprindem lumânări la căpătâi, lângă cruce. Se zice că, în această zi, porțile cerului se deschid și cei dragi nouă, pleacă acolo sus în ceruri, coboară printre noi aici, pe pământ. Te cuprinde un sentiment ciudat, treci prin fața crucilor, le citești numele și ți-i închipui așa cum erau altădată. Pe ulițele satului sau la lucru în hotar...

Într-una din acele zile s-a întâmplat ceva ce avea să-mi marcheze viața pentru totdeauna. Ne-am întâlnit acolo în cimitir, printre cruci, cu colegul mamei, poetul și scriitorul Ion Horea, născut în satul Petea. S-au oprit preț de câteva minute și au schimbat două vorbe, ca vechi prieteni și colegi de clasă. Mi-l amintesc pe poetul și scriitorul Ion Horea îmbrăcat elegant, cu barbă, foarte distins... „*Vezi tu, dragu' mami, să înveți bine la școală, să ajungi și tu domn, om învățat, așa ca Uănu!*” Vorbele

și imaginile din seara aceea au rămas pentru mine un imbold permanent!

De mai bine de un an, citesc și studiez poezia poetului Ion Horea. Din păcate, nu mai este printre noi, a plecat la cele veșnice, acolo sus, în ceruri, în 5 aprilie 2019. Locul de veci, unde își odihnește trupul obosit, este în satul Petea, chiar în fața bisericii de lemn, aproape de groapa unde se aprinde focul sfânt de Paști!

Acum, după moartea poetului, aflând de dorința de a fi înmormântat acasă, în cimitirul din satul Petea, am avut sentimentul că cercul se închide: *Uănu*, așa cum era alintat, s-a întors în glia de unde s-a ridicat!

M-am hotărât să scriu o carte, prin care să încerc să fac cât mai cunoscută poezia unui mare poet al Transilvaniei, Ion Horea! Să realizez un Medalion ION HOREA, la comemorarea a cinci ani de la trecerea în neființă a poetului. Sistematic, inginereste, citind și analizând fiecare text, am selectat doar cele care se refereau la afinitatea față de sat și locurile natale, limbajul arhaic, abundând de regionalismele locului, toponime, hidronime.... Și în mod special, am urmărit limbajul folosit, regionalismele și toponimia din satele, Petea și Vaideiu, care ”de cându-i lumea” sunt ”tot una”!

Volumul lui Ion Horea, *Bătaia cu aur* (Editura Ardealul, Târgu Mureș, 2009), este antologia de referință care cuprinde, la alegerea poetului, poeme din cele 25 de volume publicate în intervalul 1956-2005.

Legat de limbajul arhaic, parcurgând parcă de fiecare dată un spațiu rural real, cum numai în satele *cu dealuri de lut* poate fi întâlnit, loc ce provoacă nostalgii, Ion Horea este definit ca un poet al reînțoarcerii la origini. Sau poate, cred eu, că nici nu a plecat de tot din sat, cu inima și sufletul rămânând tot acolo, pe hotarele satelor Petea și Vaideiu, deși a locuit multă vreme în București. De asemenea, atașamentul poetului pentru satul natal, evocarea obsesivă a roadelor pământului, struguri, bostani sau cucuruz, emoția sufletească urmărind turma de oi pe coastă sau ciurda

venind seara în sat de la pășune, drumul țării cu ogășiile, urmele rănilor lăsate de roțile carelor. Ori își imaginează păzind via, în coliba de paie, întins pe spate pe un braț de otavă și căutând noaptea, pe bolta cerului, așa cum îl învățase tata, Cupa și Rarițele. Și mai ales Găinușa cu puii care pâlpâia către ziuă sau „Luna crescută deasupra continitului”.¹ O picanterie este *Întâmplarea cu stupul*, la furat miere din stupul lui Toderică. Toate scot în evidență un suflet ancorat în Ardealul de ieri și de azi, satele Petea și Vaideiu din Câmpia Transilvană, închistate în trecut, care încet, încet, alunecă în uitare.

Autorul își întipărește în cuvânt emoții, stări și un imaginar legat de autenticitatea spațiului natal, din satul Petea, sau a satului vecin, Vaideiu.

M-am orientat, mai ales în prima parte a lucrării, după multele interviuri realizate de *România literară*, așa încât lucrarea are și un caracter monografic.

De ceva vreme, cu mare interes scormonesc prin biblioteci și arhive, studiez cărți ale diferiților critici literari care au analizat poezia lui Ion Horea. Cercetez amănunte inedite din viața poetului drag sufletului meu și citesc poezia lui. Cu dragostea pentru glia satului în care s-a născut mama, pentru legătura de sânge cu familia poetului, limbajul arhaic, regionalismele și toponimia din Câmpia Transilvană, sper să realizez o lucrare privind viața și opera poetului și scriitorului Ion Horea, legătura intrinsecă a acestuia cu glia și țăranii din satele Petea și Vaideiu. O carte care sper să lărgească cercul admiratorilor poeziei lui Ion Horea.

Îmi imaginez că mă întorc acasă de la școală... de la Luduș, peste Dealul Căpușului, pe cărarea ce șerpuiește... din când în

¹Ion Horea, Cine citește, citește. Așa a fost de când-i lumea. Interviu de Iulian Boldea, în revista „România literară”, nr 21, 16 mai, 2014, p. 12.????

când mă opresc, din cauza valizei grea de cărți. În vârful dealului îmi trag răsuflarea... și mă trezesc în Continit, aproape de biserică, mai sus de Țintirim. Văd cum se înserează, turma de oi se îndreptă către strungă și spre sat vine ciurda; prin forfota și tumultul domol al serii, peste Pădurea Căpușului soarele apune. Simt cum mă apasă o durere pe acest sfârșit de drum... Acasă presimt că totu-i pustiu...și, calc cu teamă pe iarba necosită din ogradă Înțeleg că-i prea târziu acum! Ai mei s-au mutat pe deal, în Țintirim. Gardul e lăsat pe o parte și poarta legată cu lanț și lacăt. O apuc pe rât, pe Calea Nemeșului, până la mormânt...Aprind două lumânări, zic o rugăciune și-mi fac semnul crucii. Și-o iau încet, pe drumul țării... către Petea... să-mi găsesc rădăcinile...

Autorul

Poetul Ion Horea (10 mai 1929 – 5 aprilie 2019)
= „*Un Pillat de Ardeal, acesta e în esență, Ion Horea*”²=

² Al. Cistelean, Prefață la volumul retrospectiv *Bătaia cu aur*, ediție de autor îngrijită de Eugeniu Nistor, Editura Ardealul, Târgu Mureș, 2009, p. 12.

Capitolul 1.

Din negura vremii. Consemnări biografice.

1.1 Aspecte din istoria familiei Horea. (Horgoș)

Situat în centrul podișului Transilvaniei, pe Valea Oroiolui, la o distanță de 34 de kilometri de Târgu-Mureș, satul în care au trăit generațiile *neamului Horgoș* – din care se trage Ion Horea – poartă azi denumirea de Petea. Denumit în trecut și Petea de Câmpie, Pete, se afla la un moment dat în componența comunei Oroiu – în prezent în componența comunei Band, județul Mureș.

Prima atestare documentară a acestui sat mic – universul poetic al lui Ion Horea – întins doar pe câțiva

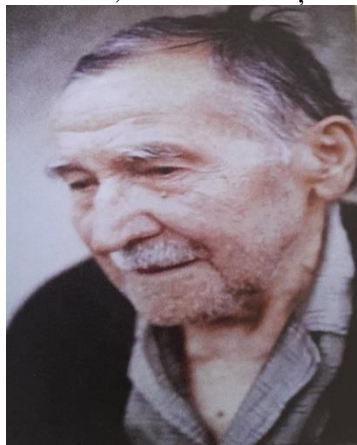

Satul Petea, locul în care s-a născut poetul Ion Horea

kilometri pătrați și așezat între dealuri, datează din anul 1447. Povestea sătenilor spune că la originea formării populației satului Petea, ar fi stat așezarea pe actualul areal a iobagilor fugiți de pe moșiile grofilor din satele Cristești, Ungheni, Vidrasău, Sânpaul,

Ogra. „Oameni veniți aici- ne spune poetul- din toate părțile, birși prin anii răutăților de grofi din comunele vecine.....!”³

Ca urmare a neînțelegerilor apărute în decursul timpului între părți. Aceste informații circulă din tată în fiu. De amintit ar fi încă o astfel de poveste, care spune că „după bătălia de la Cucerdea de Mureș, din anul 1711, dintre curuți și lobonții imperiali, în urma înfrângerii lui Rakoczi Francisc II, pierzând bătălia, o parte din armaliști s-au pripășit prin valea ascunsă a pârâului Oroii, în satele Dileu, Vaidei, Petea și Oroii. O parte dintre ei au rămas aici pentru totdeauna, întemeindu-și familii: Oancea, Stan, Istrate, David,

Tatăl poetului

Bornamisa, Palagia, Ambrozie, Santa, Bucear, Hodoș, Botoș, Pașca, Lanțoș, Oros și Moldovan.”⁴

Aici se naște, la 16 februarie 1902, tatăl lui Ion Horea, Ioan (Ianoș) Horgoș, țaran și fiu de țaran, având două surori, Paraschiva și Samfora. La vremea aceea satul Petea se găsea în Imperiul Austro-Ungar. În Registrul de Stare Civilă, aflat la

Primăria Ogra, județul Mureș, în Certificatul de naștere este consemnat: *Horgoș Ianoș*; tata: *Mihaly*, mama: *Rusza*.

Certificatul de deces, din data de 25 august 1990, București, Sectorul III - Horea *Ioan*, tata: *Mihail*, mama: *Rusa*.⁵

Perioada de dinaintea începerii Primului Război Mondial a fost marcată de exodul țăranilor ardeleni. Cauzele care i-au determinat

³Nicolae Scurtu, interviu România Literară, nr. 17/2019, p. 13

⁴ Maxim Traian Chirilean, File de istorie locală, 14 iunie, 2018

⁵ Registrul de stare Civilă, arhiva Primăriei Ogra, Județul Mureș.

pe ardeleni să ia drumul Americii au fost în primul rând cele de natură economică, scrisorile primilor plecați către familia și rudele din țară, reclamele societăților de navigație, dorința de a scăpa de armata imperială.

Cauzele economice constau în: sărăcie, datorii, case ipotecate băncilor, lipsa pământului odată cu creșterea populației. Doreau în primul rând să câștige suficienți bani pentru a cumpăra pământ la întoarcere Agenții societăților de navigație trimiși în Europa de Est pentru a face reclamă biletelor de vapor se deplasau din sat în sat și făceau propagandă pentru emigrare. Se încerca totuși descurajarea lor de către administrațiile locale. Unele agenții de plasament al forței de muncă veneau în satele transilvane și ofereau locuri de muncă și călătoria în America. Dorința de a scăpa de îndeplinirea serviciului militar (slujba la împărăție) și de a evita înrolarea mai ales în perioada

Mama poetului

imediat premergătoare primului război mondial era o altă cauză ce îi determina să dorească să își părăsească țara.

Despărțirea de familie în vederea emigrării era sfâșietoare. O astfel de relatare din presa vremii are o doză de tragism demnă de teatrul antic grecesc: e descrisă cu amănunte plecarea unui sătean din Ardealul natal, unul din zecile de mii de bărbați în floarea vârstei care luau drumul pribegiei. Cu această ocazie era petrecut de

întreg satul într-un trist ritual asemănător celui de înmormântare: „...Un mort viu, care nu se duce să se îngroape, ci se duce să se înstrăineze în cea mai îndepărtată străinătate”⁶ Bietul om nu se îndura să plece, fiind așteptat de familie și un sat întreg, își petrecea cele de pe urmă ore dinaintea plecării în cârciuma satului, luându-și rămas bun de la prieteni. „În vederea plecării se îmbrăcase cu straie nemțești, apoi sărută pământul din grădina casei, își ia rămas bun de la vitele din grajd, bea apă din fântână, sărută icoanele, se închină și se urcă în căruța care îl așteaptă în fața casei împreună cu soția, copiii și mama. Într-o altă căruță se urcă frații, surorile, rude, prieteni, iar în urma căruțelor un convoi mare de oameni- o întreagă procesiune.”⁷

Astfel, bunicul lui Ion Horea, Mihaly Horgoș, s-a aflat printre cei care au plecat în America să lucreze în construcții, pentru a oferi familiei sale un trai mai bun. Acest fenomen al migrației temporare spre Lumea Nouă nu era ceva ieșit din comun, deoarece atrași de posibilitatea unui câștig rapid și decent, acești oameni erau candidații ideali pentru munca brută, într-o țară aflată în epoca marilor construcții. Plecarea bunicului în anul 1913 spre Americas-a făcut de la Vatra Dornei, unde exista o agenție de triere a forței de muncă, fiind apoi îmbarcați în trenuri ce aveau destinația spre țări precum Austria, Franța, de unde se îndreptau în final spre noul continent. Ioan (Ianoș) Horgoș avea doar 11 ani când tatăl s-a hotărât să părăsească meleagurile natale; el, unul, a rămas să poarte grija mamei și a celor două surori, fiind astfel

⁶ Plecarea unui român la america, în Gazeta Transilvaniei, Brașov, an LXX, nr. 132, 15/28 ianuarie 1907, p. 5

⁷ Ibidem

scutit de satisfacerea serviciului premilitar atunci când ia venit vremea.

Însă, experiența americană de cinci ani a fost o corvoadă, deoarece gândul la familie era cel care îi chinuia amarnic. Odată cu izbucnirea războiului, granițele s-au închis, astfel nu se mai putea pune probleme revenirii pe bătrânul continent. (By Bianca Rodica Karda).

În cursul lunii aprilie 1919 au început să se întoarcă primii emigranți ardeleni plecați înainte de anul 1914, având fiecare asupra lui cca. 1000 Dolari. Își realizaseră obiectivul cu *mia și drumul* propus la plecare. Vechile pașapoarte austro- ungare pe care le deținuseră până atunci românii din America, urmau să fie preschimbate cu unele românești, astfel foștii locuitori ai regiunii Transilvania, urmând să devină oficial cetățeni români. Noua Românie era prezentată în termeni idilici, elogioși, ca un fel de revers al iluziei Țării Făgăduinței care era tocmai America la început de secol XX. Acum România Mare devenise acel tărâm... O descriere detaliată a călătoriei de întoarcere datează din noiembrie 1919. Un român a călătorit „din New-York la Havre, timp de 8 zile pe ocean, îmbarcându-se pe ...august. Din Paris erau transferați la gara din Lyon, apoi spre Italia, la Modena.. Sau din Paris la București cu trenul Simplom Orient Expres, un tren de lux. Înainte de a pleca din Paris, trebuiau vizate pașapoartele la consulatul român. Adio civilizație! Adio bella Italia! Fratello Romano te părăsește cu inima strânsă de durere și din lumină trece las întuneric”⁸

Călătorul întâlnește mulți români în garile din Iugoslavia, fără bagaje asupra lor și fără bani.

„Suntem de 6 săptămâni tot în drum. Pe apă am venit bine, marea era liniștită. Cât ce am sosit însă în Jugo-Slavia, ni-a apus steaua norocului. Croații, dar mai cu seamă Sârbii ni-au luat totul, și am rămas, Domnule, numai cu ce-i pe noi. Noroc că italienii, oameni

⁸ Ibidem

cu frica lui Dumnezeu, ni-au sfătuit să ne trimitem banii înainte cu ajutorul băncilor, că altfel ni-ar fi luat și banii toți, până la cel din urmă bănișor.”⁹

Cei care se îndreptau spre Belgrad mergeau până la Subotica (azi în provincia autonomă Voivodina, Serbia), important nod feroviar. Apoi din nou în Iugoslavia. În România au intrat pe la Jimbolia, apoi în Timișoara. De acolo la Oravița. Însă odată intrat în satul natal călătorul nostru a rămas profund dezolat și îndurerat de sărăcia și înapoierea care nu suferiseră mari schimbări în absența lui. „Această discrepanță de altfel între cele două lumi, America industrializată și satul românesc natal pe care îl lăsaseră în urmă, i-a marcat pe majoritatea care s-au întors.

Revenirea în țară a nu a fost lipsită de evenimente nefericite. Dincolo de faptul că unii au fost jefuiți, de la Zagreb și până acasă, românii au făcut șase săptămâni. Adeseori, erau abandonați pe o linie ferată moartă și așteptau zile întregi până erau duși într-o altă gară, unii fiind jefuiți și lăsați „fără bagaje asupra lor și fără bani”.¹⁰

Mihaly Horgoș a ajuns în cele din urmă acasă, în octombrie 1919, bolnav. A găsit gospodăria bine îngrijită, deoarece fiul său „i-a moștenit hărnicia și spiritul gospodăresc, acesta fiind *chiar la plug*, când l-a văzut venind dinspre *Dealul Pădurii*.”¹¹

Din căsătoria lui Ioan (Ianoș) Horgoș cu Ana Teban, așa cum aflăm din biografia poetului, au rezultat trei copii: Mihai, pictorul, născut în 25 martie 1926, Ioan sau Uănu, așa cum era alintat în familie poetul, născut în 10 mai 1929 și Fina, fiica cea mică, născută în anul 1930, care a murit la vârsta de trei ani. În anul 1936, în timpul guvernării Goga-Cuza, românii și-au câștigat dreptul de a-și

⁹ Ibidem

¹⁰ Bianka Rodica Karda, Back from the U.S.A., 1919, <https://bel-esprit.ro> › [back-from-the-u-s-a](https://bel-esprit.ro),

¹¹ Alexandru I. Ion Brad, Horea Ioan: Un ardelean în America-Amintiri (fragment) Revista ACASĂ, Anul IV, nr. 1 și 2 (13-14), ianuarie-iunie 2011, Blaj

româniza numele. Astfel, tatăl poetului, om cu carte și intelectual în rolul său de țăran, a convocat capii familiei și le-a propus schimbarea numelui *Horgoș* – de origine maghiară, însemnând *cârliș* – în cel de Horea, păstrând doar inițiala numelui anterior. Familia a acceptat această propunere, drept care, în certificatul de naștere poetul apare cu numele de Horgoș, iar în paranteză, consemnat în data de 15 august 1939, schimbarea numelui în Horea, făcută în conformitate cu prevederile legii.

Primele modele spirituale ale poetului au fost reprezentate de părinții săi. Caracterele și temperamentele opuse ale acestora au dus la configurarea armonioasă a personalității poetului. Fără a se limita doar la cultivarea pământului și întreținerea gospodăriei, tatăl lui Ion Horea și-a dezvoltat o pasiune pentru lectură. Cu toate că terminase doar școala primară, duminicile și le dedica lecturii din Biblie, iar setea de lectură și-o potolea citind cărți de istorie sau opere aparținând scriitorilor români, clasici francezi și ruși. Mai târziu, când „în gospodăria colectivă era paznic la vie, timp de șase săptămâni, își căptușea coliba cu Tolstoi, Balzac, Rebreanu, Războiul Crimeii, Războiul de Secesiune... A fost un admirator al acestora, ei reprezentând modelele care l-au îndemnat să-și scrie *Amințirile*, păstrate în manuscris”.¹²

”Drumul țării” spre Vaideiu

Această iubire față de carte l-a determinat să-i dea la școală pe ambii copii, compensând faptul că el nu a putut să studieze mai

¹² Interviu revista România Literară, nr. /

departe, întrucât a rămas acasă să-și îngrijească familia, cât timp tatăl său lipsise.

Așa cum mărturisește însuși poetul, familia în care s-a născut era „una de țărani harnici, fideli valorilor umane, respectați în sat, tatăl fiind *un exemplu de ordine interioară*, necunoscând cârciumile, jocul de cărți, în schimb s-a dăruit muncii agricole, dar *il trăgea ața și spre lectură*, în timp ce mama, conservatoare, foarte bună gospodină, cântărea îndelung posibilitățile gospodărești”.¹³ Pe mama și-o amintește citind cu voce tare din Proverbe, „*să nu cruți nuiava în educarea copiilor*”¹⁴, cu toate că, după cum mărturisește poetul, părinții nu au apelat niciodată la această metodă. Singura dată când s-a simțit amenințat de o pedeapsă mai aspră a fost *când a aprins coliba* în care dormea cu tatăl său la păzitul viei și a fost obligat să stea în timpul cinei la colț, în genunchi, pe *boabe de cucuruz* (porumb).

În ciuda spiritului gospodăresc, tatăl a avut intenția de a se muta în Târgu Mureș, însă s-a lovit de refuzul soției, care i-a spus că „*între ziduri nu mă duc!*”¹⁵ În toamna anului 1936, familia poetului ia hotărârea de a se muta în satul vecin, Vaideiu, cauza fiind faptul că terenurile pe care le dețineau erau risipite. Mama lui, legată sufletește de sat, cedează, întrucât vechea lor curte era îngustă și nu permitea *întoarcerea carului*, dându-i mari băți de cap soțului. Astfel, au cumpărat de la sora mai mică a tatălui, Paraschiva, o bucată de pământ pe care și-au reclădit gospodăria. „În anul 1935, a apărut în ziarul local *Mureșul* un interviu realizat de Romulus Diaconescu, cu țăranul Ioan Horgoș, în piața din

¹³ Ion Horea în dialog cu Anamaria Papuc. Interviul realizat la București, 9 august, 2013.

¹⁴ Ion Horea, Cine citește, citește. Așa a fost de cându-i lumea. Interviul de Iulian Boldea, în revista „România literară”, nr 21, 16 mai, 2014, p. 12.

¹⁵ Ion Horea în dialog cu Anamaria Papuc. Interviul realizat la București, 9 august, 2013.

Târgu Mureș, aceasta fiind prima *prezență a Horgoșeștilor* în presa vremii.”¹⁶

Din același interviu acordat lui Iulian Boldea¹⁷, aflăm cum s-au întipărit în amintirea poetului, figurile părinților:

„Sunt însăși amintirea. Sunt cu ei, prin *ogradă*, în casă, în *șură* pe vreme de ploaie, mă duc cu ei la târguri, la Band, la Iernut, la oraș, când aveam șapte ani plantam, cu tata, via din *Dealul Turzii*. Eu țineam sfoara, cu *un pociumb*, tata *îngropa vița*, pe rânduri. La via de *lângă moară*, cât am trăit la Petea, dormeam cu tata *în colibă*, cu *șopârlele*, cu *greierii*, cu luna crescută deasupra *Continutului*. Cu mama am simțit ce-i suferința, când a murit sora mea, Fina, la numai trei ani. Atât de mult o iubeam, încât o făceam să plângă, ca să o mângâi și să o drăgostesc. Aveam patru ani.

Părinții mei au fost oameni înțelepți. În casa noastră n-am cunoscut certuri, nu se înjura, nu se drăcuia, nu se rosteau cuvinte de ocară, nu se batjocorea, o lege morală a cinstei era stăpână. Din anii aceia văd pe masă Biblia și o aud pe mama citind din Proverbe, să nu cruți nuiava în educarea copiilor. Părinții mei au cruțat-o. Nici eu, nici fratele Mihai n-am fost bătuti vreodată. Numai când am aprins coliba m-au pedepsit să stau, în vremea cinei, la colț, cu genunchii pe *grăunțe de cucuruz*. Înainte de asta, tata s-a făcut că-mi scoate limba să o cresteze și să pună sare, dar l-am mușcat, și m-a lăsat în pace. La un moment dat, mama n-a mai citit, consacrându-și gândurile exclusiv gospodăriei, și tata a rămas cărturarul familiei, citind ori de câte ori treburile îi îngăduiau, mai ales iarna, mai ales serile, până cădea de oboseală.”¹⁸ Mai târziu, când în gospodăria colectivă era paznic la vie, „timp de șase săptămâni, își căpтуșea coliba cu Tolstoi,

¹⁶ Maxim Traian Chirilean, File de istorie locală, 14 iunie, 2018, Manuscris

¹⁷ Ion Horea, Cine citește, citește. Așa a fost de cându-i lumea. Interviul cu Iulian Boldea, în revista „România literară”, nr 21, 16 mai, 2014, p. 12.

¹⁸ Ibidem

Balzac, Rebreanu, Războiul Crimeii, Războiul de Secesiune. Când l-am vizitat, într-un octombrie, împreună cu Ioan Alexandru, poetul, naiv, a întrebat: aceasta este biblioteca brigăzii? Peste un an, doi, când a ieșit la pensie, a început să-și scrie amintirile. Sunt șase caiete, în forma definitivă, cu frumoase însușiri literare, rămase deocamdată în arhiva sentimentală a familiei.”¹⁹

„Ca amintire din copilărie, pe care s-o aleg? Când m-a prins o ploaie mare pe *Coasta Fânațelor*? Când a coborât un avion pe *Continentul Vaideiului*? Când am deschis ușa la *coșul de cucuruzi a' lui Oace*, să văd cum se slobod *ciucălăii*? Când am aruncat *rotilele lui Gavrilă în șteoană*, să văd cum se duc? Când am dat foc la *coliba de pe Gruieț*, să văd cum arde? Parcă o văd pe mama venind la deal cu găleata plină. Am fost și eu un copil ca toți copiii”.²⁰

În anul 1946, părinții poetului l-au înfiat pe Aurel Tritian, un tânăr din Vaideiu, băiat care în timpul războiului lucrase pentru ei.

Relațiile se vor modifica odată cu preluarea puterii de către comuniști, în anul 1947, când s-a declanșat o aprigă campanie împotriva țăranilor înstăriți, numiți peiorativ chiaburi. În urma presiunii exercitate de conducerea de partid și de stat, pentru ca numărul de chiaburi să fie cât mai mare, în anul 1948, în satul Vaideiu a fost impus ca un număr de șase țărani să fie declarați chiaburi. Pe această listă a apărut și numele lui Ioan Horea (Horgoș), iar includerea lui în clasa chiaburilor a avut ca temei faptul că era posesorul unor loturi de pământ. Un alt criteriu de departajare l-a constituit forța de muncă străină, pe care a exploatat-o în timpul războiului, și anume pe Aurel.

Timpe de zece ani cât a durat lupta de clasă, viața familiei Horea s-a schimbat radical, suferind o serie de umilințe, însă, în ciuda acestei situații, și-au purtat crucea cu demnitate. Fără cuvinte... Poetul ne relatează ca nimeni altul, anii copilăriei!

¹⁹ Manuscrisul se află la fiica poetului, Irina Horea, urmând a fi publicat.

²⁰ Interviuurile "României literare" cu Ion Horea, nr.21/2014, p.12.

1.2 Copilăria și adolescența. Elevul Ioan Horea („Uănu”) prin școli.

Consultând aproape toată biografia publicată în diferite surse edite și cu ajutorul soției scriitorului doamna Felicia Horea, am reușit să alcătuiesc o biografie aproape completă a poetului.

Ion Horea începe școala primară în anul 1936, în satul *Petea*, iar impresiile sale despre prima zi de școală le notează într-o pagină intitulată *Cum o fi fost ziua aceea....* din volumul de proză publicistică *Drumuri și fântâni*:

„Din prima zi de școală mi-a rămas mai cu seamă sufletul mohorât, stăpânit de teamă și singurătate. N-a fost nimic deosebit, nici la școală, nici acasă, totul s-a petrecut printre alte preocupări ale acelei zile de toamnă, pe vremea treieratului. Școala, zidire singuratică, a rămas până astăzi pentru mine o așezare misterioasă, cu toate că se asociază vieții familiale a învățătorului, poate unde era aproape de cimitir, într-o parte a satului cu *pâraie uscate, pline de brusturi și de cucută*, bântuite de *pricolici* și de alte închipuiri ale minții noastre, locuri necercetate de noi, copiii din cealaltă parte a satului”.²¹

Ceea ce își amintește în cele mai mici detalii este „sala *aceea mare care se chema școala*, în care intrai din *antișambră* (chiar așa i se spunea) și despre care mărturisește că i-a rămas străină până astăzi. Ion Horea nu uită obiectele pe care le avea în *straiță* și care par acum desprinse dintr-o altă lume: „*tăblița de care era legată o cârpă umedă și stilul care era înfășurat jumătate cu o*

²¹ Ion Horea, *Drumuri și fântâni*, București, Editura Eminescu, 1988, p.118

hârtie, pe care îmi plăcea să o rup încetul cu încetul. Rama tăbliței avea niște împunsături cu creionul, niște flori desenate de fratele meu”²². Clasa I a terminat-o în satul vecin, Vaidei unde s-a mutat împreună cu familia. Din pricină că tatăl lui nu era mulțumit de dascălul de la școala din Vaidei, elevul absolvent al clasei întâi a fost mutat înapoi la Petea. Printre colegi se afla și cea cu care își va uni destinul mai târziu, Chirilean Felicia, alintată *Lița*, fiind cu un an mai mică decât el. La școală, îl are învățător pe Vasile Popovici, pe care îl portretizează ca fiind un „dascăl neprețuit al satului, din școala căruia s-au ridicat mulți intelectuali”.²³ În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, învățătorul a fost mobilizat pe frontul din Rusia, de unde s-a întors bolnav de epilepsie, boală ce i-a fost declanșată de cele petrecute pe front. În locul său s-au perindat diverși dascăli, clasa sa continuându-și studiile cu părintele Sângiorzan, originar din Sângiorgiu de Mureș. Poetul se caracterizează ca fiind un elev căruia școala nu i-a stârnit nici o pasiune, el fiind nimeni altul decât omul gospodăriei, care ducea oile la pășunat, în schimb atribuțiile de școlar nu au fost abandonate, ci au fost preluate de către tatăl său, care îi rezolva toate problemele la matematică. În momentul când ajungea la școală, părintele îi lua caietul cu problemele rezolvate de-a gata și le înșira pe tablă!

Ion Horea evocă cu nostalgie farmecul copilăriei, satul cu figurile sale pitorești și obiceiurile unice ale locului, în interviul acordat lui Iulian Boldea, în paginile revistei *România literară*:

„Pe atunci satul era sat, mai bine zis Petea era Petea, și oamenii ei erau la casele lor, harnici și neodihniți și ciufelnici. Nu era familie fără porecla ei: a lui Bâde, a lui Pontoș, a lui Buhă, a lui Șofrancă, Zborcea (...) Dar duminică, în Uliță, ori lângă Horgoș, se aduna tot satul. Noi, copiii, căutam care la care se uită, ce legături se pregătesc, cum a fost bătaia de duminica trecută...

²² Ibidem, p. 119

²³ Ion Horea, *Drumuri și fântâni*, p. 118.

Apoi obiceiurile de Paști, mai cu seamă, când se strigau fetele din clopotniță, se alegeau comornicii (aceia care după dezlegarea jocului erau Chizeșii, adică cei care țineau rânduiala jocurilor, și căutau de lucru în clacă, în vremea secerișului), se aprindea focul sfânt și se păzea până în seara zilei de Paști, iar în sântirim, sub prunii încărcăți de floare se ciocneau ouă roșii, se improvizau în glumă judecăți și pedepse, și seara se striga de pe cruci: Ham, ham, că nu-s cânele lui Adam, sunt feciorul lui cutare...”²⁴

Copilăria lui a corespuns perioadei dintre cele două războaie, șapte ani petrecându-i în satul Petea, sub *Calea Târgului* – toponim ce devine titlul unui volum de poezii apărut în anul 2010 – și apoi încă patru ani în satul Vaideiu. Poetul poposește totdeauna cu emoție în amintiri, pentru a putea depăna firul basmului copilăriei, asemenea lui Creangă.

După terminarea ciclului primar, în luna iunie 1940, a susținut examenul de admitere la Liceul „Alexandru Papiu Ilarian”, unde elevi erau Mihai, fratele său, și vărul său primar, Ioanichie Olteanu, elev în clasa a VII-a.

Elev la Liceul "Alexandru Papiu Ilarian"

La proba de aritmetică, a făcut o lucrare excelentă, fiind „singurul moment când am știut să rezolv o problemă de matematică cu o bucurie pe care o simt și acum”.²⁵

În vara anului 1940 – povestește poetul - „am dat examen de admitere la Liceul *Al. Papiu Ilarian* din Tg. Mureș. Din cauza

²⁴ Ion Horea, *op. cit.*, p. 12.

²⁵ Ion Horea în dialog cu Anamaria Papuc. Interviu realizat la București, 9 august 2013.

războiului, Arhiva Liceului *Papiu* s-a mutat la Aiud, la Liceul *Titu Maiorescu*, unde era director Ovidiu Hulea, poetul, care era și preot. La plecarea în vacanță, el ne ținea discursuri de o mare frumusețe morală.

Așadar, ne-am mutat cu arhiva, de la Tg. Mureș, la Aiud. Au fost unii elevi care n-au vrut să meagă la Aiud, cum a fost, de pildă, George Guțiu, care va ajunge Episcop Greco-Catolic de Cluj, și care și-a mutat dosarul la Liceul *Sfântul Vasile cel Mare* din Blaj – el fiind mai credincios, mai bisericos, dorind să urmeze Teologia – era planul lui de viață. Ioanichie Olteanu, cu care eram văr, a venit și el la Aiud. Prin urmare, ne-am transferat acolo.

Elev internist, la Turda

În curtea Liceului *Titu Maiorescu* era bustul lui Al. Papiu Ilarian, care acum e în fața liceului omonim din Tg. Mureș. Noi, elevii, ne urcam pe capul lui Papiu, cu picioarele pe mustățile lui și-l trăgeam de nas. Acestea au fost primele mele raporturi cu cultura transilvană.

Cum se vede, am avut norocul să fiu la școli cu nume mari: *Titu Maiorescu*, Al. Papiu Ilarian.

Am plecat și de la Aiud, după doi ani de mizerie – fiindcă era mare mizerie acolo. Era foamete și se mânca prost la cantină, aveam ploșnițe la internat, cu paturi improvizate, împrumutate de la cazărmi militare.

Ne-am mutat, în 1942, la Liceul *Regele Ferdinand* din Turda (actualmente Colegiul Național *Mihai Viteazul*), unde l-am

întâlnit pe Teodor Mureșanu. Parcă acum-a-l văd cu catalogul pe care îl ducea de-un colț – aproape-l târa după el – și cu capul melancolic. I se spunea, de către elevi, *Găina*, dar eu nu știam de această poreclă, la început. Mai era unul, Anton Cosma, care făcea pe elevul-pedagog la internat. El a scos o carte – o plachetă de poeme în proză – *Pornește vântul*. Poate o găsiți la vreuna din bibliotecile clujene. Îmi aduc aminte că era prima carte a primului autor pe care-l vedeam în carne și oase. Apărea atunci și suplimentul literar al *Gazetei de Turda*. Eu eram în echipa de elevi care difuzau ziarul în liceul nostru, dar și la Liceul Unirea (după-amiaza, clădirea Liceului Unirea era transformat în spital militar, așa că fetele de acolo – era un liceu de fete – veneau în după-amiezele respective în clădirea liceului nostru). Difuzarea ziarului era un moment de mare emulație pentru mine – era ceva să difuzez un ziar, să fac ceva în plan cultural.”²⁶

Cu familia, fotografie făcută la Iernut

²⁶ Interviu realizat de Ilie Rad, București, februarie 2013 Revista Literară, Nr. /....

În dimineața zilei de 23 august 1944, Ioan și Mihai se aflau acasă, la Vaidei, părinții fiind ieșiți la seceriș. La scurt timp, mama lor revine acasă și le comunică băieților că *s-a pus pacea*. A urmat o perioadă de acalmie și parcă de așteptare, ca după o săptămână să înceapă să se audă dinspre zona Oroiuului, Bandului și a Berghiei, localități aflate în vecinătate, bubuituri. În această perioadă, Mihai începuse să picteze, realizând un portret al regelui Mihai, pe care, când a început războiul, l-a ascuns într-o căpiță de fân. Presimțind pericolul ce avea să se abată asupra lor, familia a pus la adăpost lucrurile de preț: „sub găbănaș am ascuns un lădoi cu haine, sub streășina ocolului am pus o ladă cu cărți, noi fiind cea de-a doua casă din sat cu bibliotecă, după cea a lui Ioanichie. Între cotețe am săpat și am pus pânzeturile pentru morți”.²⁷

Măsurile de precauție nu s-au dovedit zadarnice, întrucât într-o dimineață morarul, trecând cu căruța pe drumul țării, pe lângă casa din hotar, i-a anunțat de venirea nemților. De departe se putea vedea cum se apropiau de sat coloane de mașini și de motociclete.

Tatăl lui Ioan Horea, Mihai, fratele lui, verișorul Ioanichie și fratele acestuia, alături de alți patruzeci de oameni din sat, fiind incorporabili și temându-se să nu fie recrutați, au fugit din calea nemților, lăsând femeile și copiii neprotejați. În cele din urmă, dimpreună cu sătenii refugiați din Petea, Ioan și mama lui aveau să ajungă pe *dealul Iclânzelului*. Nemții puseseră stăpânire pe sat, instalându-se prin case.

Rămas doar cu mama, Ioan Horea, în vârstă doar de cincisprezece ani, se refugiază la Veronica, sora mamei, care locuia în Petea. Casa lor a fost ocupată de soldații nemți și transformată în comandament militar, în contextul în care frontul se stabilizase pe dealurile Oarbei, unde au pierit foarte mulți soldați români. Toți oamenii din sat, bătrâni, femei și copii, au fost încolonați de nemți și duși în comuna Pogăceaua, unde au fost

27

repartizați la diverse familii. Mama mi-a povestit cum nemții le luaseră vitele și le-au gătit în niște cazane mari în spatele casei.

Așa că familia mamei, împreună cu vecinii (cu siguranță și familia soției poetului, fiind vecini) au plecat spre Pogăceaua doar cu carul, în care mai mulți vecini și-au pus lucrurile și merinde luate la repezeală. Pe drum, au întâlnit o familie care avea două vite și jug, (Probabil nemții au făcut focul la cazanul pentru prepararea hranei cu lemnul carului!), așa că le-au pus la car. „La un moment dat pe drum, un bombardier a început să survoleze cerul, băgând spaima în ei și obligându-i să se ascundă în lanul de porumb de pe marginea drumului.”²⁸. Bărbații maturi de pe vale au fost mobilizați pentru a săpa tranșee pe linia frontului.

În tot acest timp, tatăl și fratele lui Ioan Horea au dormit prin grădini și fânare, fiind hrăniți de localnici. Se fereau, pentru a nu fi prinși de nemți și înregimentați pe front, Mihai având optsprezece ani, iar tatăl, patruzeci și doi de ani. Au urmărit armatele române, în spatele frontului, ajungând până la Târgu Mureș. Orașul a fost eliberat în 28 septembrie 1944.

Reveniți de la Pogăceaua, în data de 5 octombrie, cei doi refugiați erau așteptați acasă, în hotar, de fugari. După șase săptămâni cât le-a fost casa ocupată de nemți, au găsit doar lada cu cărți și două borcane cu brânză pe care le îngropaseră la marginea curții. Războiul le luase aproape totul, însă părinții, fiind oameni harnici, și-au refăcut treptat gospodăria, dar primul lucru de care s-au îngrijit a fost ca Ioan și Mihai să-și continue studiile.

Era sfârșit de octombrie, anul școlar începuse deja, așa că cei doi frați s-au întors la studii în Târgu Mureș, la Liceul *Alexandru Papiu Ilarian*, care și-a reluat activitatea sub tutela Episcopiei greco-catolice din Blaj. Au locuit la un internat situat pe strada Mihai Eminescu, poetul amintindu-și că a citit cu nesaț din *Haiducul*, de Bucura Dumbravă. În acest an descoperim la Ion Horea gustul pentru lecturile palpitate din literatura română:

²⁸ Informație primită de la doamna Felicia Pop, soția poetului

Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Ion Pilat, Ion Agârbiceanu. Într-una dintre sălile de lectură ale Liceului *Unirea*, unde își desfășurau cursurile, a citit în primăvara anului 1945 volumul *Pe Argeș în sus*, de Ion Pillat care, mărturisește poetul „s-a legat misterios de ființa mea”²⁹ (an ce corespunde cu moartea poetului).

De la internat s-au mutat în gazdă, el terminând clasa a cincea de liceu, iar fratele său, a șaptea.

Așa cum menționam, imediat după război, a trecut prin Liceul Teoretic din Târgu-Mureș, (1944-1945) și Seminarul Pedagogic Cluj (1945-1946). Clasa a șaptea o face în particular, acasă, fiind bolnav de ulcer duodenal spre a reveni la *Alexandru Papiu Ilarian*, unde în anul 1948 susține bacalaureatul.

Dar pentru a concluziona și poate pentru a clarifica și mai bine traseul prin școli în această perioadă tulbure a celui de-al Doilea Război Mondial, avem la îndemână un interviu al poetului, acordat în anul 2013, colegului și prietenului meu, Prof. Univ. Dr. Ilie Rad. „Pentru mine, Diktatul de la Viena n-a fost o tragedie - spune Ion Horea! A fost o tragedie faptul istoric în sine, dar pentru biografia mea și a fratelui meu, care era atunci și el elev, și a consătenilor mei, Diktatul ne apărea ca o mare nedreptate istorică. Fratele meu era elev la *Liceul Al. Papiu Ilarian* din Târgu Mureș – el este cu trei ani mai mare ca mine. În vara anului 1940, eu am dat examen de admitere, la același liceu. Toamna, când s-a modificat granița, care era la 5 km de satul meu natal, de Petea, (trecea prin mijlocul satului Oroiu, împărțindu-l în două entități: Oroiu de Câmpie și Oroiu Secuiesc) noi eram pe râț, la fân, mai precis la otavă. Erau zile superbe, de început de septembrie. Țin minte că eram pe râțul de sus de Petea, către Oroiu, către Band și, la un moment dat, printre oamenii care lucrau, fiecare pe șirînca lui, au apărut trei honvezi maghiari, cu pene de cocoș, care veneau dinspre Oroiu, dinspre noua

²⁹ Ion Horea, „În loc de încheiere”, în Ioanichie Olteanu, *Turnul și alte poeme*, Ediție îngrijită, prefață, tabel cronologic, note, bibliografie și repere critice de Ioan Milea, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2012, p. 193.

graniță. Se plimbau frumos, discutau ei între ei, se salutau cu oamenii. Au venit până aproape de marginea comunei, apoi s-au întors și s-au dus în treburile lor. Rezulta că granița se rupsesse, nu mai era și paza noastră pe graniță, că altfel nu ar fi putut ajunge acolo. După patru ani, în 1944, au apărut armatele nemțești pe coamele dealurilor și s-a stabilit frontul de la Oarba de Mureș. Ai noștri veneau dinspre Blaj. Cât timp a fost acolo frontul, noi am fost evacuați la Pogăceaua, în spatele frontului. Începuseră să explodeze obuze în comună, date peste Mureș. Erau uniți nemțești, iar ai noștri, de peste Mureș, trăgeau în noi.”³⁰

În felul acesta se clarifică, poate și, pentru istoria literară, studiile poetului Ion Horea la Tg. Mureș, Aiud, Turda, Cluj.

..., în vara anului 1940 am dat examen de admitere la Liceul *Alexandru Papiu Ilarian* din Tg. Mureș. Din cauza războiului, Arhiva Liceului *Papiu* s-a mutat la Aiud, la Liceul *Titu Maiorescu*, unde era director Ovidiu Hulea, poetul, care era și preot. La plecarea în vacanță, el ne ținea discursuri de o mare frumusețe morală.

Așadar, ne-am mutat cu arhiva, de la Tg. Mureș, la Aiud. Au fost unii elevi care n-au vrut să meagă la Aiud, cum a fost, de pildă, George Guțiu, care va ajunge Episcop Greco-Catolic de Cluj, și care și-a mutat dosarul la Liceul *Sfântul Vasile cel Mare* din Blaj – el fiind mai credincios, mai bisericos, dorind să urmeze Teologia – era planul lui de viață. Ioanichie Olteanu, cu care eram văr, a venit și el la Aiud. Prin urmare, ne-am transferat acolo. În curtea Liceului *Titu Maiorescu* era bustul lui Al. Papiu Ilarian, care acum e în fața liceului omonim din Tg. Mureș. Noi, elevii, ne urcam pe capul lui Papiu, cu picioarele pe mustățile lui și-l trăgeam de nas. Acestea au fost primele mele raporturi cu cultura transilvană!

Cum se vede, am avut norocul să fiu la școli cu nume mari: Titu Maiorescu, Al. Papiu Ilarian.

³⁰ Interviu realizat de Ilie Rad, București, februarie 2013 Revista Literară, Nr. /....

Am plecat și de la Aiud, după doi ani de mizerie – fiindcă era mare mizerie acolo. Era foamete și se mânca prost la cantină, aveam ploșnite la internat, cu paturi improvizate, împrumutate de la cazărmi militare.

Ne-am mutat, în 1942, la Liceul *Regele Ferdinand* din Turda (actualmente Colegiul Național *Mihai Viteazul*), unde l-am întâlnit pe Teodor Mureșanu. Parcă acuma-l văd cu catalogul pe care îl ducea de-un colț – aproape-l târa după el – și cu capul melancolic. I se spunea, de către elevi, *Găina*, dar eu nu știam de această poreclă, la început. Mai era unul, Anton Cosma, care făcea pe elevul-pedagog la internat. El a scos o carte – o plachetă de poeme în proză – *Pornește vântul*. Poate o găsiți la vreuna din bibliotecile clujene. Îmi aduc aminte că era prima carte a primului autor pe care-l vedeam în carne și oase. Apărea atunci și suplimentul literar al *Gazetei de Turda*. Eu eram în echipa de elevi care difuzau ziarul în liceul nostru, dar și la Liceul Unirea (după-amiaza, clădirea Liceului Unirea era transformat în spital militar, așa că fetele de acolo – era un liceu de fete – veneau în după-amiezele respective în clădirea liceului nostru). Difuzarea ziarului era un moment de mare emulație pentru mine – era ceva să difuzez un ziar, să fac ceva în plan cultural.

După război, liceul nostru din Tg. Mureș s-a refăcut sub patronajul Liceului *Sfântul Vasile cel Mare* din Blaj – de unde ne-au venit preoți-profesori. Între ei era profesorul Leluțiu, care era și pedagogul nostru și care avea o carte – *Sf. Petru și Pavel*, pe care ne-a dat-o și nouă, elevilor. Mi-aduc aminte că o răsfoiam doar pe jumătate, fiindcă, deși eram în clasa a V-a (corespunzătoare clasei a IX-a de astăzi), încă nu aveam apetitul pentru lectură și curiozitatea intelectuală, care mi s-au format mai târziu.

Fiind sub patronajul Liceului *Sf. Vasile cel Mare* din Blaj, am cunoscut și meditațiile dinaintea sărbătorilor de Paști și de Crăciun. La un moment dat ne-a vizitat și episcopul Sucei. Îmi aduc aminte că m-a impresionat formidabil când ne-a spus: *Omule, ferește-te de tine, să nu te-ngrozești întâlnindu-te!* Cita din Sf.

Augustin sau din cineva dintre sfinții catolici. Aceste cuvinte au rămas pentru mine o emblemă, dincolo de care orice cugetare a omului asupra lui însuși trebuie să se oprească.

Totuși, nu era un program școlar foarte bine încheșat. În vacanța anului 1945, Ioanichie i-o fi spus fratelui meu: *Haideți, domnule, la Cluj, la Seminarul Pedagogic!* Fratele meu, într-o stare intelectuală și sufletească, în spiritul lui de artist – începuse să picteze, era deja un pictor cunoscut –, după cum s-a înțeles cu Ioanichie, ne-a înscris pe amândoi la Seminarul Pedagogic din Cluj, pentru anul școlar 1945-1946.

A început școala. Ar putea fi subiectul unui roman sau cel puțin al unei nuvele frumoase drumul meu la Cluj, cu Tata, cu un cal dat după război, cu paucă la picioare, un fel de Rosinantă osoasă și vai de capul ei, care a târât efectiv căruța noastră până la Cluj, din Petea, din Vaidei, două zile și o noapte. (Chiar înainte de începerea războiului, Tata își cumpăraseră doi cai zdraveni de la Moinești, care au fost rechiziționați pentru război, iar la fârșitul războiului, a primit, în compensație, această mârțoagă, care a făcut de trei ori drumul Clujului: odată când a început anul școlar, apoi în două vizite pe care ni le-a făcut. Tata îmi spunea că, la un moment dat, a căzut și a fost nevoit să o arunce într-o prăpastie.) Pe Dealul Feleacului, în jos, ni s-a rupt o osie la căruță. Am ajuns cumva la Cluj, am coborât pe lângă Operă, am străbătut tot centrul, am trecut pe lângă clinici și am urcat pe str. Regală – „Ții minte, Ana Kelemen?”³¹ –, până-n vârf, la cimitire, iar acolo am găsit o ogradă a unei foste mănăstiri, unde, în grajd, ne-au putut găzdui peste noapte. Acesta a fost primul meu popas la Cluj! Țin minte că am povestit odată, la mare, această aventură – eram cu Szemplér Ferenc și cu Vlaicu Bârna –, iar Szemplér Ferenc, care era un om foarte inimos, era un om sentimental și foarte prietenos, un om admirabil, mi-a spus: *De ce n-o scrii, de ce n-o scrii, fiindcă e o poveste*

³¹ Vers dintr-o cunoscută poezie a lui Mihai Benic, *Ana Kelemen*, inclusă în volumul acestuia, *Cântece noi* (1940).

extraordinară? Așa am ajuns la Cluj, unde am urmat anul acela. În curând m-am îmbolnăvit de ulcer și, primăvara, a trebuit să stau o lună în concediu medical. Bacalaureatul mi l-am dat la Tg. Mureș, la *Papiu*, în vara lui 1948.

În continuare studiază la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București. Părinții fiindu-i declarați chiaburi se vede constrâns să-și întrerupă studiile.

Lucrează doi ani ca desenator tehnic la Uzinele Metalurgice Cugir.

Studiind aproape toate sursele editate și mai ales interviurile pe care le-a oferit de-a lungul vieții poetul Ion Horea, am înțeles ce mult înseamnă talentul, darul de la Dumnezeu de a scrie! Din cuprinsul aceluiași interviu, aflăm lucruri foarte interesante.

„Școala de Literatură Mihai Eminescu din București se afla în al doilea an de existență (se înființase în 1950, iar cursurile unei serii durau un an. Începând cu a III-a serie, durata cursurilor s-a prelungit la doi ani. În 1954 s-a transformat în institut, iar în 1955 s-a dizolvat și a fost integrată în cadrul Facultății de Filologie din București – cu Labiș, Nicolae Stoian, Doina Sălăjan, Tomozei, generația lor.) Școala se afla în subordinea Uniunii Scriitorilor și funcționa într-o clădire de pe Șoseaua Kiseleff, la nr. 10 (înainte, acolo fusese Muzeul *Toma Stelian*, iar acum adăpostește sediul PSD), în apropiere de Ambasada Uniunii Sovietice. Elevii locuiau toți într-un cămin special, cu un regim destul de sever, în sensul că duceau o viață aproape ca de cazarmă.

Ei, la a doua serie, la examenul de admitere în școală, nu am fost chemat. Elevii acestei școli se chemau, se căutau pe linie de partid. La un moment dat, am fost chemat la Sindicat, la Casa Sindicatelor din Cugir, unde aveam și cenaclul. Cine credeți că mă aștepta acolo? Petre Iosif, directorul Școlii de Literatură, care voia să mă cunoască! El umbla prin țară, să-și caute elevi! De ce?

Fiindcă se dăduse examenul, dar nu se prezentaseră oameni cu o activitate literară cât de cât! Adică nu se prezentaseră într-un număr suficient, iar lor le trebuiau câteva nume, de oameni care

publicaseră deja (majoritatea publicaseră câte un articol la gazeta de perete!). Erau elevi care nu-și terminaseră încă studiile medii, cum era Ion Băieșu, care era școlar. Că unii dintre cei de acolo au ajuns pe urmă ce au ajuns – asta este meritul fiecăruia!

Ei, Petre Iosif mă invită, fără să dau examen, la Școala de Literatură! Mi-am făcut imediat formele de de ieșire de la fabrică, dar am continuat să iau o jumătate de salariu de la fabrică, pe durata studiilor la Școala de Literatură. Așa era legea atunci. În fine, mă prezint la Școala de Literatură, unde nimeni nu m-a întrebat cine sunt, de unde vin, așa că, un an de zile, fiind eu elev bun sau mediocru – nu mă remarcasem prin nimic –, decât printr-o poezie, apărută în revista școlii, *Anii de ucenicie*, condusă de Victor Tulbure. Poezia se intitula *Lemnarii*, care era foarte bine *ciocănită*, fiindcă le plăcuse șefilor, iar eu m-am făcut remarcat prin această poezie. Altfel, eu trăiam în discreție și nu aveam nicio altfel de activitate, în afară de prezența la cursuri. Ei, se termină anul școlar, iar eu sunt al doilea ca medie, primul fiind Victor Vântu, care va face carieră la *Scânteia* (nu știu dacă mai trăiește; a plecat în Israel). Așadar, al doilea în ordinea mediilor eram eu. În timpul aceluși an de studii, n-am citit nicio carte, n-am urmat niciun curs!”³²

La absolvire a fost repartizat ca redactor la *Viața românească*, unde activează între anii 1952 și 1964, iar între anii 1968 și 1990, la *România literară*, unde îndeplinește și funcția de redactor șef-adjunct. Între anii 1964-1968 a fost secretar al Uniunii Scriitorilor.”³³

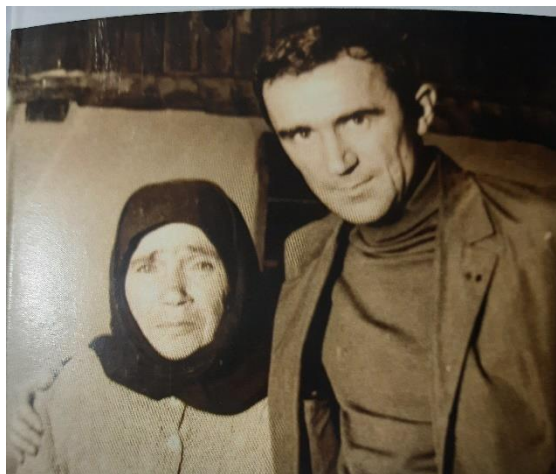
Alte câteva date din *biografia necunoscută* a poetului Ion Horea:

„– în 1953 m-am căsătorit cu prietena mea din copilărie, Chirilean Felicia (Lița), profesoară de Fizică [...];

³²Interviu realizat de Ilie Rad, București, februarie 2013 Revista Literară, Nr. /....

³³ Ion Horea în dialog cu Anamaria Papuc. Interviu realizat la București, 9 august 2013.

- în 1956, la 7 octombrie, s-a născut fiica noastră, Irina;
- la 4 septembrie 1973 a murit mama și a fost înmormântată în cimitirul din Petea. În acele zile eu mă aflam la Alma-Ata, în Kazahstanul sovietic, împreună cu poetul G. Tomozei, trimiși la Conferința scriitorilor afro-asiatici;
- omul care mi-a deschis sufletul spre literatură și care mi-a

pus biblioteca sa la dispoziție, a fost și a rămas Ioanichie Olteanu, a cărui mamă, nana Samfora, este soră cu tata, și locuiește la Vaideiu;

– am rămas legat sufletește de cercul literar clujean, deși n-am făcut parte niciodată

Cu mama, acasă la Vaideiu

din programul lui, poate cu nostalgia debutului, oricum, cu prietenii personale ale confrăților clujeți;

– sunt blestemat să nu mă pot rupe de locurile mele, de valea aceea, (Valea Oroiului!)de oameni, morți ori în viață, în trecerea cărora se alcătuiește calendarul ascuns al vieții mele;

– din copilărie sufăr cumplit de tristețe și de urât. Când eram la liceu, nu puteam intra în jocurile colegilor, și muream de urât și de o teamă metafizică, la o margine, de multe ori plângând;

– până la operația de stomac, eram nervos și dezechilibrat, cu gânduri de evadare și de fugă de acasă. După operație, mi s-a tăiat rânza și am căzut în extrema cealaltă, rămânând un fricos placid;

– munca literară este pentru mine un efort și o permanentă stăruință de a-mi găsi un echilibru. Starea horatiană este o năzuință, vinul invocat este o poftă, dar să las formulele literare în goliciunea lor, și să mă întorc la prețul fiecărui cuvânt, plătit uneori alături de generația mea, în hârtii de inflație;

– durerea scrisului, limpezirea stărilor de confuzie, cine poate să explice «această tristă poveste»?

– Mărturisesc aici, ca un sentiment dominant al vieții mele, iubirea de țară, de istorie, de zare spirituală a neamului meu.

Eminescu și Bacovia m-au făcut să plâng. Toți ceilalți, marii, îmi spun că trebuie să trăiesc frumos.”³⁴

³⁴ Nicolae Scurtu, Interviu, România Literară, nr. 17/2019, p. 14

CAPITOLUL 2. Tema transilvană și satul de câmpie

Poezia lui Ion Horea, văzută prin prisma penelului criticilor contemporani

La Ion Horea, observăm o predilecție pentru satul natal, motiv de momente nostalgice și melancolie. Cu precădere folosirea limbajului arhaic și abundența toponimelor, pe parcursul desfășurării acțiunilor. Revenirea acasă, printre oamenii bătrâni și înțelepți, harnici, cu vie roditoare, lanuri de grâu, tarlale de porumb, cu turme de oi și ciurde de vaci, cu ulițe cu *ogășii*, rănille lăsate de roțile de car, reprezintă un laitmotiv al poeziilor sale. Se observă după o scurtă lectură, că el nu este *orășanul* care vine din când în când acasă, copleșit de frumusețea și bogăția locurilor copilăriei. Ion Horea este omul care, deși a locuit în București, nu a plecat niciodată cu mintea și sufletul din sat. El este un țaran învățat, cum ziceau bătrânii satului.

Încă de la debut, Ion Horea a abordat în stil aparte, făcându-se remarcat printr-o anumită sursă de inspirație. Sensul poeziei sale apare definit încă din primele pagini ale volumului de debut:

Eu m-am născut din grâne, din fân, din cucuruz,
Și-n mine port mireasma pământurilor sfinte.
Și behăitul turmei și mugetul de vite
Și cântecul de greieri îmi stăruie-n auz.

Eu am păzit la vie, sub luna cea mai clară
Din câte răsăriră tăcute oarecând
Și-n fiecare toamnă și-n fiecare vară
De dealurile mele mi-e dor și sunt flămând.
(*POMENIRE*) **VOLUMUL Poezii 1956**

Semnele unei înnoiri poetice odată cu acest volum sunt depistate de criticul Nicolae Manolescu care percepe altfel de emoții decât în volumele anterioare și o îndepărtare de stilul liric mai vechi. Aproape absența în *Poezii* și în *Coloana în amiaza* erotica devine o dimensiune esențială, poeziile împrumutând aerul romanțelor. Criticul a sesizat elementele valorice ale acestui volum care rămâne reprezentativ pentru întreaga creație a lui Ion Horea și care configurează „o poezie de neliniști și de dulce reverie, de întrebări fără răspuns, prevestind o noua vârstă interioară.”³⁵ Versurile care alcătuiesc piesa titulară a volumului *Umbra plopilor* „aduc rezonante de melos simbolist, reluând un motiv simbolist, călătoria:

*Și vom călători odată
Pe unde n-am mai fost nicicând,
Cu umbra plopilor, ciudată,
Alunecând, alunecând.”*³⁶

(*UMBRA PLOPILOR*) **VOLUMUL Umbra plopilor 1965**

Așadar, avem de-a face cu o poezie ce își trage sevele din mijlocul naturii, hrănită din viața țăranilor și culegându-și podoabele din peisajele pitorești ale Ardealului.

Despre perioada debutului său, anul 1947, în paginile ziarului târgu-mureșean *Ardealul nou* cu poemul în proză *Cosașii*, poetul

³⁵ Nicolae Manolescu, *Ion Horea: Umbra plopilor* în *Contemporanul*, 13 august 1965, nr. 3, p.3

³⁶ Ibidem

mărturisește (obsedat și marcat de dosarul său de cadre foarte prost, din cauza apartenenței părinților la clasa socială a chiaburilor) că era stăpânit de diferite formule poetice, oscilând între simbolism și hermetism, până când noul regim republican a început să impună rigorile realismului socialist. Partidul „cerea poezie militantă, aservită noii societăți, elogierea și promovarea noului om al societății socialiste.”³⁷

Potrivit criticului Nicolae Manolescu, Ion Horea „s-a salvat de la naufragiul realist-socialist prin meșteșugul versurilor, lucrute cu ureche muzicală, de sorginte eminesciană, atentă la ritm și evitând zgomotele.

Și-ai s-auzi înfiorată,
Cum trece-al lumii foșnet blând,
Cu umbra plopilor culcata,
Alunecând, alunecând.”³⁸

(UMBRA PLOPILOR) VOLUMUL Umbra plopilor 1965

Alexandru Cistelean consideră că lirismul lui Ion Horea se hrănește din „placenta paradisului natal, constituind o reverie a baștinii”.³⁹

Hotarele cuprinzând satele românești Petea și Vaideiu în județul Mureș, reprezintă o zonă încărcată de istorie, de mit, de poezie a naturii. Critica a subliniat amprenta pe care a lăsat-o spațiul natal asupra poeziei lui Ion Horea. Au rămas, în memoria afectivă, vremea copilăriei, satul, oamenii de acolo.

Mărturisirile poetului în interviul publicat în România literară impresionează atât prin încărcătura emoțională, cât și prin

³⁷ Dosar CNSAS

³⁸ Nicolae Manolescu, în *Istoria critică a literaturii române*, Editura Paralela 45, 2008, p. 1008

³⁹ Al. Cistelean, *Poezie și livresc*, București, Editura Cartea Românească, 1987, p. 119

autenticitatea existenței într-un sat ardelean din prima jumătate a secolului trecut. Redăm:

„Totul pare ca o poveste de demult, ca o Atlantidă scufundată sub valurile istoriei.”⁴⁰ „Pe atunci, satul era sat, mai bine zis, *Petea era Petea*, și oamenii ei erau la casele lor, harnici, neodihniți și *ciufelnici*. Nu era familie fără porecla ei: *a’ lui Bâde*, *a’ lui Pontoș*, *a’ lui Buhă*, *a’ lui Șofrancă*, *Zborcea*... Hotarele erau hotare, nu se vedea un *petic de pârlomagă*, se lucra într-o rânduială a *furdulașurilor*, în rotirea culturilor, în fiecare an o parte a pământurilor era lăsată să se odihnească, *ogor de pășune* pentru turmele de oi.”⁴¹ „Când era *cucuruzul în Pojorâta*, *grâul era După-deal*, *luțărniști și trifoiști în Dos*, unde grâul a fost anul trecut. Primăvara, țin minte cum îi vedeam pe peteni din ograda noastră de la Vaidei, tot satul ieșea cu plugurile în aceeași zi, și era un peisaj ca în Pastelurile lui Alecsandri, așa zice acum, fără exagerare. Secerișul, la fel, iar eu mă gândesc la toate acestea nu prin literatura lui Rebreanu sau Preda, ci printr-o statornică bucurie a vieții mele de copil prin acele locuri, cu bucuria lucrului părinților mei.”⁴²

„Și erau oameni mulți în sat, mulți copii și tineri, așa zice că nu era casă fără copii, fără plug, fără vacă de lapte și *vite în jug*. *Ciurda satului*, când cobora seara de pe *Continit*, pe *Ulița Mare*, în praful drumului, nu se mai isprăvea. Noi stăteam la *păland* și o urmăream, cunoșteam toate vitele și le povesteam între noi: *ăsta-i boul Piului*, *ăsta-i vaca lui Chitămoale*, *ăsta-i a lui Horgoș*, *ăsta-i vaca Baciului*, cu cornul rupt, fiecare vită își avea povestea ei. Erau vitele celor *dinjos* de noi și de pe *Ulița Mică*, și din *Boronești*. Cele de *dinsus și din Continit* rămâneau la porțile

⁴⁰ Interviurile „României literare” cu Ion Horea, nr. 21/2014, p. 12

⁴¹ Ibidem

⁴² Ibidem

lor.”⁴³ Așteptau acest ritual în fiecare seară de vreme bună, cât vitele erau date, la *buciumul ciurdarului, în ciurdă*.

„Dar duminica, în Uliță ori lângă Horgoș, se aduna tot satul. Copiii căutau care la care se uită, ce legături se pregătesc, cum a fost bătaia de duminica trecută...

Și obiceiurile din Petea erau unice, nu se întâlneau pe toată valea, nici în Vaidei, nici în Oroii. Obiceiurile de Paști, mai cu seamă, când se strigau fetele din clopotniță, se alegeau comornicii (aceia care, după dezlegarea jocului, erau Chizeșii, adică cei care țineau rânduiala jocurilor, duminica, și căutau de lucru în clacă, în vremea secerișului), se aprindea focul sfânt și se păzea până în seara zilei de Paști, iar în săntirim, sub prunii încărcăți de floare, se ciocneau ouă roșii, se improvizau, în glumă, judecăți și pedepse, și seara se striga de pe cruci: Ham, ham, că nu-s cânilor lui Adam, sunt feciorul lui cutare..., și, ca și la strigatul fetelor, începea judecata satului.

La Crăciun se colinda, nu glumă! Până la amiază era rânduiala copiilor. Aveam patru ani – ne spune Ion Horea- când, cu vecinul și prietenul copilăriei sale, Corbea, a pornit la colindat, de la *Gheorghieș la Ciotici* până la *Ștefanu lui Ilarie*, în capul satului. Dumnezeuule, ce poveste! La Anul Nou, se mai furau porțile și se lăsau pe hotar, *După-deal ori în Dos*, de le găseau oamenii numai după topirea zăpezilor. Pentru că pe atunci erau zăpezi mari, drumurile de sănii erau drumuri de sănii și *dădăușurile pe Calea Târgului* ori pe *la Pârța* în jos erau *dădăușuri*.

Duminica, în Uliță, pe podmolul lui *Iermulaie și Rucu Fătului*, se adunau bărbații și făceau politică. A rămas de poveste *Iuănu Mărinii*, în vremea alegerilor din 1937. Careva dintre propagandiști l-a întrebat: Mă, Iuane, tu ce ești? (Adică, ești legionar, liberal, țărănist?) – *Apăi, domnule, io-s un țăran sărac*

⁴³ Ibidem

din România mare. Peste câțiva ani, avea să nu se mai întoarcă din stepele Rusiei”⁴⁴.

„Noi copiii erau în lumea noastră, dar, fără să cunoaștem toate necazurile și greutățile, erau și în treburile gospodărești, după vârstă și după anotimpuri. Eram vecini și prieteni, și neamuri. Locurile *hălăduirilor* erau nesfârșite. *Calea Târgului și obliștea* de sub coastă, *După-dealul, Fântânelele, Râțul limpede, Continutul*, în dealul căruia Petenii, Șăușenii și Văidienii petreceau la 10 mai, de ziua Regelui. Cât de lung era rândul școlarilor duși în Dealul pădurii de învățătorul Popovici! Apoi a venit războiul și această lume a început să asfințească.”⁴⁵

Acum, pe *Ulița Mare*, miturile presupuse bântuie ca niște fantome prin ogrăzile goale.

„Adevărul vieții este mult mai neîndurător. Vremea copilăriei, într-un sat, între două războaie, am trăit-o pur și simplu, ca toți copiii. După șapte ani la Petea, sub *calea Târgului*, și încă patru, în hotarul Vaideiului, am plecat la Aiud, la liceu, iar de acum încolo, întoarcerile în sat aveau să se petreacă în destrămările tot mai dureroase din anii războiului, cu tot ce a urmat în convulsiile luptei de clasă.”⁴⁶

Așa cum mi-am propus, după ce am citit poeziile lui Ion Horea, vreau să cuprind într-o carte toată opera poetului, în așa fel încât cititorul să nu trebuiască să citească cele 40 și ceva de volume. Și apoi, dacă prinde gustul, se poate apuca pe îndelete de toate volumele!

Lucrarea de față se încearcă a fi o radiografie a abordărilor criticilor literari referitoare la opera lui Ion Horea, cu privire la tematica propusă, adică *limbajul și toponimia din Câmpia Transilvană, în poezia lui Ion Horea*. În realizarea acestui demers

⁴⁴ Ibidem

⁴⁵ Ibidem

⁴⁶ Ibidem

am căutat, fără pretenția de a fi o acțiune exhaustivă, să prezint cât mai mulți autori.

Mihail Petroveanu, congener cu poetul Ion Horea abordează cu franchețe latura bucolică, în sens vergilian și alexandrian. Condeiu e îmbogățit cu latura artistică a lui Ion Pillat. Scoate în evidență cu lux de amănunte viața la țară, lucrările agricole și roadele pământului cu care toamna vine să-l răsplătească pe țăran.

Ion Horea, scrie Mihai Petroveanu, „vorbește pe un ton firesc care îi asigură autenticitate până și în pozițiile cele mai patetice. Descendent social și spiritual din țărănime, el este interpretul în primul rând al frumuseții naturii, al ciclului ei organic de la semănat, încolțirea semințelor, toate lucrările agricole de întreținere, și până la coacerea fructului. Bucolic, în sensul vergilian, cântă muncile agrare, prezența țăranului transformând panorame rustice în tablouri de gen, cu însemnele traiului rural pe care milenara familiaritate cu ambianța și ritmurile ordonate ale lucrării câmpului le interpretează elementelor cosmice.”⁴⁷. Toate se desfășoară după un ciclu regulat, anual, dictat tot de natură (înfloritul porumbeilor, a vișinilor) când, ca la un semnal, întreg satul este prezent la lucrarea rânduită. Criticul apreciază că Ion Horea este înainte de toate „un pastelist pe direcție alecsandriană îmbogățit de Ion Pillat cu sentimentul plasticității senzoriale.

N-o auziți cum cheamă din fiecare mugur,
Necunoscută floare de poamă și de strugur?
Nici noaptea nu mai știe de somn și de visare,
Pământul se trezește și pasărea tresare,
Și holda din adâncuri dă foaie după foaie,
Când pe deasupra țării trec norii grei de ploaie.
Ne strigă iarăși vremea știută din toți vecii

⁴⁷ Mihail Petroveanu, *Traietorii lirice*, Editura Cartea Românească, București, 1974, p. 221

Să semănăm pe câmpuri porumbul și dovlecii

.....

Și cei de la prisacă, s-asculte în tăcere
Cum luna-și varsă noapte bidoanele de miere.”⁴⁸
(DEFINIȚIE) **VOLUMUL Versuri 1973**

Fiecare floare de pom, chiar și neînsemnată, dă un semn la un moment dat, o prevestire de la Natura-mamă, cea care le rânduiește pe toate. Păsările cântă într-un anumit fel când e vreme de ploaie, atenționări venite parcă din ceruri ne anunță că e timpul semănatului. Iar cei de la prisacă pun imediat un diagnostic, în funcție de activitatea albinelor la urdiniș. E momentul din care trebuie puse caturile cu rame pentru miere și se trage nădejde că va fi veac bun!

Sunt cel ce în lumină și rotunjindu-o-n boabe
În fiecare toamnă dă lumii noi podoabe.
Sub frunza scuturată a vițelor de vie
Sunt cel ce vede-n strugur un strop de veșnicie.
Și-n mărul prins pe creangă, și-n vinul din ulcele
Eu știu să văd oglinda desăvârșirii mele
(DEFINIȚIE) **VOLUM Versuri 1973**

Ajuns la maturitate, intuieste printr-o osmoză debordantă înțelepciunea bătrânilor satului ajungând la un anumit nivel de înțelegere al fenomenelor naturii, a mersului vremii, a mediului înconjurător...Vede în mărul agățat de creangă sau în ciorchinele de strugure cu boabe aurii, înnoirea perpetuă a vieții. Mărul și strugurele vor ajunge în pământ, de unde soarele va smulge viață.

⁴⁸ Ibidem, p. 222

Sămânța va încolți negreșit, iar viața se va rostogoli mereu în
cercul anotimpurilor!

„Operațiile mecanice sunt privite cu uimirea firească în fașa
miracolelor. Principalul motiv al seducției exercitate de
prelucrarea organizată a materiei care este industria, îl constituie
răscolirea ca atare a miezului lucrurilor, geneză a lumii perpetrată
instituită asemenea unei alte necesități de mâna și mintea omului:

Așadar, de azi înainte,
pot să mă uit la cer cu ochii florilor,
și mâinile mele, multiplicat
în crengile și spicele pământului,
se vor mișca încoace și încolo,
ca niște pensule miraculoase, poleind
cerul albastru.

Nu vă mirați,
nu sunt eu ucenicul vrăjitor renăscut
să dezlănțui forțele obscure
și să invoc în potolirea lor
mila divină.

Vreau să fiu mai degrabă
soarele pulverizat
cărat în saci și în butelii

.....

și ploile ce pot dezlănțui suflările acetilenei”⁴⁹
(POEZIA???) **VOLUMUL Umbra plopilor, 1965**

Întins pe covorul verde, prin fâneața plină de flori, cu miros de
sânziene sau levănțică, prin Continit sau Pojorâta, simte cum în
toți porii corpului vibrează viața satului, așa cum o știe de cându-i
lumea! Cum să mai poți pleca de aici?

⁴⁹ Ibidem

„Totuși ciclul în care se înscrie sentimentul primăverii, consacrat celor patru anotimpuri, ca multe din versurile ulterioare (volumele *Calendar*, 1969, *Încă nu*, 1972), poartă semnul indirect al unei experiențe dureroase. În prospecțiunile istorice se aude un sunet de clopot plin de solemnitate; o reculegere bărbătească înaintea marilor încercări de la rădăcina oricărei trăiri. Abia acum Ion Horea a câștigat în tonalitate proprie, un stil al confesiunii impersonale”⁵⁰

„Sedimentele tradiției sunt numeroase în scrisul lui Horea – spune Gabriel Dimiseanu – și această tradiție trebuia să o înfățișez, fie și sumar, cu atât mai mult cu cât în clipa de față cresc pe ea atâtea altoiri noi.”⁵¹ Pe parcursul povestirii se folosesc expresii arhaice, dar cuvinte din vocabularul curent al sătenilor, al celor cu care poetul Ion Horea poate avea oricând un dialog obișnuit.

„Lumea țărănească și duhul sever la Transilvaniei sunt cele două surse spirituale îngemănate care au hrănit liric din totdeauna scrisul lui Ion Horea. Ca reflex al ascendenței țărănești, și în poemele mai vechi și în cele de acum, se face simțită la el o mare sete de comuniune cu natura, dusă până la dorința de transmutare în formele ei, de identificare cu viața ei ciclică. O pornire obscură, un instinct îl îndeamnă pe poet să se vrea totuna cu elementele, dizolvat în ele, răspândit, topit în substanța lor. S-ar zice că un impuls către anularea de sine lucrează în el, o voință de risipire a identității în căutarea unui fertil anonim. Ceva îi spune poetului că numai încorporat naturii, solidarizat în totul cu aceasta, integrat ritmurilor ei, va putea depăși fragilitatea umană și condiția de efemeridă hărăzită omului în această lume. *Credință* este titlul unei poezii care expune elementele unui asemenea spirit:

Să fiu un deal, o vale ori o apă,
Să simți cum timpul biruie și sapă

⁵⁰ *Ibidem*, p. 225

⁵¹ Gabriel Dimiseanu, *Subiecte*, Editura Eminescu, București, 1987, p. 141-142

în pieptul tău ca în pământ, să fii tu
aratu, semănatu, și-mblățitu,
să recunoști la semnul de-ncolțire
ființa ta firavă și subțire,
cu totul înainte și-napoi-i
în așteptarea soarelui și-a ploii...
Hotarul lumii trece în uitare
când nu ai rădăcini...”⁵²

(CREDINȚĂ) **VOLUMUL Un cântec de dragoste pentru
Transilvania, 1983**

Un lucru e clar: atunci când ești de-al locului și stăpânești toate semnele și atenționările naturii, e ca și când ai lucra cu propriul tău corp. Știi cu precizie când să ari, să semeni și să îmblățești. Recunoști totul, de la bătaia vântului care aduce ploaia, până la încolțirea sămânței și ieșirea firului firav, însetat de soare și ploaie.

E un adevăr crunt și trist. În urmă cu 50-60 de ani, mai ales feciorii, dar și fetele au căutat meserii mai ușoare și mai bănoase, o meserie pe care le-o oferea orașul, printr-o pregătire școlară. A fost, de fapt, începutul sfârșitului satului românesc. Cei care plecau, mergeau pe un drum fără întoarcere!

Eugeniu Nistor povestește despre poetul Ion Horea și lyra sa fermecată:

„Am citit toate cărțile regretatului poet Ion Horea (1929-2019), le-am citit cu bucuria celui care descoperă un univers miraculos, iar despre unele am scris cu entuziasm și cu sentimentul permanent că ceea ce-i valoros în lirica românească nu pierе! De aceea am primit ca o confirmare a acestor convingeri, intime și publice, ale mele, prezența sa în celebra, de-acum, *Istorie critică a literaturii române*, a lui Nicolae

⁵² Ibidem, p. 142

Manolescu! Mi-am spus: iată, nici Manolescu, recunoscut pentru exigența sa critică, nu a putut ignora poezia maestrului!”⁵³

Poetul, cunoscut și apreciat pentru eleganța, sobrietatea și originalitatea expresiei lirice, „a fost și a rămas un împătimit al tonalității clasice, pe care a experimentat-o cu succes pe toate lungimile ei metrice, exersând cu virtuozitate formele fixe de poezie (în special rondelul și sonetul), efectele acestor percuții fiind versul cu o muzicalitate fragedă, uneori redus la șapte-opt (sau chiar mai puține) silabe, ca în acest poem cu o interesantă viziune asupra rostului scrisului și condiției umile a *scribului* dintotdeauna:

La masă, frate, la masă
ca *scribul cel din Egipt*
când sufletul greu te apasă
când pârghe-i gândul și scripet

aici să te-ngroape nisipul
să cazi pe tăblița de ceară
cât limpede încă ți-e chipul
privind către lumea de-afară...”⁵⁴
(SCRIBUL), VOLUMUL Scribul 2011

Însă, „dincolo de ritmurile și muzicalitatea de nuanță orfică, țâșnite din lyra sa fermecată, ultimele cărți ale maestrului sunt (și acest lucru îl poate observa oricine) *punți ale împăcării cu lumea*, plusând prin preocupările pentru latura contemplativă și afirmând o mai strânsă legătură a poeziei cu viața, fapt sugerat și de titlurile alese”⁵⁵

⁵³ Eugeniu Nistor, Revista de filosofie și literatură „Târnava”, Anul XXX, nr. 1-2/2020, p. 20.

⁵⁴ Ibidem, p. 22

⁵⁵ Ibidem,

Mă opresc la un poem din *Postume I*. Poetul e năpădit de amintiri. Amintiri din frageda copilărie, lucruri care se întâmplă așa *de cându-i lumea*. Și eu mă regăsesc la fel, în dimineața zilei de Paști, când încă nici nu am apucat să adorm, după slujba de la miezul nopții, și mama mă trezește spre ziuă să merg după paște. Cu o ulcică învelită în merindare, să aduc acasă pâinea și vinul sfințite, trupul și sângele Domnului Iisus Hristos. Apoi, absolvit de sarcină, mă duc la joacă prin grădină să prind bondari din care îmi fac morișcă... E tot ce-a mai rămas de atunci...amintirea!

„Ca-n alte dăți, mă văd pe calea Bunii
Cu o ulcică strânsă-n merindare,
La Paști, pân' la biserică mergând
Să duc și eu acasă trup și sânge
Din trupul Celui chinuit pe cruce,
Cu vinul și prescura de la Pîu
Sfințite-n zori, la slujba Învierii.
Întors acasă, aduceam și eu
În merindare vestea mântuirii,
Apoi lăsam în pacea zilei totul
Și în grădină adunam bunzari,
Să fac din ei moriști. Eram copil.
Ca-n alte dăți, mă văd pe Calea Bunii.”⁵⁶

(***), VOLUM Postume I, 2020, p.21

Sau bunul și credinciosul prieten, câinele care-l însoțea în fiecare zi până la Petea pe Calea Bunii, prin Boronești, la școală. Pândea când copilul Ioan (Uănu) ieșea din casă dimineața și sărea primul peste trecătoarea de la gard. Apoi îl aștepta până la amiază când termina orele de școală, cotrobăind pe la cotețe prin Boronești, la trocile cu lătură ale porcilor. Până într-o zi, când urma să fie pus în lanț, la găbănaș. Durerea cumplită pricinuită de

⁵⁶ Ion Horea, *Postume I*,***, Editura Cartea Românească, București, 2020, p.21

pierderea prietenului drag și de gestul brutal al tatălui, exprimată sintetic într-o poezie atât de frumoasă...

„Pâdea la gard și, când ieșeam din casă,
Sărea prin trecătoare, el, întâiul,
Până la școală să-mi arate drumul.
Porneam cu noaptea-n cap și mă-aștepta
Pân' la amiază, singur, petrecându-și
Prin Boronești, cătând pe la cotețe
Unde găsea, cu porcii, o lătură.
Până-ntr-o zi, era spre primăvară,
Cum nu voia să fie pus în lanț,
În zbatere, l-a zgâriat pe tata.
Așa-ncepu, sub găbănaș, sfârșitul...
Pâdea la gard, și, când ieșeam din casă,
Sărea prin trecătoare, el întâiul!”⁵⁷

(***) VOLUMUL Postume I, 2020, p. 22

Ion Horea se dovedește un ingenios meșter al cuvintelor, recurgând la forme morfologice regionale și foarte multe expresii arhaice, ca de exemplu: petrecum, trecum, Chicui, Continit, Zăcătoare, Boronești, bunzari, furdulaș, luțărnîște, conie, găbănaș, poiată, acăț, etc.

„Satul îi atrage pe mulți și e prilej, în genere, de celebrare a transformărilor trăite în anii postbelici sau de subliniere a modificărilor survenite, prin intervenția omului, în peisajul tradițional descris altădată de Alecsandri, Coșbuc și Pillat – remarcă Aurel Martin. Viziunii oarecum exterioare a unora, Horea îi opune, în *Poezii*, identificarea cu țăranul însuși, interpretând ca atare fenomenele prin prisma gospodarului interesat de mersul muncilor agricole. Poetul se consideră, de altfel, un rod al grânelor, al fânului și al cucuruzului (*Pomenire*), simțindu-se dator să aducă, asemenea înaintașilor săteni, prinos câmpului,

⁵⁷ Ibidem, p. 22

dealurilor și miresmei *pământurilor sfinte*. Lutul, apele, pomii, holdele, bucatele, plugul revin ca motive obsedante, evidențiind nu atât sensibilități de pastelist, cât unghiul de percepție al țăranului pentru care forma de relief, arborele și anotimpul au valori riguros determinate economic, iar frumusețea naturii sau schimbările climatice capătă importanță aproape exclusiv prin rolul lor utilitar. Din aceeași perspectivă e interpretată și viața, și chiar realitățile de ordin sentimental. Nevasta e înfățișată la grădină, strângând, *în poală cele mai bune poame coapte*, în ceasul înserării, bărbatul exclamă: *Mă duc să dau la vite!* (*Moment de toamnă*), iar mirii, într-o nouă *cântare a cântărilor*, își laudă virtuțile de muncitori ai câmpului sau ai livezii (*Ospăț*). În *Poezii*, Horea se dovedește a fi un bucolic, fermecat de viața de la țară și de satisfacțiile pe care i le dă omului munca agricolă. O anume adiere de atemporalitate părea că trece adesea printre stihuri, sugerând ritualuri vechi de când lumea și comune, parcă, tuturor epocilor istorice. Impresia era întărită și de registrul de imagini, predilect tradițional, la care apela cu insistență poetul. Dar dacă ne gândim bine, senzația e înșelătoare, ceea ce se celebra aici nu era satul amintit, același totdeauna, ci munca, înțeleasă ca necesitate vitală, condiție a existenței și izvor de mulțumire sufletească.

Lauda muncii și a toamnelor bogate e prezentă și în *Coloană în amiază* (1961), unde intenția poetului e de a îmbrăca cu poemele sale întreaga țară, în dimensiunile ei socialiste, în evoluția ei dialectică. Horea – echilibratul, clasicizantul, din *Poezii*, se convertește acum în Horea – romanticul, neliniștitul, febrilul, visătorul. Omul-gospodar, satisfăcut și parcă nefrământat de probleme capitale, din placheta de debut, s-a prefăcut în meșter-făurar cu puteri demiurgice, însuflețit de idealul de a construi. Verbul lu preferat e *a vrea*, gestul lui ferm transcrie nevoia de a acționa, ochii lui iluminați privesc încrezători spre viitor. *Definire* (tiparul arghezian e transparent) se impune în acest proces de

mutații, ca un complement al mărturisirilor din *Pomenire*, privirea îndreptându-se acum nu spre trecut, ci spre prezent și viitor:

Sunt cel ce ia lumina și rotunjind-o-n boabe
În fiecare toamnă dă lumii noi podoabe.
Sub frunza scuturată a vițelor de vie
Sunt cel ce vede-n struguri un strop de veșnicie.
Și-n mărul prins pe creangă, și-n vinul din ulcele
Eu știu să văd oglinda desăvârșirii mele.
Când iese mâțișorul pe creanga de răchită,
Sunt cel ce strânge lumea la piept ca pe-o iubită,
Și-n holda verii, albă câtu-i hotarul, una,
Sunt cel ce intră-o dată cu coasa și cu luna.
Din tot ce se înalță, din tot ce se dărâmă
Nu mă mai cred o șoaptă, o umbră, o fărâmă,
Și-n țara mea ce știe de-o vreme să și cânte
Eu nu mai sunt zidarul cu aripile frânte.

Întreg acestor locuri, întreg acestor timpuri,
Înalț din temelii noi frumuseți și nimburi.”⁵⁸
(POMENIRE) Volumul Coloana în amiază, 1961

Începând cu volumul *Umbrea plopilor*, lirica poetului Ion Horea devine precumpănitor confesivă. Clamările sunt tot mai rare iar ispita de a se obiectiva, devine parcă mai pregnantă. „Motivul principal, universul de imagini, sistemul de referințe metaforice, tonalitatea generală se circumscriu și aici (ca și în volumul de debut) într-o arie dominant ruralizantă. Gândirea câștigă însă în adâncime, pentru că Horea depășește, nu numai intențional, faza contemplației strict înregistrative. Poezia roadelor (cu ecouri fundoiene), a opulenței economice, a satisfacției gospodărești e acum pretext pentru descifrarea misterului germinăției, pentru urmărirea dialecticii existenței însăși, în formele ei elementare. Anotimpurile, în succesiunea lor, capătă reverberații încărcate de

⁵⁸ Aurel Martin, *Poeți contemporani*, Editura pentru literatură, București, 1967, p.170-171

mișcătoare semnificații. Sămânța are suflet ce se înfioară la venirea primăverii: aceasta ascultă *o șoaptă de departe*, înțeleasă doar de ea (*Sentimentul primăverii*). Vara e vremea harurilor, a iubirii, a contopirii *de viață și de sublim*, cu joc de boabe și păstăi, când

Pământul îmi întoarce culorile-napoi,
Și înniit de toate, fărâmele de timp
Ale seminței iarăși mi le aduce-n schimb.”⁵⁹
(*Sentimentul verii*) Volumul Umbra plopilor 1965

Toamna e anotimpul împlinirilor, când „*ploaia câteodată e-o ploaie de culor*, când porumbul *o herghelie pare de mânji cu coama-n vânt*, iar *zilele de aur le-auzi în buți cum fierb* (*Sentimentul toamnei*). Iarna însăși nu mai e un simbol al somnului universal sau prilej de meditații melancolizate. Dealurile acoperite de nea i se par poetului, dimpotrivă, *enorme damigene*; gerul e *ca un vinars de prune*; gălețile măsoară nutrețurile pentru animale; prin plopi și prin sălcii suflă pământu; *zăpada se lasă ca sub taur, / de patina rodirii gemând fără putere*”. Imaginea e dintre cele mai inedite:

Râvnindu-l într-un tremur de gheață și-n tăcere
I se lovesc de pântec luceferii și sună,
Zvâcnindu-i parcă-n uger tot laptele din lună.
Semințele ieșite încearcă să-i ațâțe
În nări văpaia strânsă și-ncremenită-n țâțe,
Și doborâtă, parcă, de sânge și povară
De dragostea chemată în fiecare seară,
Se-ntinde-n așternutul pământului, poftind,
Flămândă, fânul nopții cu pulbere de-argint.”⁶⁰
(*Sentimentul iernii*) Volumul Umbra plopilor, 1965

⁵⁹ Ibidem, p. 171-172

⁶⁰ Ibidem, p. 172

Așa cum am mai remarcat, Ion Horea, priceput meșter al cuvintelor, elaborează, de fapt, „o veritabilă mitologie, dă universului agrest culori de basm și tonalitate de alegorie. Lumea contemplată devine, prin întocmirea ei intimă o metaforă dinamică a cosmosului însuși, conceput ca sistem de entități vii. Deplasată pe alte coordonate, imaginea se concretizează subiectiv în senzația contopirii poetului cu *nebănuite cercuri marine*, într-o rotire măreață, între *neant și cunoaștere*, vibrând și ascultând infinitul (*Răsărit*) sau în reconsiderarea străvechiului mit folcloric al meșterului Manole, în suita de poeme consacrate hidrocentralei de la Argeș (*Murmurul luminii, La Argeș, Octombrie pe Argeș*).

Metafora își are însă mereu rădăcinile în universul rural, pentru care Horea simte o irezistibilă atracție. Satul îl recheamă, de altfel, neîncetat, ca o *alma mater*, amintindu-i de candoarea copilăriei și de legătura cu strămoșii (*Chemați-mă*): *pădurea de cleștar și zgură* și plopii primesc valori funcționale, ca la Argezi sau Labiș. Iubirea chiar e definită, în avatarurile ei, prin asociații împrumutate cu precădere din același univers (*Foșnea lumina serii, Mi s-a părut*), ca și dialogul cu timpul, cu vârstele (*Ori poate, Hotar, Umbra plopilor*) sau cu sufletul.

Aproape absentă, ca preocupare lirică în *Poezii și Coloană în amiază*, erotica devine în *Umbra plopilor* o dimensiune esențială, antrenând în variate întru chipări sensibilitatea lui Horea. Numeroase poeme sunt acum meditații pe marginea dragostei, iubirea e configurată în raport cu vârstele, cu destinele; iubita e interlocutor, ca și sufletul bântuit de nostalgia copilăriei, a pădurii și a câmpiei transilvane. Aducerile aminte stăruie îndelung, refăcând un întreg roman, împletit din regrete, bucurii, tăceri și gesturi, sub semnul fremătătoarelor și indefinibilelor chemări ale trecutului:

Și singur stau la semnul răscrucilor pe șesuri
De tine cu-nțelesuri și fără înțelesuri...
Să te ascund cât poate tăcerea mea ascunde,

Când prea îmi ești aproape și prea nu ești niciunde?
Dar frunza nu-ntârzie și sufletul prea lin e
De amintirea-ntoarsă pe urma mea la tine.
Ori, poate, dintre toate, tu mă-nțelegi oricum?
Prin mine trece timpul ca un copil pe drum.⁶¹ (*Ori* *poate*)
Volumul....???, 19??

Cu apariția fiecărui volumul de versuri, inedit, poetul Ion Horea ne surprinde, evoluând într-o etapă nouă, etapă care nu înseamnă o răsturnare spectaculoasă de perspective, ci un pas firesc înainte „în tainele propriului talent, ale propriului meșteșug și mai ales în tărâmul mereu plin de surprize al vârstelor, al experiențelor spirituale ce-și află împlinirea și sensurile odată cu trecerea timpului.

Victor Felea îl găsește ca un mânuitor al versului de factură tradițională, întâi adoptat fără ezitări, cu sonori și modulații ușor identificabile la câțiva din marii noștri poeți, apoi tot mai mult adaptat la nevoile și exigențele personale, până la a deveni un bun stilistic intim, Ion Horea a avut inspirația și energia să nu se lase adormit de *sirenele* ce se ascund în facilitatea discursivă și în monotonia acestui vers. De la o carte la alta s-a străduit să devină el însuși, să-și cunoască puterile și limitele, să pună stăpânire pe glasul dinăuntru, pe ceea ce e mai adânc, mai autentic în ființa sa, căutând totodată să descopere acele realități care, din copilărie și până azi, i-au umplut sufletul și i-au modelat personalitatea. În acest sens, putem afirma că poetul a dat și dă dovadă de o binevenită cunoștință artistică, fiind unul din autorii generațiilor de mijloc, a căror evoluție a fost mereu pozitivă, ascendentă. Rezultatele la care a ajuns îi confirmă din plin nu numai talentul, ci și un efort permanent de autodepășire. E ușor să mergi pe calea minimei rezistențe și să versifici pe temele cele mai diverse, unele aflate la modă, obținând poate sufragiile de circumstanță ale criticii și ale cititorilor. Numai că o astfel de atitudine, în

⁶¹ Ibidem. P. 173-174

împrejurări normale, nu poate trece multă vreme neobservată și în cele din urmă îl descalifică pe autor. Cum am spus, Ion Horea s-a comportat ca un artist veritabil și faptul acesta ne-a făcut și ne face să îi apreciem creația ca una din expresiile autentice și pline de vigoare ale poeziei noastre de azi.

Volumul intitulat *Încă nu* și apărut la Editura Dacia ne oferă, dacă nu mă înșel, unul din ciclurile cele mai unitare din cariera poetică a lui Horea, unitar ca atmosferă și tonalitate, ca gen de preocupări, dar și ca mod de rostire lirică. Pentru întâia oară, această rostire se adâncește, parcă, în sine însăși, se contopește cu propriile-i conținuturi și ritmuri, cu iradierile lăuntrice și stările de suflet, cu înțelesurile-i precise ori ambigui, cu atitudinea generală față de lume și tonusul profund care o susține. E aici una din impresiile cele mai sigure produse la lectura acestor poeme și ea indică în mare măsură surpriza pregătită de autor, etapa nouă de care aminteam la început. E suficient să cităm câteva fragmente, întâi din poemul *Vinerea seacă*, apoi din altele, pentru a ilustra cele afirmate mai sus și pentru a oferi în același timp un prim exemplu concludent despre câte confluente lirice se întâlnesc într-o asemenea bucată, despre viziunea simbolică și grandioasă a lumii și a mișcărilor periodice ale vieții. Horea a ajuns un virtuoz al asociațiilor semnificative:

Și de câte ori al lumii, tot de-atâtea ori al țării...
Mă mai băntuie o teamă și mă-nlănțuie un gând
Care nici împlântă plugul, nici se trece aiurând,
Gând al cumpenii și-al vremii, și deloc al nepăsării.
Uite, curg în mine râuri și se-ntorc din când în când
Sub pământul lor. Sunt málul dat iubirii și ocării.
Clopotele bat în frunze, frunzele foșnesc în turla,
Uite, litere de aur luminează din scripturi,
Și fântâni cu apă dulce izvorăsc din sărături
Lupii-au început să cânte, mieii-au început să urle,
Dealurile poartă coame, și copaci în pielea goală
Umblă pe la uși, aleargă prin comună ca nebunii

Și se-așează la ferestre și colindă câte unii...

(...)

Nu-i luminează din livadă, prin ogradă oarecine
Tremură de-un timp în iarbă și-n lumina zilei vine
Din credință și tăgadă, dinspre rău și dinspre bine,
Și greblăm și facem straturi, umblă iarăși peste țară,
Ca un duj de la-nceputuri, ca o ploaie, ca o pară,
Un îndemn al învierii, fără margine și zare,
A trecut o rânduică peste casă, mi se pare!

(...) **VOLUM .19??**

Reluându-și temele preferate – evocări ale peisajului și ale lumii rurale, meditații diferite despre omul contemporan, despre sine ca artist și om al veghei, despre timp și despre ravagiile lui, despre *glasurile-acestei nații*, stări sufletești și atitudini mai puțin obișnuite – Ion Horea se depărtează de linia simplă și de compoziția clasică, lăsând poemelor mai mult imprevizibil, mai multă libertate în întâlnirea elementelor tematice diverse, dând sentimentelor sale un suport imagistic și reflexiv mai larg.

Versurile au un debit bogat, un impuls ritmic puternic, rareori șovăitor, o mai mare forță de sugestie și de atmosferizare decât înainte; de aici, o pecete personală mai accentuată în ansamblul cărții. Și fiindcă nu ne putem îngădui să sprijinim cu exemple toate afirmațiile noastre – trebuie să permitem și cititorilor unele satisfacții în confruntarea cu textul – vom recurge în continuare doar la două poeme, tipice tocmai prin atitudinile oarecum opuse pe care le exprimă.

Primul se numește *De la o vreme* și ne conduce spre un punct extrem al sensibilității și conștiinței poetului, unde înțelesul vieții se împotmolește și faptul e resimțit ca o damnațiune:

De la o vreme iarăși cuvintele mă latră.
Mai zvârlu după ele cu pâine ori cu-o piatră
Și le ajung dincolo de gard și-mi văd de drum,
Pornit spre nu știu unde, chemat nici nu știu cum.
De cineva mă lepăd ca Iuda de Iisus,

Și nici măcar sărutul din urmă nu l-am pus.
Ograda goală toată-i încinsă ca o plită
Și prafu-i mult pe drumuri, și apa-n bălți coclită,
În toate numai teama și-n tot numai năduful,
Cu aerul din urmă pământu-și dă și duhul.
Ce amintiri să-și sune frunzișul nu mai știu
Și tot ce-i prea devreme, în mine-i prea târziu.
Nu mai întreb de nimeni, pe nimeni nu mai chem,
Sunt singur în ogradă și ard ca un blestem.”⁶²
(DE LA O VREME) VOLUM Încă nu, 1972

Celălalt e *Încă nu*. Aș face o mică paranteză. E primul volum care mi-a căzut în mână întâmplător. Eram licean, prin anul II sau III la Luduș și împreună cu prietenul Ilie Rad (astăzi Prof, Univ. Dr. la ...) cochetam cu poezia și participam la Cenaclul literar organizat de domnul Profesor Iosif Pop. Volumul apărut în anul 1972, *Încă nu*, îmi spunea că va trebui să mai aștept, că altul era traseul, foaia mea de parcurs prin viață...Până într- zi!

Revenind la subiect, Victor Felea ne spune că „poemul a împrumutat culegerii de față titlul său. Și nu întâmplător. Avem de a face cu o meditație severă asupra epocii noastre, asupra situației poetului în complexitatea lumii moderne; totodată însă avem de a face și cu o atitudine fermă de umanist care nu se lasă copleșit de marile semne întunecate ale acestei lumi contradictorii. Vom transcrie ultima secvență a poemului:

Bombele atomice stau în rafturi cum stau
Cărțile mele, aici, câtu-i zidul de mare,
Cum stau alimentele în magazine, laptele praf,
Toate-s praf, lumea-i cum este și ca dânsa suntem
noi,
Vă jur pe inima mea autentică, nu am de gând
S-o schimb cu alta, vă jur, nu vă pot spune

⁶² Victor Felea, Secțiuni, Editura cartea Românească, București, 1974,p. 174-175

Nimicuri, nu vreau să mă joc de-a cuvintele,
Pentru că mai cred în poezie,
Mai cred în ceasurile ei, când ne aduce aminte
Că-i mai rămâne inimii ceva, peste toate,
Dar ce să vă spun și cum, ca s-o recunoașteți?
O pasăre cântă la ceasul iubirii, legănată pe-o
creangă

Fără să tie că lumea umană a muzicii ei ar fi
O chestiune de raporturi matematice –
Să cânt până-mi va fi silă de cântec,
Dacă ceasul iubirii n-a trecut de la mine,
Fără să mă gândesc că voi fi auzit.
E trecut de miezul nopții, cineva mai stă de vorbă
Și eu te te poftesc afară stimată doamnă a tuturor.
Încă nu mi-e silă de viață.”⁶³

(ÎNCĂ NU) VOLUM Încă nu, 1972

De la bun început Gheorghe Grigurcu ne atenționează că se impun unele precizări. Ion Pillat, magistrul indiscutabil al poetului Ion Horea, „și-a constituit faza de maturitate, *românească*, a lirismului, după căutări ce l-au purtat prin expresii felurite, parnasian-simboliste cu preponderență, de o inspirație alogenă. O seducție a pitorescului, răscolit cu febrilitate în experiențele lirice și culturale, e prezentă de-a lungul întregii sale creații. Poezia pillatiană *tradiționalistă* păstrează un paradoxal sunet *exotic*. E, la rândul său, în pofida aparențelor, o convenție, o tratare lucidă a

⁶³ Ibidem, p. 176

unor motive. Perspectiva rustică a lui Ion Horea nu e livrescă (deși deșteptată la lectura lui Pillat și Fundoianu), corespunzând experienței originare a poetului. De unde o tonalitate mai aspră, o infuzie a unui belșug primitiv, sentimentul pe alocuri, al celui ce înregistrează existența rurală în chip direct:

Zile vin cu brumă. Se sparg aurării
Pe dealuri băntuirea de graiuri se rări.
Ne adunăm pe-acasă ce mai avem în câmp
S-aud bătăi de pușcă abia într-un răstimp
Nici câinii nu mai urlă la vie de urât
Nici nu mai vezi hăițașii cum se întorc pe rât.
Coșarele sunt pline. Din grajduri iese fum
Și un miros de țuică se-ntinde pân-la drum
Vin carele din sate vecine cu borhot
Și sâmburii de prună se-aruncă peste tot
E-n fierbere în focul unui îndemn ocult
Și nimeni în comună n-a mai murit demult.”⁶⁴
(....) Volumul19??

Se desprinde sensul unei descompuneri, al unei „*sălbăticii*” aparente care ascunde (sub înrâurirea apăsată a lui Fundoianu= asimetriile superioare ale fertilității:

Pe rât sub mușuroaie sobolii vremii scurmă.
Fântâna-i astupată. De cumpănă nici urmă
Și vitele din troacă nu-și mai ridică botul
Pe-aici într-o vacanță citeam din *Idiotul*
Și podul peste vale-i stricat și gardu-i putred
Vreau să le spun pe nume și mă ascult și nu cred
Tutunul pe sub streșini uscat nu mai îmbie
Și dintr-odată-mi pare că toamna e târzie.”⁶⁵
(...) Volumul19??

⁶⁴ Gheorghe Grigurcu, *Poeți români de azi*, Editura Cartea Românească, București, 1979, p. 212-213

⁶⁵ *Ibidem*, p. 213

Dar spre deosebire de Ion Pillat care-și abandona experiența *cosmopolită*, prin adoptarea aproape exclusivă a inspirației rustice, transplantând pe meleagul Argeșului lamura poeziei sale însetată de o nouă sevă, autorul *Calendarului* face drumul invers, deschizându-se unor moduri varii. O mentalitate experimentală se simte în ultima sa producție.

Inclus de critica literară în *generația tradiționaliștilor* (alături de Ion Brad, Al. Andrițoiu, Aurel Rău, Tiberiu Utan și alții), născut la marginea împătimatei Câmpii transilvane, copilărinte în valea de lacrimă a Vaideiului, cu studii făcute la Târgu Mureș, Aiud, Cluj, în perioada zbuciumată a celui de-al Doilea Război Mondial și București, la Facultatea de Belle-arte, după care a urmat o perioadă de *corecție* într-un centru muncitoresc, orașul Cugir! Absolvent al Școlii de literatură *Mihai Eminescu*, redactor la secția poezie a *Vieții Românești*, secretar al Uniunii Scriitorilor, redactor șef adjunct la *Gazeta literară* (devenită apoi *România literară*) – datorită talentului deosebit și a tenacității puiului de plugar din satul Petea, Uănu lui Horgoș...Poetul Ion Horea „poartă cu sine nostalgia spațiului fără egal al obârșiilor, învăluite când într-o aură mitică, legendară, evocatoare, când în colorile sumbre ale amurgurilor, cu repetarea lor obsesivă, generată de angrenajele crude ale acestui sfârșit de veac pe care-l traversăm.

Pe parcursul a aproape trei decenii de poezie, de la debutul în volum cu *Poezii* – 1956 (urmat de *Coloană în amiază*, *Umbra plopilor*, *Calendar*, *Încă nu*, selecția retrospectivă *Versuri* – 1973, *Măslinul lui Platon*, *Bătaia cu aur*), până la recentul volum *Un cântec de dragoste pentru Transilvania* (Editura Dacia – 1983), poezia lui Ion Horea evoluează stilistic și expresiv, parcurgând etapele seninătăților și viziunilor bucolice (remarcate la începuturi de G. Călinescu), spre a ajunge la arpegiile triste și *elegiile precare*, cu intonații pline de sensibilitate și candoare.

Desigur, registrul liric al poeziei lui Ion Horea s-a îmbogățit mereu, tematic și metaforic, cu elemente noi, unitatea întregii sale opere fiind însă asigurată prin imagistica de o mare puritate, prin ritmurile disciplinate și grațioase, pe care poetul le trece prin ochiul dilatat al amintirii în cărțile sale, făcându-l pe cititor martor al confesiunilor tulburătoare despre o vale unde mai plouă cu stele, despre un sat cu gardurile rupte, despre o țară a marilor pămîtiri istorice – Transilvania, cu eroii ei eterni și legendari, care devine aproape un laitmotiv. Dar, dincolo de atingerea venelor istoriei, cu vibrații ancestrale, Ion Horea se situează într-un timp și spațiu invadat de toamne și melancolii – supreme semne ale trecerii, ale *migrării* sufletești:

Eu sunt al unui timp la care
o să ne-ntoarcem toți, cei duși,
la casele de îndurare,
pustii, cu lacăte pe uși.”⁶⁶

(*Hotar*) Volumul....19??

Cele mai importante volume de poezii apărute sub semnătura lui Ion Horea, *Poezii*, 1956, *Coloana în amiază*, 1961, *Flori de pădădie*, 1962, *Umbra plopilor*, 1965, *Încă nu*, 1972, *Versuri*, 1973, *Măslinul lui Platon*, 1976, *Bătaia cu aur*, 1979, *Un cântec de dragoste pentru Transilvania*, 1983, *Eu trebuie să fiu*, 1984, *Podul de vamnă*, 1986, *Viața viața*, 1987, *Dealuri de lut*, 1990, *Cumpene*, 1991 și evident volumul antologic, *Locul și ceasul*, ce conține un număr de 64 de poezii inedite), „conturează un traseu poetic remarcabil, un destin de excepție care, dincolo de formule și mode poetice, a rămas egal cu sine, impunând un mod de a scrie

⁶⁶ Eugeniu Nistor, *Nostalgia golfului*, Casa de Editură Mureș, Târgu-Mureș, 1993, p.65-66

poezie integrat în cea mai pură tradiție a liricii ardelenе, impregnată de efluviile evocării sau de accente vag expresioniste. Primele volume ale lui Ion Horea pun în scenă o atmosferă bucolică, sugerând atemporalitatea mitică și celebrând muncile agricole văzute ca niște ritualuri ancestrale ce consacără un întreg destin istoric și care scot în relief unele imagini obsedante, recurente și, mai ales, elocvente prin caracterul lor arhetipal: lutul, pomii, apele, plugul, dealul, drumul etc. Aceste elemente spațiale învestite cu accente sacrale îmbină o poezie a roadelor cu lirismul discret al evocării ce dă un contur nostalgic perimetrului natal, reprezentându-l în elementele sale concret-simbolice. Poemul *Pomenire* din volumul *Poezii* rescrie cu nostalgie un spațiu bucolic în care reveria se desfășoară cu voluptate descriptivă într-un cadru natural ce-și precizează contururile din relevanța detaliului și din atmosfera evocatoare:

Eu m-am născut din grîne, din fân, din cucuruz
Și-n mine port mireasma pământurilor sfinte.
Și behăitul turmei și mugetul de vite
Și cântecul de greieri îmi stăruien- auz.

Eu am păzit la vie sub luna cea mai clară
Din câte răsăriră tăcute oarecând,
Și-n fiecare toamnă și-n fiecare vară
De dealurile mele mi-e dor și sunt flămând.⁶⁷
(POMENIRE) Volumul *Poezii*, 1956

În aceste volume de început „poezia anotimpurilor ne pune în prezența unor peisaje de intensă materialitate, în care obiectele au contururi perfect precizate, într-o lumină exultantă și orgiastică, precum în poemele consacrate toamnei, celebrări rememorative ale fecundității, ale proliferării roadelor într-o lume pusă sub

⁶⁷ Iulian Boldea, *Metamorfozele textului*, Editura *Ardealul*, Târgu-Mureș, 1996, p. 9-10

semnul trăirii pure, nemediate de cunoașterea rațională, de aporiile falsificatoare ale gândirii:

Peste hotarul toamnei, cu brațe lungi de lemn,
Fântânile mă cheamă departe și-mi fac semn
Când norii se înclină cu chipuri lungi de sfinți
În orele-ncărcate și încă tot fierbinți.

Să mușc din carnea zilei, să beau din vinul nopții.
Să duc în corfă luna cu pepenii prea-coțtii,
Și sâmburii de stele să-i vântur și să-i strâng

Să răspândesc mireasma acestui anotimp,
Împrăștiat în struguri, în piersici și-n gutui,
Mereu din spațiu și tescuit în timp
Al vieții tuturoră și-al morții nimănui.”⁶⁸

(*Anotimp*) Volumul19??

Odată cu volumul *Umbra plopilor*, poezia lui Ion Horea își estompează caracterul ei precumpănitor referențial, interiorizându-se și devenind mai confesivă și mai maladivă. Confesiunea elegiacă și meditația discretă devin polii discursului poetic ce-și transferă energiile semantice în aventura interioară a eului liric. Poetul nu transcrie acum contururile lumii, ale obiectelor, ci, mai curând, evocă ecoul fragil ala cestora în spațiul amintirii, rezonanța afectivă ce le încercuiește materialitatea. Poezia roadelor, a opulenței imagistice se descrie acum mai ales pe traiectoria unei dimensiuni ale elementarității de sursă, chiar dacă nu și de expresie, expresionistă. Contemplarea lumii deschide, odată cu acest volum căi noi de acces spre un tărâm al elementelor primordiale, al originarului; poetul nu se mulțumește să contemple, să înregistreze în mod pasiv, ci își asumă și funcția de a interpreta avatarurile lumii din perspectiva unei etici/estetici de o remarcabilă coerență. Mitologizând universul rural sau dând

⁶⁸ Ibidem, p. 10

relief mitic spațiului copilăriei, poetul trasează, prin versurile sale, un fel de itinerar inițiativ, al întoarcerii – purificatoare – la obârșii. În poemele din *Umbra plopilor* dar și în cele care vor urma, lirismul amintirii, impregnat de tonalități nostalgice se contopește cu sentimentul timpului, înregistrat cu discreție și gravitate, în versuri cu rezonanță afectivă, având imprimare, în filigranul metaforelor, sugestia emoției erotice, a reverberărilor afective, precum în *Foșnea lumina serii*:

O creangă îndoită pe urma unui gând,
Tiparul ei se pierde pe undeva-n pământ,
Și se repetă-n fructul cu cinci semințe noi
Care-a căzut în zarea de purpură-ntre noi.
Pesemne iar-i toamnă – mi-am zis – și aș fi vrut
În clipa-aceea sfântă să-ncerc să te sărut.
Dar te-ai întors grăbită și l-ai luat să-mi spui
Cum se-oglindește cerul aprins pe fața lui.
Și seamănă cu tine la gură când l-ai dus
Foșnea lumina serii, pe undeva, pe sus.”⁶⁹
(...) Volumul19??

Poetul excelează mai ales în evocarea unor stări imprecise, fugare, evanescente, care revelează cele mai ascunse valențe afective ale sufletului. Vibrația lumii este aici esențializată până la sunetul pur al unui vers clasicizat, încărcat de aromele trecutului, rezumând avatarurile existențiale ale unui eu liric grav, neliniștit și contemplativ, pentru care poezia are înțeleșurile unei rescrieri esențiale, în caligrafia discret-interogativă, metaforică și confesivă a reliefulor lumii. Timpul e dimensiunea esențială a acestui univers închis asupra-i ca o monadă, elementul ce ordonează, imprimă armonie și circularitate acestui spațiu. *Cântecul obârșiiilor* pe care îl intonează autorul e, în fapt, un cântec al timpului în care poetul își înscrie propria devenire, propriul său destin, conturând o stare de utopie a clipei, mântuite de evocarea

⁶⁹ Ibidem, p. 10-11

încărcată de reflexivitate interogativă, de neliniște difuză, marcată de un soi de indeterminare ontică.

Memoria afectivă e cea care are menirea de a reînvia și de a reinvesti cu sens spațiul natal, tulburător conturat prin imagini de o sugestivă plasticitate:

Se-nchide-n mine timpul ca-n ochii unui mort
Sub coastă-n trifoiște ard pâlcuri mari de tort,
Parcă sunt pașii toamnei rămași din alte dăți
Și-i fierbe de grauri dinsus, între acăți.
E-o amăgire-a umbrei ce stăruie pe foi,
Abia sub talpa goală dac-o mai țin un timp,
Cu nestatornicia acestui joc în schimb.
Aș mai putea să caut, pe-aici, ca un străin
Când plec aceste locuri mă cheamă și mai vin,
Și-n asfințit mi-e gândul acum ca un fâraș,
Să-i duc din palpăirea târzie în oraș.”⁷⁰

(...) Volumul....19??

Aceeași discreție metaforică, îmbinată cu tonalitatea meditativ-elegiacă transpare din poemele de dragoste, ce pun în lumină un sentiment difuz, nedecantat, emblematic, la rândul său, pentru universul poetic al lui Ion Horea. Puține, ocazionale aș spune, poemele de dragoste nu au, parcă, autonomie....

Ion Horea n-a cochetat niciodată cu limbajele sofisticate ori dezarticulate ale poeziei și nici nu s-a avântat, bovaric, în structuri complexe și tensionate. Ultimul țăran al poeziei române, punând până și peisajul citadin într-o scenografie de ocol, el e un fidel al confesiunii, împinsă, din când în când, în zăriștea reflexivității. Pe sub arpegiile aparent diverse, lira lui sună monocord, într-o monotonie sufletească fundamentală, depănând, când în elegii, același fir al înstrăinării și întorcându-se mereu la certitudinea clasică a versului. Poezia lui e rareori un limbaj ofensiv,

⁷⁰ Ibidem, p. 11

provocator, de regulă rămânând cuminte în limitele metaforei *revărsării* preaplinului și riscând sub patronajul unui concept desuet. Registrul ei imaginar ține cu strictețe de agrest, ritualizat chiar și atunci când i se induce o perspectivă economică, și el suferă de o reală frustrare a mirajului ori de câte ori e obligat să se rupă de mirosul reavăn al brazdei. O astfel de expresivitate se manifestă doar în regim regresiv, fiind o funcție de resuscitare și recuperare a paradisiului pierdut, și ea ajunge repede la redundanță și la austeritate. Această austeritate nostalgică a devenit, în *Căderea pe gânduri*, curată penitență, poemele glisând spre simplitatea imediată și spre confesiunea nudă, într-un climat de rigoare elegiacă. Recenta culegere e din aceeași tranșă cu ineditelile din *Locul și ceasul* de acum doi ani, de unde, de altfel, și importă câteva piese, accentuând, pe de o parte, panta expiativă, iar pe de altă parte intensificând procesul de iluminare ce însoțește această lirică de apropiere a morții.

Descânțece de îmblânzire căutând nu atât vigoarea unui limbaj dramatic, de patetizare a stării, cât narcoza unui limbaj tandru, de iluminare a ei, poeziile lui Ion Horea torc monoton din iminența sfârșitului, fiind un ritual pregătitor. Poetul nu e, însă, un depresiv, cu sintaxa zgâlțâită de spaima și spasme, și chiar dacă nu întoarce moartea în miraj el o anticipează cu seninătate. Limbajul său nu e unul panicat, ci unul împăcat, murmurând calm sub cuțitul fatalității:

Din câți așteaptă să moară,
Din nebunii cu tâmplele-n clești,
Spune, pentru ultima oară,
Al câtelea ești?

Aștepți la rând ca la moară,
Și astea nu-s numai povești.
Spune, cât ar fi să te doară,
Al câtelea ești?

Când nu se mai trage pe sfoară,
Cu năravuri străvechi, omenești,
Spune, pentru ultima oară,
Al câtelea ești?”⁷¹

(*La rând*) Volumul Locul și ceasul, 1994

Elegiile înseninate, austere și smerite, ale lui Ion Horea, alcătuit de o cantată de pierdere, își asociază un limbaj zumzâind de grație, hieratizând iconografic peisajele și transfigurând sentimentul declinului într-o bunăvestire. Recuperarea limbajului țărănesc, plin de ardelenisme, vine să dea acestui proces de dramă sublimată o dimensiune paradisiacă, în măsura în care poetul redescoperă candoarea limbii copilăriei, o limbă deopotrivă argotică și plină de sens:

Dintre foi, de pe sub streșini unde-s tolăniți bostanii
Bibliei toarnă-acum lumină peste crengile de pruni.
Fumegări la ușa casei, năluciri mai scriu sfeștanii,
încâlciri de cruci din care nu mai știi ce să aduni.

Iată, nu mai iau nici furca, nici lopata, nici hârlețul,
câte buți îmi duc coșarca plină toată cu minuni.
Scuturi cerul din icoană și ghicești în iarbă prețul
de pământ ori de iubire, cât mai poți să-l mai aduni.

Doamne-al trudei mele drepte, calcă-mi iarăși prin ogradă
și rămâi cu noi la cină, bucuros de oameni buni,
unde gândul nu-i de teamă, unde vorba nu-i de sfadă
și-ndurarea ta, din pâinea mesei pline s-o aduni!”⁷²

(*Culesul*) Volumul Locul și ceasul, 1994

Poeme de reculegere, unind elegia și rugăciunea, poemele lui Ion Horea, cufundate într-o muzică eminesciană și pillatiană, mizează pe simplitatea spovedaniei, părând îngânate pe rozariu.

⁷¹ Alexandru Cistelean, Top-ten, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000, p. 73-74

⁷² Ibidem, p. 75

Cap. 3 Limbajul arhaic în poezia lui Ion Horea

Glosar cu termeni locali, toponime și
hidronime

*„La Comandă”, locul de unde izvorăște Valea Oroiului
sau Părăul din Sus*

În ce privește Toponimele, denumirile de teren din diferite colțuri ale satelor, oarecum asemănătoare cu Hidronimele și care se păstrează *de cându-i lumea*, deși a fost colectivizare, această formă de organizare și lucrare a pământului, la Petea ca și la Vaideiu, nu a influențat păstrarea originalității toponimice și hidronimice din arealul Văii Oroiului. La Petea reținem două toponime mai importante, consemnate în Cartea funciară cadastrală din anul 1923. Acestea sunt *După deal* și *La dos*. S-au mai păstrat toponime cum ar fi *Zăpodea*, *Turdea* și *Pojorâta*. Apoi există foarte multe micro-toponime, pornind de la toponimele mari: Astfel în toponimul *După deal*, avem micro-toponimele: *La Chicui*, *La Răzoare*, *Pe șes*, *Pe Gruî*, *Zăcătoarea mare*, *Zăcătoarea mică*, *Boticășești*, *Fața tăului*, și *Pe multe*.

La toponimul *La dos* întâlnim micro-toponimele: *Buturoi*, *La căstăi*, *Între cărări*, *La rupturi*, *Calea Bunii*, *Groapa hișului*, *După dâlmă*, și *Peste dâlmă*. În *Pojorâta* avem *Păduricea*, *Fața Pojorâții*, *Stăuina*, *Dealul Iclânzului*, *Podirei*, *Răzoarele Pojorâții*. În *Zăpodea* avem: *Fața Zăpozii*, *Fundul Zăpozii* și *Dosul Zăpozii*, iar în *Turdea*, *Dealul Turzii*, *Valea Turzii*, *Fața Turzii*, *Curmeziș*, *Strâmbu și Ghergheleu*.

De-a lungul timpului s-au păstrat și utilizat și toponimile de drumuri cum ar fi *Ulița Mare*, *Ulița Mică*, *Calea Boroneștilor*, *Calea Bunii*, *Calea Pojorâșii*, *Calea târgului*, etc.

Hidronimele sunt mai puține, ca și în celelalte sate de pe Valea Oroiului. Sunt cunoscute hidronimele: *Valea Oroiului*, *Pârâul fânațelor*, *Valea de jos*, *Pârâul Zăpozii*, *Pârâul Turzii*.⁷³

La Vaidei, întâlnim toponime cum ar fi: *Continit*, *Curmătură*, *Buruiene*, *Gurețe*, *Lutiște*, *Hulă*, *Pârlă*.⁷⁴

⁷³ Octavian Mireștean, Monografia satului Petea, comuna Band, Tipografia COLOFON Deva, 2019, p. 29-32

⁷⁴ Romeo Soare, Eugeniu Nistor, Cornel Udrea, Megheșan Ioan, Studiu monografic Ogra, Editura Ambasador, Târgu Mureș, 2017, p. 72

În cazul de față, cele două sate dintre dealuri (dealuri de lut), Petea și Vaideiu, ca și în cazul așezărilor din zona muntoasă, varietatea formelor de relief și căile de comunicații au constituit apariția și perpetuarea denumirilor de toponime. Ce poate fi mai plăcut, decât citind o poezie scrisă de Ion Horea să ai impresia că ești chiar acasă, în *Continit, După deal, Pe față sau Pe dos*, hălăduind pe dealurile satului. Toponimele locului au dat din totdeauna posibilitatea să localizăm unde sunt amplasate terenurile agricole, în raport cu așezarea satului. Poetul Ion Horea nu se zgârcește în a folosi în mod frecvent, pe parcursul versului toponime și de asemenea hidronime. Deși pâraiele și în general cursurile de apă în zona de câmpie sunt mai puține și mai modeste ca debit.

Toate volumele publicate după antologia *Locul și ceasul*, apărută în prestigioasa colecție „Biblioteca pentru toți“ (Editura Minerva, 1994), vin să întregesc tabloul liric cu care Ion Horea ne-a obișnuit, fiind reluate temele fundamentale, obsesiile permanente, cele care dilată ochiul interior și luminează nostalgic umbrele unor îndepărtate amintiri ce se zbat acolo, pe marginea pleoapelor sale lăuntrice, generând o tulburătoare elegie a locurilor natale.

Poetul oscilează, în această etapă, între a fi un ceremonios vrăjitor al cuvintelor și un pustnic cucernic, adoptând în unele poeme, intenționat, un ton biblic, de resemnare în fața timpului și a Marelui Creator – sublimul imperator. Extinzând preocupările mistice, va consacra o carte întreagă acestei noi „direcții“ lirice (*Mărturisiri și Rugăciuni*, 2003). Însă poetul nu deraiază de la vechile lui teme, țelul cătării fiind îndreptat, iar și iar, către spațiul reprezentat de dealurile din luturi gălbui, cu albastrele ploi ale verilor de altădată, cu perii sălbatici risipindu-și poamele-n ierburi, cu cirezile mugind pe drumurile șerpuitoare. Interesant de observat ce înseamnă dealurile de lut, argila gălbuie care face parte din viața țaranului: cu lut își zidește casa, lipește polmonul și cerne jos pe fața camerei, cu el lipește cuptorul și e nelipsit în gospodărie. Poetul își revendică în întregime acest spațiu și scrie:

*Mă mai închin acestor veri
din râturi cu otăvi cosite
din care nu plec nicăieri
la care vin pe negândite...*
(Dealul) Volumul19..

Priceput meșter al cuvântului, poetul asigură autenticitatea poeziei practicate prin recurgerea la forme morfologice regionale, vorbe din gura țăranilor din sat, și la expresii arhaice, strecurate subtil în mai toate cărțile acestei etape (cum sunt: *trecum, petrecum, acăși, fâșcă, furdulaș, poiată, găbănaș, conie, holimburi, iclăjje, bolând ș.a.*).

Poate că ar fi binevenit, la finalul lucrării un scurt dicționar explicativ, al limbajului din cele două sate!

Printre ultimele volume citite și studiate a fost *O sută și una de poezii, din care mi-a reținut atenția poezia*

Pietre de hotar

Pripon, la Cruce, Drumul țării, pe calea Târgului, apoi
Între Gruiețe, Peste Vale, Boticășăști, Din-deal-în-jos,
La Gura Turzii, După Dâlmă, pe Continit, la Buturoi,
În Râtul Limpede, Chicuiul, la Corn, pe Ghergheleu, în Dos,
Zăpodea, Gura Pojorâții, la Sat, pe Coastă, la Hodăi,
Între-Cărări, pe Hici, pe coasta Oroiuului, Între Răzoare,
Pârloage, Togul, Calea Morii, Grochile, Turdea, la Căstăi,
Fântâna Boilor, pe dealul Căpușului, în Zăcătoare,
Pârâul Brețului, la Moară, pe coasta turzii, în Rupturi,
Pe calea Bunii, Stăuina, în Boronești, în Poderei,
La Sântirim, în Fundul Turzii, la Iclânzul, la Sărături,
În Stegea, După Curmătură, pe Vale, Petea și Vaidei.

Din punctul de vedere al limbajului și densității toponimelor, pot considera poemul *Pietre de hotar* un simbol al poeziei lui Ion Horea. Eu, cel care am viețuit acolo, pot afirma cu toată convingerea că poetul ne duce acasă, în Câmpia Transilvană, pe ulițele și hotarele satelor Petea și Vaidei. Ne duce într-o drumeție pe hotare, *Între Gruiețe, după Dâlmă, pe Continit, la Buduroi, la Chicui, în Dos, după Curmătură, pe Coasta Oroiului* unde putem asista în direct la furat miere din stupul lui Toderică, sau în *Zăcătoare*, unde ciurda rumegă liniștită la umbra *acășilor*. Ajungem și pe *Coasta Turzii, unde oile sunt la strungă* și, minune mare, cerul e limpede și vedem munții Apuseni cu Cheile Turzii. Trecem pe la *Vii*, coborâm pe lângă coliba de paie până *La Moară*. Moraru bate piatra și e pregătit de măcinat... făină de mămăligă din cucuruz de anu ăsta: *bucătură nouă în gură veche!* Lăsăm Drumul țării și o luăm peste *Râtul Limpede*, ne răcorim picioarele pline de colb în apa strălimpede a *Văii Oroiului* și o ținem înaintea până la *Căldare, la Chianu din Rât*. Anul care a trecut a fost recoltă bună, era greu pământul de prune. Ne întâmpină în prag cu un pahar de jinars, bun, de anu trecut! Noroc și sănătate! Ținem drept pe *Calea...* căocia lui Mikloș. Are cai la potcovit și încă nu a gătat de ascuțit secerile, și, secerișu-i pe noi. Până *La Monument e floare la ureche....ne facem semnul cruci și ne închinăm pios*. Mai avem o aruncătură de băț până la poarta *Sintirimului*, urcăm poteca șerpuită printre cruci până la *Biseriçuța de lemn...* Am ajuns la capăt de drum. Lângă *Biseriçuță*, o cruce și locul unde își doarme somnul cel de veci *Uănu*, Patriarhul poeziei Transilvaniei, poetul Ion Horea. Suntem acasă!

Graiul, vorbele locului

Moto:
Limba este însăși floarea sufletului etnic al românimii!
Mihai Eminescu

Dicționar de regionalisme. Dialectul petenilor și vaideenilor

Limba este modul prin care pământeni comunică și se înțeleg între ei, în activitatea zilnică. Dar în diferite regiuni, vorbele, graiul e diferit, există unele cuvinte, așa numitele *regionalisme* care sunt specifice locului. Am avut ocazia, pe pielea mea, cum se zice, să mă confrunt cu probleme de acest fel. Primul impact l-am avut atunci când am plecat din sat, la Internat și la Școală la Luduș. Eram în centrul atenției colegilor și luat în bășcălie pentru modul de exprimare. La fel s-a întâmplat și în armată, la Baia Mare, în Maramureș. Dar cu totul și cu totul deosebit a fost în Moldova, în dulcele târg al Ieșilor. Acolo m-am întâlnit cu limba lui Ion Creangă, de multe ori fiind în imposibilitatea de a mă înțelege cu colegii moldoveni, mai ales colegii de cameră.

Cred că va fi interesant pentru cititorii mai tineri, să afle graiul moșilor și strămoșilor noștri, cu mai puțină școală și știință de carte, așa cum vorveau ei!

Încerc să prezint o listă, un mic dicționar cuprinzând regionalisme folosite de poetul Ion Horea în foarte multe dintre poezii, vorbe folosite în satul Petea și prin satele vecine. Sunt convins că cei din generația mea și a părinților mei își amintesc cu siguranță de ele, pentru că acolo, acasă în sat erau vorbele pe care le foloseam în mod curent. Deși sunt plecat de foarte multă vreme din sat, totuși până la vârsta de 26 de ani, când am terminat școala, toate vacanțele le-am petrecut la muncă la C.A.P. , unde în mare parte a timpului am fost în preajma bătrânilor satului. De la ei, am învățat graiul mamei, graiul strămoșilor....

A

abricțalui, vb.= a pune la punct, a muștrului, a face ordine

a astupa, vb.= a acoperi, a pune dop la ceva

a boci, vb. = a plânge

acăț, subst. m.= salcâm

ai, subst.m. = usturoi

a lălăi, vb. = a cânta fals

aldămaș, s.n.= băutură făcută cinste la o vânzare sau cumpărare
a îmbia, vb. = a oferi cuiva ceva
a se îmburda, vb. = a se prăbuși, dărâma
anafură, s.f.= bucată de pâine din prescura sfințită la biserică
a nevedi, vb. operațiune în vederea țeserii pânzei la război
a îmblăți, vb. = a obține boabele prin sdrobirea spicelor sau
păstăilor
a înșfora, vb. = a înșira pe o sârmă foile de tutun
amu, adv. de timp = acum
arină, s.f.= argilă folosită la lipitul casei pe jos
arvună, s.f.= acout, avans, plată anticipată
a arvuni, vb. = a târgui, a stabili un preț
azvară, adv.= astă vară, vara trecută
a zvârli, vb. = a arunca

B

bai, s.n.=supărare, părere de rău
bade, subst.m.= nene
baraboi, subst. m. = cartof
barșon, s.n.=catifea
batâr, adv. = măcar
basculă, s.f. = cântar pentru grutăți mari, cu mijloc de
transport cu tot
batoză, s.f. = mașină pentru operația de treierere a cerealelor
băgător, s.m.= cel care bagă snopul în batoză
bălan, s.m. = blond
bălă, adj. = albă; de culoare albă (despre oi)
bărnaci, adj.= brunet
bătucă, s.f.= pipotă, rânză
a bătuci, vb. =a bătători
bățos, adj. = arogant,înfumurat
bășică, subst. f. = vezică
a beli, vb. = a înjunghia un animal
bengheu, subst. n. = stomac
berluială, subst. f. = căptușeală
berc, s.n. =

a beșteli, vb. = a certa

beteag, adj. = bolnav

bili, subst. n. = oliță de noapte

bină, subst. f. = scenă

bitang, s.m. = copil din flori, bastard

bistoș, adv. = cu siguranță, desigur

birău, subst.m. = primar

blândă, s.f. =erupție de natură alergică, însoțită de mâncărime

blid, subst. n. = farfurie

blidar,s.n. =dulap în care se țin blidele

bleg, s.m. =

boactăr, subst. m. =paznic de noapte

boandă, s.f. = îmbrăcăminte din piele de oaie, cu lâna în afară

boboanță, s.f. = bomboane

bobotaie, s.f. = foc, flacără mare

a bocăni, vb. =a ciocăni, a lovi cu un obiect tare în ceva

boghi, s.n.= grămadă de fân, mai mică decât un purculeț

boldă, subst. f. = prăvălie

bolfeie, subst. f. = parte a jugului

bolund, adj. = nebun

bortoțân, s.n. =

bunzar, s.m. = insectă înrudită cu albina

borhot, s.n. = fructe fermentate din care se distilează țuica

boscoană, s.f. =farmec, vrăjitorie

a boscorodi, vb. = a vorbi singur

bostan, s.m. = dovleac

box, s.n. = cremă de ghete

brambura, adv. = a umbla fără un rost, fără un scop clar

brăcinar, s.n. = curea pentru pantaloni

brodeală, s.f. =

botă, subst. f. = bătă

botei, subst. com. = un număr de oi, mai mic decât turma

a te brânțăli, vb. = a te lua la harță cu cineva

brâglă, subst. f. = element, parte a războiului de țesut

brișcă, subst. f. = briceag

bruș, s.m. =

brustur, s.m. = plantă

buboi, subst. n. = furuncula

a bucta, vb. = a păți ceva rău, a rata

buctat, verb. = căzut la examen
bucșa, s.f. = piesa care se pune la capătul osiei
budigăi, subst. n. =chiloți
buduhalniță, subst. f. = femeie grasă
bugăt, adv. = destul
bughilarăș, subst. n. = portofel
buhă, s.f. = buhniță
bulboană, s. f. =
butuc,s.m. =
a buigui, vb. = a vorbi fără înțeles, a aiuri
buiac, adj. = îmbuibat, fără a duce lipsă de nimic
buimac, s.m. =
buleandă, s.f. = haină veche, uzată
bumb, subst. masc. = nasture
bumbișcă, s.f. = ac cu gămălie
a buntuzui, vb. = a deranja lucrurile
bură, s.f. = abur condensat deus pe obiecte
bute, s.f. = butoi fără capacul de sus, pentru murat varza

C

canapei, subst.n. = canapea, așezată după masă; făcea parte din zestrea miresei

calapăr, s.m. =plantă cu miros plăcut, în grădini la țară

canceu, s.n. = cană, ulcică, folosit la adus vinul din beci

cantă, s.f. = vas din sticlă cu gâtul strâmt, folosit pentru apă sau vin

cantor, subst. n. =cântăreț la biserică

capră, subst. f. = unealtă, cu care se măsoară o suprafață de pământ, având deschizătura de 2 metri

caralabă, subst. f. = gulie

carte, subst. f. =scrisoarecatarige

catrafuse, s.f. pl. = obiecte casnice mărunte, personale, boarfe

căcădăr, subst. m. = măceș

căcărează, s.f. = balegă de oaie, de capră

căiță, s.f. = scufiță, căciuliță pentru copii mici

căldare, s.f. = vas de obicei din cupru, pentru fiert silvoizul
cănac, s.m. = ciucure, motoșel
căpăstru, s.n. = harnașament ce se pune pe capul calula căpăli, vb. = a
prăși
**cărpător, subst. n. = obiect din lemn special folosit, pe care se
răstoarnă mămăliga**
cătană, subst. f. =soldat
cătănie, subst. f. =armată
cătărigă, s.f. = folosite la mers în locuri noroioase; picioroange
a se cătrăni, vb. =a se supăra, a se năcăji
cătrănit, s.m. = amărât, necăjit
cătuie, s.f. =

căuaci, subst.n. =fierar
căuăcie, s.f. = fierărie
câne, s.m. = câine
cărpător, s.n. =
câlți, s.m. =
cârlan, s.m. = berbecuț de doi ani
cea, interj. = țipăt cu care se mână animalele de tracțiune- la dreapta;
hoo= la stânga
ceaglău, s.n. = lemn care prinde la car loitrele între ele
cep, s. n. = dop de lemn, de formă tronconică pentru butoi
cenușar, s.n. = față de masă țesută din cânepă

ceteră, subst. f. = vioară
ceteraș, subst. m. = cel ce cântă la vioară
cheag, s.n. = ferment pentru închegat laptele

chefe, subst. f. = perie
a chefeli, vb. = a peria
cheț, interj. = țipăt cu care se alungă pisica
chepteni, s.m. =
chilav, adj. = schilod, olog, rănit rău
a chilăji, vb. = a schilodi
chindeu, subst. n. = prosop, de obicei țesut din cânepă cu urzeală de
bumbac

chimineu, s.n. = chimen

chiorăit, s.n. = sunet produs de stomac, intestine

chip, s.n. = fotografie

chisăliță, subst. f. = fiertură de prune

chișafău, s.n. = element al căruței de care se prind lanțurile cu care trage calul

cigă, s.f. = scripete fixat în spatele carului

cinaș, adj. = drăguț, frumos

cioareci, subst. m. = pantaloni, țesuți din lână

cioci, s.m. = ciorapi țărănești confecționați din postav

ciolomadă, s.f. = porumb semănat des, folosit ca nutreț, masă verde

a se ciondăni, vb. = a se sfădi

ciorofleacă, s.f. = noroi subțire, mâzgă

cipcă, s.f. = dantelă

cir, s.n. = zeama îngroșată care se scurge din mămăligă, înainte de a fi mestecată

citav, adj. = sănătos la minte, întreg, nevătămat

ciucălău, subst. m. = știulete de porumb

ciuguli- ciugulu, interj. = strigăt cu care se cgeamă porcii

a ciupili, vb. = a jumuli, a smulge penele la păsări

ciurdă, s. f. = cireadă de vite

ciur, s.n. =

ciurdar, s.m. = paznic la vaci, văcar

ciurgău, subst. n. = sipot, izvor de apă permanent

ciupili (a) verb. = a smulge penele la o găină

ciuternă, subst. f. = jgheab de la streășina casei

Câșlegi

ciuhă, subst. f. = sperietoare pentru păsări

ciubăr

ciuternă

clacă, s.f. =muncă de întrajutorare, urmată de petrecere

clacie, subst. f. = formă de a așeza furajele, afară în aer liber

clanetă, s.f. = clarinet

cloțan, s.m. = șobolan

coclaur

cocean, subst. m. = știuletele de pe care au fost înlăturate boabele

comarnic, subst. n. = adăpost pe timpul nopții, mobil, pentru ciobani care supraveghează oile

cobat, subst. n. = haină, sacou

cobe

cocian

ciucalău

cocie, subst. f. = trăsură

cociș, subst. m. = birjar

corfă

covată

corman

comândare

a se cocoța, vb. = a se cățara

codoriște, s.f. = coadă de bici sau scorbaci

conci, subst. n. = mod de a și lega părul femeile măritate, coc

colac, subst. m. = cozonac

corlan

corfă

condei

colb, subst. n. = praf

conie, subst. f. = anexă, bucătărie de vară

cortorar

continit, s.n. = pășune, uneori fâneată

comarnic, s.n. = adăpost mobil pentru cioban

comănac, subst. n. = pălărie de paie

copârșău, subst. n. = sicriu

corobează, subst. f. = fructe, mere sau pere feliate, uscate

cortorar, s.m. = țigan nomad

coșniță

a se corci, vb. = a se amesteca (specii, soiuri)

cosor, s. n. = cuțit cu vârful încovoiat

coșarcă, subst. f. = cos împetit din nuiele cu care se transportă diferite

produse agricole

coșniță, subst. f. = coș de nuiele, lipit cu lut, care adăpostește un stup de albine

coticar, s.n. = adăpost, coteț pentru găini

covată, subst. f. = albie pentru frământat făina pentru pâine

credeņ, subst. n. = dulap din bucătărie pentru veselă

criptă, s.f. = cavou subteran

crumpeni

cufăr, subst. n. = geamantan

curechi, subst. m. = varză

culduş, subst. m. = om sărac

cupă, subst. f. = cantitate de 1000 ml pentru lichide

cute, subst. f. = gresie, pentru ascuţit coasa

cucuruz, subst. m. = porumb

cucută

cumpănă, subst. f. = pîrghie, cu care se scoate apa din fântână

D

dară, adv. = da, desigur, bineînţeles

dare, subst. f. = bir, impozit

a dăpăna, vb. = a depăna firul tors de pe fus

dărabă, subst, f. = o bucată

a dărăghi, vb. = afarâmiţa, a tăia bucăţi

deţ, subst. m. = măsură pentru 100 de ml, pentru băutură

desagi, subst. m. = obiect purtat pe umăr, folosit pentru transportul unor lucruri

dălmă, s.f. = deluşor, răzor

dârg, s. n. =instrument de lemn cu coadă lungă, folosit la scostereajarul şi cenuşii din cuptor

dechilin, adv. = separatdeda, vb. = a se deprinde, a se obişnui

a dehăma, vb. = a da hamul de pe cal

dejghina, vb, = a rupe în două, a despica

deocheat, adj. = fermecat, sub puterea deochiului

derdeluş, s.n. =teren în pantă bunpentru săniuş

desagă, s.f. = traistă dublă, din pânză ţesută, purtată pe umăr

a descânta,vb. = a rosti descântece pentru a îndepărta un farmec a

deschilini, vb. = a separa

destrăbălat, adj. =dezordonat desfrânat

a deşăla, vb. = a îndoi, a speti un animal cu poveri prea mari

deşti, s.n. =deget

deşuheat

dălmă

doage

dobitoace

deţ, s. n. = măsură de capacitate de un decilitru- 100ml

dezbăra, vb. = a se dezvăţa, a se descotorosi de ceva

a derege, vb. = a repara, a drege

a drăgăli, vb. = a alintadreve, s.f. = ce rămâne la stors strugurii,
boașcă

drod, s.n. = sârmă

dibaci, subst. sau adj. = om priceput

dohod, s. n. = păcură, reziruu petrolier, se ungeau cu el roțile la car
drăguță, subst. f. = iubită

drâglă

drave, subst. f. = coji de boabe de struguri, după stors mustul

drod, subst. n. = sârmă

drojdiuță, subst. f. = drojdie de bere

dricul carului

a duhăni, vb. = a fuma

duhănaș, s.m. = fumătora durdui, vb. = a tuna

a duriga, vb. = a rostogoli

dușcă, s.f. = băutură ce se bea dintr-o înghițitură

a dudui, vb. = a suna tare

F

faien, adj. = frumos

făgădău, subst. n. = cârciumă

fătărău, s.m. = fătălău, cu apucături de fată

fălos, subst. sau adj. = mândru, lăudăros

fărtai, subst. n. = un sfert din ceva

**fânar, subst. n. = anexă gospodărească în care se depozitează
furajele, hrana necesară animalelor pe timpul iernii**

fâsaică, s.f. = fasole

a se fâțâi, vb = a se agita

felcer, s.m. = asistent medical

fercheș, adj. = gătit, elegant

feștanie, s.f. = slujbă religioasă, de obicei la o casă nouă

a festi, vb. = a vopsi

feștilă, subst. f. = fitil pentru lampă sau lămpaș

feșteală, subst. f. = vopsea

fidileș, subst. n. = recipient din lemn, pentru transport apă de băut

la câmp

fideu, subst. n. = capac la oală

fâșcă

filigorie, s.f. = cerdac, construit în fața intrării în casă

fișloagă, subst. f. = ladă din lemn

fleandură, s.f. = bucată, zdreanță

fleşer, s.m. = măcelarfoaită, s.f. = soi rău, rasă rea

foale, s.n. = abdomen, burtă, pânțece

foastână, s.f. = scândură groasă, blană

fodor, fodori, s.m. = încrețitură pe mâneci la cămășile femeilor

foi, s.n. = burduf cu care se suflă în foc la fierărie

fofârlica, s.f. = a umbla cu fofârlica, a face înșelăciuni

frăgar, s.m. = dud

a se furduli, vb. = a aluneca într-o parte, a derapa

furțișag, s.n. = furt, hoție

fus

furcă

fuior

furdulaș

a fușări, vb. = a face un lucru superficial, în grabă

fuștel, s.m. = vergelele orizontale care sunt treptele la o scară

furcuță, subst. f. = furculiță

G

galiscă, s.f. = colivie pentru păsări

galiță, subst. f. = pasăre de curte

gaia

a găta, vb. = a termina un lucru

găbănaș, s.n. = magazie în care se păstrează cereale, făină,

slănină

a se găta, vb. = a se îmbrăca cu haine de sărbătoare

găoace

găteje, subst. f. = lemne subțiri, crenguțe uscate

gurgui, subst. n. = partea din față a opincii

gălușcă, subst. f. = mâncare, specialitate de varză umplută cu păsat

și o bucățică de slănină

găzdoaie, adv. = femeie bogată

găzdușag, s.n. = avere

gâdiganie, s.f. = goangă, insectă

gârlici, s.n. = o parte a gâtului la păsări

gâscă, subst. f. = bulz, boț de mămăligă cu brânză
ghezăș, s.n. = tren
a ghera, vb. = a zgâria
ghipleie, subst. n. = hățuri, element din harnașamentul calului
ghiriș, s.m. = slugă, iobag
glajă, s.f. = sticlă
glod, s.n. = noroi, mâl
gordoană, subst. f. = contrabas
golgoană
goz, subst. n. = impuritate din cereale, gunoi măturat
grumaz, subst. n. = gât
groasă, adj. = femeie gravidă
grăunțe
grai
greblă
grindei
grof, s.m. = nobil ungar, proprietar de terenuri
gunoi, s.n. = bălegar

H

haită, subst. f. = femeie imorală
halău, s.n. = trunchi de copac scobit din care beau vitele apă
haznă, s.f. = folos
hameș, adj. = om viclean
hăbăuc, adj. = zăpăzit, buimac
hăițaș, s.m. = paznic de câmp
hăizaș, subst. n. = clădire și anexe gospodărești
hămesit, adj. = lacom, nesătul
hămeșag, s.n. = șmecherie
hameș
hândrălău, s.m. = vagabond, umblă lela
a se hărăni, vb., conj. IV = a se sătura
hăț, s.n. = frâu, piesă la harnașament
hău, s.n. = prăpastie, râpă
a hâi, vb. = a dărâma
hără, s.f. = neînțelegere, zâzanie
hârtoape

hârău, s.m. = uliu

hârçiog, s.m. = cârțiță

hârb, subst. n. = farfurie din ceramică, de lut, uneori cratiță

hecelă, subst. f. = perie cu dinți de sârmă pentru prelucrat

cânepa

hodoroage

hodină

holtei, subst. m. = tânăr necăsătorit

holdă, subst. f. = lan de grâu

hoaspă, subst. f. = coajă de sămânță

hunțuț, subst. n. = leagăn, hintă

hurluchi, subst. m. = prune bolnave, cu malformații

huște, s.f. pl. = hoaspele de tărăță pentru borș

hulubar

hurubă

I

iaba, adv. = degeaba

ic, subst. n. = pană din lemn

ie, adv. = da

iepe

ileu, subst. n. = nicovala pe care se bate, se ascute coasa

ioi, interj. = cuvânt ardelenesc; exprimă durere, teamă,
nemulțumire, mirare, surpriză

ipen, adj. = întreg la minte, sănătos

a isprăvi, vb. = a finaliza ceva

ișcutie, s.f. = cutie(de chibrituri)

iujăr, s.n. = unitate de măsură veche, 0,5775 ha

ițe

izmeană, s.f. = indispensabili

Î

îhî, interj. = de acord

a îmblăți, vb. = procedeu vechi de a obține boabele de grâu sau fasole, cu

îmblăciul; a treiera

îmblăciu

a îmboldi, vb. = a atrage atenția cuiva lovindu-l cu cotul

a îmboți, vb. = a înghesui

a îmbrobodi, vb. = a lega năframa

a te îmbuiba, vb. = a mânca fără măsură

a îmbuca, vb. = a gusta din mâncare, pâine

îmbumba, verb. = a încheia un nasture

a îmbuna, vb. = a calma, a liniști

împelițat, adj. = afurisit, obraznic

împrilostit, adj. = nesocotit, necugetat

încătrău, adv. = încotro?

a încelui, vb. = a înșela

închilit, adj. = amărât, nedezvoltat

îndărăpt, adv. = înapoîndărătnic, adv. = încăpățânat

a îndruga, vb. = a pronunța cuvinte nedeslușit

a înghia, vb. = a pofți, a invita, a îndemna

a îngloda, vb. = a se afunda în noroi

întruna, adv. = în continuu, mereu

îmblăciu

a înturna, vb. a întoarce

J

jambă, s.f. = franzelă albă

jalbă

jăb, subst. n. = buzunar

jăruitor, subst. n. = obiect folosit pentru jar, la cuptorul de pâine

jălav, adv. = pătruns de umezeală umed

jântiță, s.f. = produs lactat obținut din zer

jântuiaică, s.f. = zer gras care iese la urma din cașul stors

jăreadă, subst, f. = grămadă mai mare de paie sau fân

jilău, s.n. = rindeajureghe. S.f. = scul mai mare din fir de cânepă sau lână

jidan, s.m. = evreu

jilău, s.n. = rindea

jireadă

a jucuți, vb. = a supune la un efort foarte mare

joardă, s.f. = nuia mai lungă și groasă

jumară, s.f. = bucăți comestibile rămase de la topirea unturii

junghi, s.n. = durere în zona coastelor

a junghia, vb. = a înjunghia

junincă, s.f. = vițea de doi ani

a jugăni, vb. = a castra un purcel sau un vițel

jup, subst. m. = legătură de tulpini de porumb

jureghe

jug

L

laț, subst. n. = șipcă

laboș, subst. n. = cratiță

laghiță, s.f. = laviță

laibăr, subst. n. = obiect de îmbrăcăminte din lână, ilic

laiță

laolaltă, adv. = la un loc

larmă, s.f. = gălăgie

lădoi, subst. n. = ladă din scândură în care se păstrează făina,

uneori și

slănina

lătură, s.f. = resturi de mâncare care se dau la porci

lătorean, s.m. = fecior din alt sat care vine la peșit; musafir din alt

sat

leac, s.n. = medicament, doctorie

lepăd

leat, s.n. = contingent; a fi de aceeași vârstă

lebeniță, subst. f. = pepene verde

lele, subst. f. = formă de adresare către o femeie bătrână

ler, subst. n. = partea din spate a unei sobe cu plită, cuptor

lezne, adj. = ieftin

loitră, subst. f. = scară de lemn

lopată

lotru, subst. dau adj. = un om harnic sau care se mișcă repede

lipideu, subst. n. = cearceaf, de obicei tesut din cânepă

lichiu, s.n. = plăcintă făcută din aluat de pâine, plată, umplută cu varză, brânză prune, etc.

liocă, s.f. = element gros, curbat din componența carului, care susține loitra pe osie.

lipsă, s.f. = nevoie

lition

liungură, s.f. = lingură

loher, subst. n. = trifoi

loitră, s.f. = scară, părțile laterale ale dricului carului

lotru, adj. = ager, iute, vioi

lompăș, subst. n. = felinar

luțarnă, s.f. = lucernă, plantă folosită ca nutreț pentru animale

luntre

lut

K

kil, subst. m. = cantitate de 1000 de grame pentru alimente

M

mai, subst. n. = ficat; unealtă de bătut rufe la râu sau de tasat pământul

maioș, subst. n. = caltaboș

majă, s.f. = unitate veche de măsură, 100 kg

mandulă, s.f. = amigdală

mamon, s.m. diavol, drac, scaraoțchi

manoș, s.n. = arătător, limbă la ceas

marhă, subst. f. = vită, animal

mașteră, subst. f. = mamă vitregă

măcieș, subst. m. = arbust, păducel

măciulie

măiug

mămăruță, subst. f. = buburuză

mătanie, s. f. = ploconeală, plecăciune, temenea

mătăcină

mânjală, s.f. = scrobeală pentru urzit

a se mărlî, vb. = a se împreuna (la berbeci și oi)

mâță, s.f. = piscică

melegar, s.n. =loc special amenajat pentru răsaduri

meliță, subst. f. = unealtă folosită la prelucrarea cânepii

meal

meseleu, subst. n. = bidinea

meșter, subst. sau adj.= meseriaș, om priceput

merindare, subst. f. = o bucată de pânză, folosită pentru a înveli

pâinea

sau mămăliga

mestecător**mierță**

mieru, adj. = culoare albastră

miezuină, s.f. = hat, răzot între două proprietăți

miriște

mișculație, s.f. = șmecherie

mintenaș, adv. de timp. = imediat

mâță

moaltăr, s.n. = mortar

moașă, s.f. = cea care asistă femeile la naștere

mocicoș, s.m. =murdar

mocicoșag, s.n. =murdărie

morișcă

moșânoi, s. m. = mușuroi de furnici

moare, subst. f. zeamă de varză

moroanțe, subst. f. = caise, inferioare ca soi

motoașcă, subst. f. = cârpa în care se punea pâine sau mămăligă,

folosită

în loc de biberon

moșâni, subst. f. = chibrituri

muiere, s.f. = nevastă, soție

mulțam, s.n. = mulțimesc

mutalău, s.m. = mototol, tăcut, bleg

musai, adv. = neapărat, negreșit, obligatoriu

N

nană, s.f. = lele

nap, subst. m. = sfeclă furajeră sau de zahăr

nădragi, subst. m. = pantaloni

nădușală, subst. f. = transpirație

năframă, subst, f. = obiect din îmbrăcămintea femeilor cu care

își acoperă

capul

năfrămuță, subst. f. = batistă

nălucă

nărav, subst. n. = obicei prost

a nevedi, vb. = a trece firele urzelii prin țe și spată

neam, subst. n. = rudă

negură, subst, f. = ceață deasă

nieruie, adj. = albastră

nicăirea

ni!interj. = uite, iată

no, interj. = ei, deci

nimurug, s.m. = om mic și slab

nula, adj. = făină albă de cea mai bună calitate pentru cozonaci

nun, s.m. = nașde cununie

nutreț, subst. n. = furaje pentru hrănirea animalelor pe timpul iernii

O

oacheș, adj. = la oi, cu pete negre sau maro pe bot

obadă, s.f. = element constructiv pentru roata de lemn

a obli, vb. = a îndrepta

oblu, adj. = drept

obliște

a ocără, vb. = a certa, a sfădi

ocol, s.n. = staul

ogașie, s.f. = urmă lăsată de roata carului

oghială, s.f. = bucată de pâză cu care se înveleşte piciorul, în loc de ciorap

a ogorâ, vb. = a ara, a săpa primăvara

ogrinji, s.m. pl. = resturi de paie, rugi, de la miriște mîncată de oi

ojină, s.f. = gustare de după amiază

oleacă, adv. = pișin

oloi, subst. = ulei comestibil din floarea soarelui

olog

a te ostoi, vb. = a te liniști

ocoș, ...= deștept, a face pe deșteptul

ogor, subst. n. = teren lăsat „la odihnă”, pășunat cu oile, la rotația culturilor (asolament)

ogradă, subst. f. = curtea casei

omăt

orătănii

ospăț, s.n. =nuntă

oplene

otavă, s.f. = iarba de pe Rât, cosită toamna a treia oară

P

pală, s.f. = cantitate de fân cât se ia odată cu furca

paperudă

pancovă, subst. f. = gogoasă

palioci, subst. f. = mămăligă cu brânză așezată în straturi, ținută la cuptor,

în ler, câteva minute

păcurar, subst. m. = cioban la oi

păland

pănihos, adj. =nătâng, leneș, prost

pănură, subst. f. = țesătură groasă din lână

păpăraie, s.f. = papară, omletă

părcam, s.n. = ramă la ușă sau fereastră

păretar, s.n. = pânză brodată sau cusută, pe perete ca decor în bucătărie

părgălaș, s.n. = ceapă prăjită în ulei sau untură, care dă gust mâncării

părui, vb. = a pune pari, araci la vie

a părgăli, vb. = a prăji o mâncare, a drege o mâncare

păsat, subst. n. = mălai grosier

a se pășali, vb. = a se potrivi unul cu altul, este vorba despre obiecte

pătrupop, s.m. = protopop

pâne, subst. f. = pâine

pără

a pârli, vb. = a curăța șoricul de păr prin ardere

pârleaz, s.n. = trecătoare la garzul dintre vecini

pecie, s.f. = bucată de carne macră, cotlet

penar, s.n. = cutioară din lemn în care școlarii își țin creioanele

petea, s.f. = panglică

pelin, s.m. = liliac

a picăli, vb. = a mângăli cu creionul

pieptar, s.n. = surtuc, vestă din piele de oaie

pipă, s.f. = lulea

pișalău, s.n. = lichid ce se scurge din gunoi, urina animalelor

pițulă, s.f. = monedă

plaivas, s.n. = creion

pleavă, s.f. = învelișul bobului de grâu, rezultat la batoză

pleu, s.n. = tablă

pleșuv, subst. sau adj. = chel

pleavă

pleasnă

poliță, s.f. = raft

poală

pomoci, s.n. = pământ pentru bărbierit

poprică, s.f. = boia

pociumb, subst. m. = țărnuș folosit pentru a lega de el un animal;

i se mai

spune și pripon

prohod

pricolici

poiată, subst. f. = anexă gospodărească, adăpost pentru vite

polog

pogană, subst. f. = femeie bine făcută, bărbătoasă

pomnișor, subst. n. = manșetă la cămașă cu mâneca lungă

porodică, subst. f. = roșie

a porunci, vb. = a comanda, a anunța o veste, a comunica

postate, s.f. = porțiune de teren lucrată într-un anumit timp

potroacă, s.f. = ciorbă acră din măruntaie de pasăre

podmol

potaiie

povistelnic, s.m. = vorbăreț, povestitor

prapor, s.m. = obiect de cult, însoțește cortegiul la

înmormântare

prescură

pricolici, s.m. == vârcolac

pupoș, s.m. = cocoșat, ghebos

pustișag, s.n. = loc pustiu

a se puțuli, vb. = a se găti, a se aranja

puiuc, subst. n. = sertar al unui dulap

purculeț, subst. n. = formă de așezare a furajelor, după uscare

înainte de a

fii transportate acasă în fânar

pucioasă, subst. f. = sulf

punte

puzdăr, subst. m. = partea lemnoasă a cânepii. Se îndepărtează

cu melița

R

rac, subst.n. = cancer, boală

a se rade, vb. = a se bărbieri

raf, s.n. = partea metalică de pe roată

răcitură, s.f. = piftie

rămășag, s.n. = pariu

rântaș, s.n. = dresură făcută din făină, cu cepă tocată mărunt, prăjită

în untură

rărunci, subst. m. = rinichi

răstau, subst. n. = obiect din fier, componentă a jugului

rășpăli, vb. a răzui

rătez, s.n. = zăvor, încuietoare

a răzăli, vb. = a da pe răzătoare

răzălău, s.n. = răzătoare

răzor

răzbuna, vb. = a se însenina

râcâi, vb. = a scurma

râni, vb. a curăța gunoiul din grajd

rânză, subst. f. = stomac. Un om rânzos este cel nervos

râză, s.f. = cârpă, zdreanță

**rât, subst. n. = formă joasă de relief, la nivelul apelor
curgătoare folosit**

pentru obținerea fânului, mai ales otava; luncă

**râșchitor, s.n. = dispozitiv pe care se deapănă tortul de pe fus
sau ghem pentru a-l face scul sau**

jureghe

rezeș, s.n. = tuică foarte tare care curge la început; se folosește ca
dezinfectant

rișcașă, s.f. = orez

roaghe, s.f. = ploaie cu soaredăunătoare pentru plante

ronghioș, adj. = nespălat, cu haine rupte și murdare

romaniță, subst. f. = mușețel

rozosin, adj. = roz

rotilă, s.f. = cele două roți pe care se transportă plugul

rudă, subst. f. = prăjină

rug, subst. m. = trandafir sălbatic

rumenele, s.f. = ruj, fard

S

sarcină, s.f. = legătură din lemne, iarbă, fân care se duce în spate

săcastru, subst. n. = formă de a depozita furaje în aer liber, șiră

sălăriță, subst. f. = solniță

sălaș, s.n. = găzduire

scăfârlie, s.f. = teastă, craniu

scorbaci, subst. n. = bici din curelușă de piele, pentru mânat caii
sau

vitele

scovardă, s.f. = pancove

scrofăli, vb. = a certa, a muștrului

sfadă, s.f. = ceartă, scandal

sfară, s.f. = fum înecăcios

a sfârni, vb. = a îndepărta boabele de pe știuletele de porumb

sfârnar

sfarmă

sfârnițoare, s.f. = dispozitiv cu ajutorul căruia se sfârnește porumbul

sfeter, subst. n. = obiect de îmbrăcăminte, tricatat din lână

sfloder, s.n. = burghiu

silvoiz, subst. n. = magiun

sintirim

slobod, adj. = liber

slugă, s.f. = argat

slujnică, s.f. = servitoare

soarte, s.f. = soartă; destin; placentă

solgă birău notar

smintit

socăciță, s.f. = bucătăreasă

spată, s.f. = piesă a războiului de țesut

sperietoare

spegmă, subst. f. = ață groasă, rezultată prin răsucirea a două

fire de tort

a stâmpăra, vb. = a se liniști, a se calma

stânjen, s.m. = veche unitate de măsură, doi metri

sucală, s.f. = dispozitiv cu care se deapănă pe țevi firul pentru

război

a sui

smalț

sucitor, s.n. = instrument din lemn cu care se întinde aluatul

a sudui, vb. = a înjura

sul, s.n. = trunchi de copac cu care se leagă fânul în car

sulă, s.f. = unealtă dintr-un cui ascuțit cu mâner de lemn cu care se găurește pielea

sucală, subst. f. = dispozitiv de făcut țevi, care se pun în suveică,

pe care

se fixează băteala pentru țesut

stog

strungă, subst. f. = țarc pentru oi

straturi

straiță, subst. f. = traistă

strungă, subst. f. = amenajare pentru oi

stupuș, subst. n. = dop

stog, subst. n. = formă de a depozita temporar snopii de grâu

înainte de a

fi treierați

șteoană

sudalmă, subst. f. = înjurătură

sudui (a), verb. = a înjura

suret, subst. n. = culesul viei

strugurei, subst. m. = coacăze

sudoare, subst. f. = transpirație

suveică, s.f. = piesă din lemn la război cu care se introduce firul

în rostul urzelii

sul

a suvrinta, vb. = a tunde oile în jurul ugerului

suvrintătură, s.f. = lâna rezultată în urma suvrintatului

șurgheu, s.n. = saltea umplută cu paie

Ș

șagă, s.f. = vorbă plină de haz, glumă

șaretă, s.f. = trăsură de lux , cu două roți

șatră, s.f. = baracă

șârincă, s.f. = fâșie lungă de pământ

șindrilă, s.f. = scândurică, folosită la scoperișul caselor

șogor, s.m. = cumnat; rudă prin alianță

șohan, adv. = niciodată

șomoioș, s.n. = mănunchi de fân sau paie cu care se șterge animalul sau se aprinde focul

șontorog, s.m. = umblă greu , având defecte la picioare

șopru, s.n. = construcție simplă pentru protecția uneltelor sau chiar a furajelor provizoriu

șoldan, s.m. = pui de iepire sau porc până la un an

șapcă, subst. f. = căciulă din blană de miel, sau oaie

șal, subst. n. = fular

șifonier, subst. n. = dulap

șoș, subst. m. = stâlp

șorici, s.n. = pielea pârilită de la porc

sperlă, s.f. = cenușa încă fierbinte care acoperă jarul

a șperli, vb. = a sustrage ceva, a fura

șură, s.f. = construcție alături de poiată și fânar pentru adăpostirea uneltelor și atelajelor agricole

șteoală

ștrimfi, subst. m. = ciorapi

ștergură, subst. f. = prosop

șuștăr, subst. m. = om priceput la confecționarea sau repararea încălțămintelor, cismar

șurță, subst. f. = parte a îmbrăcăminții, folosită ca protecție la lucru pentru celelalte haine (rochie, pantalon)

șuștar, subst. n. = recipient, vas în care se mulge vaca

șurgheu, subst. n. = saltea, umplută cu paie sau penuși de porumb

T

taroste, s.m. = persoana care conduce ceremonialul unei nunți

tăbac, s.n. = tutun

tăpăligă, s/f. = noroi amestecat cu iarbă sau alte materiale care încarcă încălțăminte

tătarcă, s.f. = plantă din care se confecționează mățuri, sorg

tătăișă, subst. f. = cumnată

tărăboanță, subst. f. = o cărută hodorogită

tău, subst. n. = un mic lac amenajat pentru topirea cânepii

a tândăli, vb. = a pierde vremea umblând de colo colo, a lucra fără spor

tânjală, subst. f. = rudă care leagă jugul de un obiect sau alt mijloc de

transport, pentru a fi „remorcat”

târnaț

a târli, vb. = procedeu aplicat toamna pentru gunoirea grădinilor cu ajutorul turmei de oi

târnaț, subst. n. = pridvor, loc în fața casei

tehergheu, s. m. = derbedeu, fără o situație,

teleleu, s.m. = a umbla fără rost

teleagă

tescui

teasc

ticlăzău, s.n. = fier de călcat

tioc, subst. n. = teacă metalică în care se ține gresia, cutea

tină, s.f. = noroi

tistălaș, s.n. = țuică trecută la a doua distilare

tișă, s.f. = mătușă, cumnată

a toca, vb. = a bate toaca; a mărunți

tocilă, s.f. = dispozitiv cu o piatră rotundă și mâner la care se ascut

cuțitele

tolcer, s.n. = pâlnie

toartă

tocilă

toloștoc

a tomni, vb. = a drege, a repara

toporiște, s.f. = coadă de topor, secure sau coasă

temniță, subst. f. = închisoare

tindă, subst. f. = anticameră

trap, s.n. = fugă, alergare moderată a calului

troacă, subst. f. = jgiab din lemn din care mănâncă porcii

trestiuș

trocoțel, subst. n. = plantă care crește în locuri bătătorite, pe

marginea

drumului

tulai, interj. = vai!

tureac, s.n. = carâmb, la cizmă

tuleu, subst. n. = tulpina porumbului, folosită ca nutreț pentru

animale sau

pentru ars cuptorul de pâine

tuci

Ț

țanțoș, adj. = arogant, mândru

țarcă, subst. f. = coțofană

țarină, s.f. = loc interzis la pășunat

țarcă

țâdulă, subst. f. = act, înscris eliberat de o instituție

a țâpa, vb. = a arunca un obiect sau ceva nefolositor

țăță, s.f. = sân

țâțână, s.f. = balama

țelină, subst. f. = o suprafață de teren nearabilă, folosită ca pășune

țesală, subst. f. = perie pentru vite

țevi

țipă

țifrașag, s. n. = ornament, ceva pentru gătit

țintirim, subst. n. = cimitir

țol, subst. n. = pătură, țesătură groasă de lână cu care se poate acoperi pe

timpul nopții

țuric!, interj. = strigăt cu care se îndeamnă caii să dea înapoi

U

uieș, subst. n. = haină groasă de toate zilele sau de sărbători țesută din

lână

uium, s.n. = vamă, taxă 12 % la moară

uituc

ulcică

unsoare, subst. f. = untură de porc sau de rață

urzar, subst. n. = obiect folosit pentru obținerea uzeli, necesară la

războiul de țesut

urzeală

urluială, subst. f. = porumb, orz, ovăz, măcinat e mare (grosier)

uscior, s.n. = laturile verticale ale ramei la fereastră sau la ușă

V

vaioagă, s.f. = cărămidă nearsă

văcălaș, s.n. = tencuială

văcăli (a), verb. = a tencui

vărsat, subst. n. = pojar, deversat

vârtelniță, subst. f. = dispozitiv pentru depănat ața din scul în gheme

venetic, s.m. = vinitură; persoană străină de sat

verandă, s.f. = hol, antreu la intrarea în casă

verigă, subst. f. = obiect de metal, de forma unui inel, parte a unui

lanț

vernic, adj. = merituos, valoros

Vecernie

vigană, subst. f. = rochie purtată de copii, fete și băieți, când sunt

mici

vinars, s.n. = țuică

Z

zamă, subst. f. = ciorbă acrită cu oțet sau zeamă de varză

zar, subst. n. = broască de la ușă

zăcătoare, s.f. = loc de odihnă a vitelor la amiază

zălud

zăr, subst. n. = lichid rezultat după strângerea cașului. După fierbere se

alege urda

zdroabă, s.f. = trudă, oboseală foarte mare, muncă foarte grea

zbârci, s.n. = cartilajzghilț, s.n. = laț, capcană de prins animale

zgrăbunță, subst. f. = bubiță

a se zguli, vb. = a se aduna, a se ghemui

a zmâci, vb. = a trage cu putere brusc

zolog, subst. n. = obiect luat unei persoane (sechestrat), de către

hăițaș,

pentru o faptă nepermisă

zotor, s.n. = mamela, țâța scroafei

a zurăi, vb. = a face zgomot, a suna

zimți, subst. = dinți mărunți, așa ca a secerei

Așa cum spuneam la început, cuvintele al căror înțeles l-am arătat se adresează generației tinere, copiii și nepoții noștri, care sunt interesați să știe cu au „vorovit” cândva, demult, părinții, dar mai ales bunicii și străbunicii lor.

Capitolul 4.

Condiția poetului în regimul comunist.

Lupta cu cenzura acelor vremuri

În 1948, când a terminat liceul, situația politico-socială a satului începuse să dea semne de nervozitate. Se declanșa lupta de clasă! Încă nu apăruse ideea cooperativizării, dar se zăreau niște semne de rău augur. Ioan Horea nu avea niciun plan de viitor. Fratele mai mare, Mihai, fiind student la Arte Plastice, la București, l-a invitat acolo și după ce a urmat, o lună de zile, un curs de desen în cărbune, s-a înscris la examen, pe care l-a trecut foarte bine. Astfel că s-a pomenit, pentru un an de zile, elevul lui Dărăscu și al lui Medrea. A fost în atelierul lui Dărăscu, a luat și aici *foarte bine*, a terminat anul, putea să continue, dar, în acel an, l-au declarat pe tatăl său chiabur. Motivul erau cele 16 ha de teren în proprietate, angajatul Tritean Aurel (ca slugă). La dosarul poetului avea să se mai adauge o *tinichea*, o rudă îndepărtată, un văr de-al tatălui emigrat în Venezuela. Lupta de clasă se întetea! Fratele Mihai a rezistat și a mai stat un an, dar Ioan Horea a plecat acasă. A venit în vacanță acasă, și și-a stabilit clar drumul pentru viitor. Asistase, la Ateneu, la o ședință condusă de Nicolae Moraru – care era mare în Ministerul Culturii, în Comitetul pentru Cultură și Artă –, unde a fost demascat un student de la Arte Plastice, care spusese că tabloul cutare al lui Stalin are cizmele disproporționat de mari față de restul corpului! Spusese asta ca expert, ca artist plastic, care vedea proporțiile! Cineva, un coleg, l-a turnat, pentru că spusese așa ceva despre Marele Conducător! Și a fost demascat la Ateneul Român, în sala mare a Ateneului! A fost demascat, huiduit și dat afară. ”Pentru mine,- spune poetul- momentul acela a rămas ca un semnal de alarmă. M-am gândit că, dacă mă întorc, chiar dacă nu

declar eu, tot se va afla – fiindcă de la Primăriile din sate se anunțau numele chiaburilor! Și-atunci m-am dus la Cugir, unde aveam niște rude, care lucrau la fabrică, și acolo am urmat, o lună de zile, desenul tehnic. Mi s-a dat o ladă cu piese și un manual elementar de desen tehnic. Desenam piesele și învățam după manual cum se pun cotele, cum se vede piesa dintr-o parte sau din alta și astfel am ajuns cel mai bun desenator din tot biroul de desen, la mașin-unelte.”⁷⁵

Tot așa, „în timpul celor doi ani petrecuți la Cugir – 1949-1951 –, a fost demascat directorul ales dintre muncitori, cu ocazia naționalizării. Fiindcă ăla s-a dovedit a fi un birocrat odios, pe care muncitorii l-au dat la o parte. Am asistat la mitingul de înlăturare a acestui director, singurul act politic la care am participat. Un alt act politic la care am fost martor s-a petrecut când am fost luat într-un camion, împreună cu alți colegi, și duși la Orăștie, unde venise, într-o campanie electorală, Gheorghe Apostol⁷⁶. Acesta a ținut o cuvântare într-o sală mare din Orăștie, iar eu am fost unul dintre oamenii din sală!”⁷⁷

Întrebat dacă erai obligat să scrii ceea ce se cerea pe *linia partidului*, răspunsul a fost: „nu era musai să scrii *pe linie*! Nu era musai! În vremea aceea se trăia cum trăim și noi astăzi! Se respira, oamenii gândeau! N-am fost îndemnat să scriu *pe linie*! Cine n-a trăit atunci, poate crede că, în epoca respectivă, stătea cineva cu sula în coaste, ca să scrii despre Partid! Nu-i adevărat! Nu-i adevărat! O singură dată am scris o poezie, în care am pomenit cuvântul *partid* – poezia este în volumul *Coloană în amiază* (1961). E singura poezie de acest fel. Dar am scris alte prostii, cum ar fi poezia *Numai cu Lenin*, din același volum, *Coloană în amiază*.

O singură dată i-am dat lui Ioanichie un volum – *Încă nu* –, Ioanichie fiind director la Editura Eminescu. M-a chemat la discuții și mi-a spus că doamna Docsănescu, altfel o femeie foarte de treabă, care a protejat multe fapte de cultură, are următoarele observații: și

⁷⁵ Ilie Rad, Interviu, București, februarie 2013, p.

⁷⁶ Gheorghe Apostol (1913-2010), om politic român, care a fost și prim-secretar al CC al PCR (1954-1955).

⁷⁷ Ilie Rad, Interviu, București, februarie 2013, p.

îmi înșiră vreo zece versuri cu *probleme*. Ioanichie, care era foarte tipicar, îmi spune: *Ai de ales între următoarele soluții: 1. modifici versurile respective; 2. scoți poeziile cu versurile nominalizate; 3. retragi volumul. Evident că voi retrage volumul!*, i-am spus.

După câțva timp, vine Alexandru Căprariu la București, ne întâlnim întâmplător – el venea pe la Ion Vlasiu, la atelier, pe Pangratti, unde și dormea – și-mi spune: *Domnule, dă-mi o carte, un volum de versuri!*” *Îi spun că am unul – și îi povestesc istoria acestei cărți. I l-am dat și l-a publicat fără nicio observație, în 1972!*”⁷⁸

Continuând, pe aceeași temă, poetul ne mărturisește:

„Primii ani ai Almanahului (cel puțin prin anumite pagini) au fost foarte *staliniști*, ca să zic așa! Toată lumea era stalinistă! Stalinismul era politica timpului, politica locului! Am respirat atunci așa cum respirăm astăzi aerul capitalismului, fără să am eu miliardele cutăruia și ale cutăruia! Dar respirăm același aer! Așa respiram și atunci, același aer, dar care ne era băgat cu pompa, mai îndesat! A vorbi astăzi despre proletcultism înseamnă a-l proiecta într-un timp, în care acesta ar putea fi un act de acuzare sau poate să aibă o aură! Pentru că, în definitiv, ce era proletcultismul, teoretic vorbind? Era artă pentru popor, pentru proletari! Ce era condamnat în asta, teoretic? Nu era condamnat nimic! Era o artă mai accesibilă, cu teme din viața poporului, din viața de familie, de muncă, de idealuri. Era un lucru frumos, în care puteai să te angajezi sinceramente. Că proletcultismul s-a compromis, asta este altceva. L-au compromis, de fapt, nulitățile, așa cum orice idee mare e compromisă de nulități.”⁷⁹

La absolvirea *Școlii de Literatură Mihai Eminescu* din București, în biroul directorului se aflam trei colegi, poetul, Beniuc și Petre Iosif. Petre Iosif îl ia pe Ion Horea primul și zice: *Ion Horea mai are de îndeplinit o singură datorie: «Să-și urască părinții!»*⁸⁰ Asta l-a afectat, fiindcă a făcut fețe-fete, dar Beniuc a observat și l-a prins protector pe după umeri și a zis: *Ion Horea e un poet talentat,*

⁷⁸ Ibidem, p.

⁷⁹ Ibidem, p.

⁸⁰ Ibidem, p.

pe care îl apreciem foarte mult și cred că la Viața românească va face treabă foarte bună!”⁸¹

O bună bucată de vreme, destinul literar al poetului Ion Horea, s-a identificat, cu acela al revistei *România Literară*, unde a și fost redactor și redactor-șef adjunct. Cum a reușit să înfrunte, să ocolească, să înșele cenzura, ne spune chiar domnia sa:

”Ar fi foarte multe de povestit. Timp de două decenii am lucrat în același birou cu Gabriel Dimisianu, întâi pe Ana Ipătescu, apoi la Casa Scânteii. Au fost anii cei mai plini de experiențe de tot soiul, privind pe de o parte viața literară, pe de alta viața politică și socială, și, nu în ultimul rând, viața mea proprie. În acei ani am înțeles mai bine ce înseamnă să rezisti, să te afli în imprevizibile relații cu oamenii, cu foarte dure condiții ideologice, cu obligații politice de neocolit, și mai cu seamă, cu infinitele bucurii și amărăciuni ale lumii literare. Au fost ani de echilibru și de convulsii, după împrejurările sociale și schimbările neoprite ale oamenilor, până ce, sub conducerea lui George Ivașcu, în ciuda unor îndreptățite nemulțumiri din rațiuni administrative, *România Literară* a rămas un exemplu de seriozitate și echilibru, de relații colegiale durabile între membrii redacției.

În privința cenzurii. Cum o înfruntam? Dracul nu mai era atât de negru ca în anii stalinismului. În primul rând, s-a autodesființat. În al doilea, ceva din negreala întunecimii sale s-a fixat și de noi înșine, înțelegând cum să ocolim anumite situații. Apoi, nu toți cei douăzeci de ani de care pot depune mărturie au fost la fel, în privința raporturilor noastre cu stăpânirea. Apariția *României Literare* s-a petrecut într-un moment de deschidere. În acei ani au apărut și revistele culturale din provincie. Noi am trăit momente de adevărat extaz, putând închina pagini întregi marilor personalități ale literaturii și culturii române, până atunci total ori cvasi-interzise.

O scenă semnificativă? Îmi aduc aminte, chiar din ultimul an, dintre cei mai apăsători, eram în biroul lui Roger Câmpeanu, când Ispas, șeful nostru de la CC, a dat telefonul de rigoare, în stabilirea sumarului pentru numărul în lucru. L-am auzit cu urechile mele:

⁸¹ Ibidem, p.

Rojică, ia creionul și scrie: pagina 1, portretul tovarășului Ceaușescu și o poezie ori o tabletă potrivită; pagina 3, un articol adecvat. Mijlocul, un reportaj de la fașa locului (tovarășul era într-o vizită de lucru, n.m.). restul, vă privește. Cam așa stăteau lucrurile, și asta, repet, în ultimii doi-trei ani, cei mai grei. Dar au fost multe momente foarte tensionate, cărora le-am făcut fașă, după împrejurări. Repet însă, în jumătatea biografiei mele redacționale a fost o bucurie să lucrezi la o revistă cu un corp redacțional de ilustre condeie critice și publicistice și cu semnături prestigioase, într-o relativă libertate a opiniilor și în fireștile cerințe ale colaboratorilor din toate generațiile. Să mai adaug, tot ca un moment semnificativ, bătaia pentru numărul din iunie, 1989, în care noi vroiam să publicăm, la centenar, portretul lui Eminescu pe pagina întâia, și nu portretul lui Ceaușescu, aflat tot atunci într-o vizită, mi se pare, prin județul Călărași, și căruia i-am rezervat un loc în pagina 3. S-a mai scris despre acest eveniment, a fost o zi convulsionată, cu alergări pe la organe, cu telefoane și așteptări, până la urmă cu biruința noastră.

Nu pot să închei aceste gânduri rezumate, fără să pomenesc de raporturile excelente pe care le-am avut cu colegii de redacție, și, mai cu seamă, pe lângă cele cu Gabriel Dimisianu, cele cu Roger Câmpeanu, om al rigorii, al prieteniei, al sincerității și al diplomației necesare aceluși timp, precum și cele cu George Ivașcu, despre a cărui exemplaritate în funcția de director ar fi de prisos să mai spun.⁸²

Într-o bună zi, m-am pomenit și eu chemat (convocat) la o ședință pentru nimeni nu știa ce. Am fost invitat, în calitate de, probabil, făcător de versuri, poate și în aceea de redactor la *R[omânia] l[iterară]*. Oricum, m-am pomenit într-o sală cu vreo treizeci de “personalități” (pun ghilimelele, pentru că era vorba și de reale, și de închipuite personalități).

Încerc să-mi aduc aminte, dar nu văd în fața ochilor decât două fizionomii: Ion Dumitrescu, președintele [Uniunii]

⁸² Interviuurile “României literare” cu Ion Horea, nr. 21/2014, p.

Compozitorilor, și, în stânga mea, prietenul meu, Tomozei. Au apărut și au condus toată bălăcăreala [Dumitru] Popescu-Dumnezeu și Cornel Burtică. Amândoi. Primul, viclean, superior ironic, jucându-și rolul perfid, al doilea semi-idiot într-ale culturii, mai elastic sub arcurile umbroase [lecțiune incertă] ale privirilor lui *Dumnezeu*. Amândoi se jucau, la indicațiile Celui de sus, de-a Imnul Național.

Ne-a fost pus în față textul, care a devenit imn, mai bine-zis a rămas așa cum ni l-au arătat, în ciuda observațiilor care, într-un fel sau altul, s-a încercat să se facă. Într-atâția agramăți, și eu parcă așa fi acum unul din ei. Atunci însă, într-un moment al încrucișărilor de opinii *la text* (șoptindu-se că l-ar fi făcut chiar El, cu ajutorul lui Păunescu poate), înfuriat pe toată porcăria, am sărit ca ars și am strigat: *Dar este agramat, tovarășe Burtică!* În acel moment, Tomozei m-a prins cu brutalitate de braț și m-a tras pe scaun, urlând în șoaptă: *Stai jos, idiotule!*, și continuând cu înjurăturile de rigoare.

Nu s-a înregistrat strigătul meu, în vacarmul aceluia moment, am scăpat ocaziunea de a fi eroul zilei! Toată isprava s-a sfârșit ca un fel de pierdere de vreme și îmi mai amintesc numai cum, în Piață, mergând cu Ion Dumitrescu și alți compozitori, către Ateneu, bătrânul maestru și președinte a zis la un moment dat (numai el vorbea): Ce vremuri trăim! Prin (nu mai știu) ce an (nu mai știu cine) a fost arestat, pentru că a murmurat *Deșteaptă-te, române!*, într-o crâșmă.

Trăiam sub vremi, acoperiți de adevăr și de minciună, dar trăiam, dincoace de perete, dincoace de tot ceea ce nu știam și nu înțelegeam trăind. Poate că înțelesurile absolute sunt date numai celor ce mai trăiesc.⁸³

⁸³ Ion Horea , Scrisoare către Prof. Univ. Dr. Ilie Rad, 6 noiembrie , 1998

Capitolul 5.0

Amintiri. De vorbă cu poezia lui Ion Horea.

1

M-am născut într-o zi de Duminică, într-o toamnă târzie, când începea timid să fulguiască.... Fulgi jucăuși, aduși de vânt dinspre Pădurea Căpușului!

La sfârșit de Noiembrie, în Zodia Săgetătorului și ursitoarele au dezbătut îndelung lângă leagănul meu. Leagănul l-am găsit prin podul casei părintești, l-am adus acasă la mine și l-am restaurat. Mă tot uit la el și încerc să răzbat prin negura vremii; poate, poate mi-oi mai aminti ceva...sau să întrevăd scena...

Daca te întrebi ce mi-a fost ursit, află ca am primit multe urări de bine. Curaj, ambiție, inteligență și veselie, toate doar pentru că sunt născut într-una dintre cele mai norocoase semne din horoscop. Să am parte de întreg buchetul râvnit în viață : noroc, frumusețe și iubire...ziceau că o să fiu un băiat curajos, inteligent și mereu vesel...a mai adăugat una și că voi avea carismă...și noroc în dragoste; ultima mi-a prezis ceea ce am mai de preț în viață...dragostea unei femei...nici de carismă, nu mă pot plânge! Tata era la plug, așa zicea mătușa Ană, vecina de peste gard, l-a strigat să vină iute, că pe muiere o apucat-o durerile facerii...Parcă si acum simt zdrâncănelile carului, pe drumul de hotar, în timp ce o ducea pe mama, la Cașa de nașteri...

Îmi mai amintesc locul în care am respirat pentru prima dată, aerul tare din dosul dealului și fântâna cu apă curgătoare „La ciurgău” de unde beam apă, lungit pe burtă, cu nasul în părau...
Îmi amintesc, după atâția ani, despărțirea de leagănul părintesc, revăd toamna arămie în care am plecat de acasă din sat. Nu prea înțelegeam ce se întâmplă, auzisem doar ceva discuții, mama susținea cu tărie idea ei, tata era mai reticent, zicea că mai bine să rămân în sat la școală și apoi să aibă și el ajutor la lucru, să nu fie singur... Prin negura amintirilor aud parcă glasul mamei spunând: *dragu mami, să fii cuminte, să asculți de profesori si de pedagog, să înveți bine și să nu ne faci de rusine;* cu tata înmărmurit pe podețul din fața porții fluturând din mână... Apoi căruța hodorogită a lui Mitru lui Gâscă, lăptarul, plină cu bidoane de lapte și un braț de otavă pe care m-am cuibărit speriat în dricul căruței, care se îndepărta încet, ducând spre Lumea mare un copil, pe ultimul drum al copilăriei.

Peste noapte am dormit la neamurile mamei din Petea. De acolo, dimineața cu încă vreo 10 băieți și fete am pornit cu camionul Colectivului, un Molotov, către Luduș. Acolo în satul mamei, la Petea, se punea preț mare pe învățătură și sătenii își trimeteau copii la școală la oras. Și Mama mea nu vroia să se lase mai prejos de neamurile ei. Așa am început școala la Luduș și viața la internat... căciulă din blană de oaie, laibăr și sfeter de lână, pantaloni pană, din pănură, țesuță de mama la război... În picioare aveam bocanci cazoni, că eram prima generație fără opinci. Toată viața a fost pentru mine o alergătură: să termin clasa a VIII-a, liceul, armata, facultatea, să am o meserie și un serviciu, să mă căsătoresc, să am copii, să-i văd crescând și la casele lor! Practic viața mea a fost ca o apă, apă ce se scurge între două maluri: familia și meseria mea! Dar totul a fost ca un vis, a trecut fără să-mi dau seama... Acum sunt pensionar, bursier la stat pentru a doua oară, așa cum îmi place să mă autodefinesc. Am murit, am început o a doua viață. Am plecat de acasă la școală și Internat la vârsta de 12 ani...

Se zice că atunci când simți că ai îmbătrânit, începi să trăiești o nouă viață...Zilele ce vor urma în anii ce vor să vină, vor fi cele mai frumoase! Cu siguranță, această a doua viață va fi scurtă...dar ce mai contează! După mai bine de 50 de ani, m-am întors acasă în sat, cu sufletul și amintirile din copilărie. Încercând să redescopăr o lume pierdută, demult apusă, dar care încă mai există în amintirile mele. Eu, cel care a trăit atâția ani departe de sat, a rămas la Sighișoara, cu tot trecutul. Aici e un alt om, poate doar un copil, cu amintirile lui. Încercând, în scurta viață ce o am, să mă bucur de pasiunile din tinerețe, de copii și nepoți. Și de ulițele și hotarele satului, alături de consăteni!

64

De la un timp, ce scriu e-al altui nume.
Eu am murit, eu nu sunt decât fumul
Din trupul meu, ce-și află-n ceruri cumel,
Cum am lăsat în testament anume

Către Vaidei mi-a fost odată drumul-
Dintr-o credință n-am știut nici cum e
Cât timp credința mea e-n altă lume,
Și pân* la urmă, totu-i numai scrumul.

Cu tine să te lupți în tine, altul,
Când totul e pustiu și neantul
Și orice luptă sună ca o glumă.

O, vreme dusă, drumul meu de țară,
Să trec cu luntrea peste Mureș iară
Și-nspre Vaidei mai ia-mă și mai du-mă!

(Ion Horea, Postume I, Tăgăduiri(A doua carte a sonetelor), 64 , Editura cartea Românească, 2020 , p. 154)

2.

Parcă ieri eram copil, bucurându-mă de anii copilăriei, alături de bătrânii satului, acolo, la Oroiu, în satul dintre dealuri! De pe coastă încep să curgă pâraiele. Încet, încet sub căldura blândă a soarelui și ultima zăpadă se topește... Își scot capul printre frunze ghioceii și viorelele la Pădurea Căpușului. Vine primăvara. Îmi ajut părinții să facă melegarul. Va fi o adevărată minune, să vezi cum din bobul de sămânță pe care l-ai pus în pământ răsare o plantă. Un miracol care se întâmplă an de an, semințele încolțesc și clorofila urcă în fiecare zi ca într-o explozie de viață. Cu tata aducem gunoiul cald din grămada din fața poieții. Cu roaba până după porțița de intrare în grădină și începem să clădim platforma. Nu mai mult de înălțimea unei mese. Apoi așezăm stratul de pământ mai bine de o palmă. În colțuri și pe margini batem țaruși și fixăm scândurile. E rândul mamei ca în stratul de pământ să așeze sămânța. Ordonat, pe specii și soiuri, numai de ea știute, netezind cu dosul palmei la urmă, ca și cum ar mângâia plântuțele imaginare.

Deasupra așezăm câteva geamuri vechi, rămase de la casa bunicilor. Le mai stropim din când în când cu apă și așteptăm...Mama va răsădi prin grădină plântuțele răsărite, în straturi cu obișnuitele forme geometrice, plante de a căror rod din vară până toamna târziu ne vom bucura din plin. Sunt amintiri comune, din perioade diferite...dar nu prea îndepărtate. Dar poetul Ion Horea, îmi dă sentimentul că aparțin aceleiași lumi...

melegar = răsadniță

poiată = grajd

Să facem melegarul. Să-l zidim.
Ne stau alături, încă sub zăpadă,
Pământul și gunoiul dimpreună
Ca într-o lege-a nașterii și-a morții,
Grămezi de timp învăluite-n aburi
Prin care parcă trece-un muget straniu.
De către Mureș, pâlcuri mari de nori
Încep s-arate semnele rodirii.
O să-l zidim în spatele poezii,
La locul lui știut și nu departe
De straturile ce vor fi curând
Croite-n geometria lor pătrunsă
Doar de înfiorările seminței,
Din melegar, trecute mai departe.
Întâi, gunoiul așezat frumos,
Cu grijă pe la margini și la colțuri,
Și cu măsură, rânduri peste rânduri,
Nu mai înalt decât ar fi o masă,
Pe care, prins și ocrotit în scânduri,
Se pregătește stratul de pământ
Pe care-ar fi să-mprăștiem sămânța.
Să-l coperim apoi și, așteptând,
De-acum e rândul lui să ne aștepte.
(Ion Horea, Postume I, Elegii în februarie, Editura cartea
Românească, 2020, ***, p. 17)

Paști

3.

Merg pe drum, cu gândul dus departe...Mă opresc la un poem din *Postume I*. Năpădit de amintiri, amintiri din frageda copilărie, lucruri care se întâmplă așa „de cându-i lumea”. Și mă regăsesc la fel, în dimineața zilei de Paști, când încă nici nu am apucat să adorm, după slujba de la miezul nopții, și mama mă trezește spre ziuă să merg după paște. Ulița e plină cu vecinii care merg sau vin de la biserică...Cu o ulcică învelită în merindare, să aduc acasă pâinea și vinul sfințite, trupul și sângele Domnului Iisus Hristos. Apoi, absolvit de sarcină, mă simt ușurat și îmi caut jocul...mă duc la joacă prin grădină să prind bondari din care îmi fac morișcă... E tot ce-a mai rămas de atunci...amintirea! Îmi dau seama că acolo la Petea, în satul în care a trăit poetul câțiva ani se întâmpla la fel...Parcă și ulițele erau la fel, doar că aveau alte nume...

Ca-n alte dăți, mă văd pe calea Bunii

Cu o ulcică strânsă-n merindare,

La Paști, pân' la biserică mergând

Să duc și eu acasă trup și sânge

Din trupul Celui chinuit pe cruce,

Cu vinul și prescura de la Pfu

Sfîntite-n zori, la slujba Învierii.

Întors acasă, aduceam și eu

În merindare vestea mântuirii,

Apoi lăsam în pacea zilei totul

Și în grădină adunam bunzari,

Să fac din ei moriști. Eram copil.

Ca-n alte dăți, mă văd pe Calea Bunii.

(Ion Horea, *Postume I*, Elegii în februarie, Editura cartea Românească, 2020, ***, p. 21)

ulcică = cană de lut

merindare = șervet

prescura = pâine sfințită

bunzari = cărăbuși

morișcă = o imitație de ventilator

4.

Mă gândesc la bunul și credinciosul meu prieten, Lăbuș. Pe unde-o mai fi? Am plecat la cătănie și la întoarcere nu l-am mai găsit! Poate a pățit-o, asemeni câinelui care-l însoțea pe poet în fiecare zi de acasă din tabla Vaideiului până la Petea, pe Calea Bunii, prin Boronești, la școală. Pâdea când copilul Ioan (Uănu) ieșea din casă dimineața și sărea primul peste trecătoarea de la gard. Și-o apuca repejor pe drumul de hotar, șerpuind ușor până pe Calea Bunii. Pe calea Boroneștilor se mai oprea pe la câte o poartă, lătra la vreo vietate de dincolo de păland și-și marca prezența prin câinescul obicei! Apoi, văzându-l intrat în clădirea școlii, îl aștepta până la amiază când termina orele de școală, hălăduind pe ulițe sau cotrobăind pe la cotețe prin Boronești, la trocile cu lătură ale porcilor. Până într-o zi, când urma să fie pus în lanț, la găbănaș. Numai că în zbatere l-a zgâriat pe tatăl poetului...Și de acolo i-a venit sfârșitul! Din versuri răzbate durerea cumplită pricinuită de pierderea prietenului și de gestul brutal al tatălui!

Pâdea la gard și, când ieșeam din casă,
Sărea prin trecătoare, el, întâiul,
Până la școală să-mi arate drumul.
Porneam cu noaptea-n cap și mă-aștepta
Pân' la amiază, singur, petrecându-și
Prin Boronești, cătând pe la cotețe
Unde găsea, cu porcii, o lătură.
Până-ntr-o zi, era spre primăvară,
Cum nu voia să fie pus în lanț,
În zbatere, l-a zgâriat pe tata.
Așa-ncepu, sub găbănaș, sfârșitul...

Pândeala la gard, și, când ieșeam din casă,
Sărea prin trecătoare, el întâiul!
(Ion Horea, Postume I, Elegii în februarie, Editura cartea
Românească, 2020, ***, p. 22)

trecătoare = pârleaz

lătură = mîncarea porcilor

găbănaș = magazie pentru cereale, mai ales făină

5.

Păstrez vii în amintire vacanțele...cea de primăvară, când se pregătea melegarul pentru tutun, și, vacanța de vară, în care era o preocupare neconținută cu „iarba dracului”. Bătrânii ne spuneau că din foile acelea, trimise până în îndepărtata Americă, se făceau țigările Kent! Lucru migălos. Și la prășit era mare pericol să-l atingi puțin cu sapa și gata, firul era secerat! Apoi începea culesul, cu poala, frunze maturizate de jos. Se culegea grămezi și se ducea acasă cu carul cu boi. Îl depozitam mai la umbră să nu se deterioreze. Înșforatul era o mare rigoare, se înșirau frunzele pe o sîrmă ascuțită la un capăt, fața cu față și dos cu dos. Apoi sforile se adăposteau pe garduri, dacă era soare și vreme bună și mai apoi după ce se ușurau le puneam pe sub streșini la uscat. Urma mijlocul, cam la interval de două săptămâni. Mijlocul dura trei reprize. Iar spre toamnă sfârșitul era cu vârful. Un clei lipicios, urât mirositor de lipea de mâini...Toamna târziu, după cules, când tutunul era bine uscat se trăgea de pe sforile de sîrmă și se împăpușa. Păpușile se făceau din foi fața- față, dos-dos, chiar având oarecum o formă de păpușă. Bătrânii, la lumina slabă a lămpii cu petrol spuneau povești și întâmplări știute din moși strămoși. Nu odată ne lua frica și ni se făcea pielea de găină! Dar ascultam cu urechile ciulite...Bătrânii profitau de tutunul din

belșug și își făceau rezerve, păstrat în pungi de piele, tăiat mărunț și mărunțit bine, bine. Apoi țigara se făcea din foiță de gazetă. Așa am învățat și noi copiii, pe furiș să fumăm! În final păpușile se legau într-un balot, baloți care și se predau la Cooperativă, la un preț derizoriu. Dar era singura posibilitate a țăranului de a face un bănuț. Dar era obișnuit să îndure multe obidințe...anii grei de iobăgie și experiența colhozului stalinist, le-au măcinat toate simțurile!

Îmi amintesc cum înșforam tutunul
Adus cu grijă, foaie peste foaie
Și așezat în șură, mai la umbră.
Cu acul cam de-o jumătat* de metru
Le înșiram frumos pe-o sfoară lungă,
Și dos cu dos, și față-apoi cu față,
Să nu se înconvoaie una-n alta,
Foi grase, grele, pline de otravă,
Umpleam aproape jumătate sfoara,
Pe care, când o atârnam sub streășini,
Ca un colan la gât de-mpărăteasă
Le mai răream de la un cap la altul,
Să le pătrundă vântul, ruginiul.

(Ion Horea, Postume I, Elegii în februarie, Editura cartea Românească, 2020, ***, p. 34)

6.

Din punctul de vedere al limbajului și densității toponimelor, pot considera poemul *Pietre de hotar* (din Volumul O sută una de poezii), un simbol al poeziei lui Ion Horea. Eu, cel care am viețuit acolo, pot afirma cu toată convingerea că poetul ne duce acasă, în

Câmpia Transilvană, pe ulițele și hotarele satelor Petea și Vaidei. Ne duce într-o drumeție pe hotare, Între Gruiețe, după Dâlmă, pe Continit, la Buduroi, la Chicui, în Dos, după Curmătură, pe Coasta Oroiului unde putem asista în direct la furat miere din stupul lui Toderică, sau în Zăcătoare, unde ciurda rumegă liniștită la umbra acăților. Ajungem și pe Coasta Turzii, unde oile sunt la strungă și în strungăreață se aude laptele cum țîșnește din țâțe. Păcurarul, Uănu Toiului ne salută cu un fluierat scurt în dește, semn că ne-a văzut. Și, minune mare, cerul e limpede și vedem munții Apuseni cu Cheile Turzii. Trecem pe la Vii, coborâm din Zăpodea colina domoală pe lângă coliba de paie, până în Drumul Țării, La Moară. Moraru, Mireștean Gheorghe, unul de-a Băcanului bate piatra și e pregătit de măcinat... făină de mămăligă din cucuruz de anu ăsta: bucătură nouă în gură veche! Lăsăm Drumul țării și o luăm peste Râtul Limpede, ne răcorim picioarele pline de colb în apa strălimpede a Văii Oroiului și o ținem înainte până la Căldare, la Chianu din Rât. Anul care a trecut a fost recoltă bună, era greu pământul de prune. Ne întâmpină în prag cu un păhar de jinars, bun, de anu trecut! Noroc și sănătate! Ținem drept pe Calea Cindrei, până la Căocia lui Mikloș, urmașul lui Gheza. Are cai la potcovit și încă nu a gătat de ascuțit secerile, și, secerișu-i pe noi. Trecem păraul pe lângă a Baciului și o apucăm pe Ulița mare. Până La Monument e floare la ureche...Ne oprim preț de câteva minute și mai citim numele celor căzuți pe câmpul de luptă. Glorie eternă! Ne facem semnul cruci și ne închinăm pios. Mai avem o aruncătură de băț până la poarta Sintirimului, urcăm poteca șerpuită printre cruci până la Bisericuța de lemn...Am ajuns la capăt de cărare. Lângă Bisericuța, o cruce și locul unde își doarme somnul cel de veci Uănu, patriarhul poeziei Transilvaniei, poetul Ion Horea. Suntem acasă! Pe pământul din care ne-am zămislit...și în care ne vom întoarce într-o zi!

Pietre de hotar

Pripon, la Cruce, Drumul țării, pe calea Târgului, apoi
Între Gruiețe, Peste Vale, Boticășăști, Din-deal-în-jos,
La Gura Turzii, După Dâlmă, pe Continit, la Buturoi,
În Râtul Limpede, Chicuiul, la Corn, pe Ghergheleu, în Dos,
Zăpodea, Gura Pojorâții, la Sat, pe Coastă, la Hodăi,
Între-Cărări, pe Hici, pe coasta Oroiului, Între Răzoare,
Pârloage, Togul, Calea Morii, Grochile, Turdea, la Căstăi,
Fântâna Boilor, pe dealul Căpușului, în Zăcătoare,
Pârâul Brețului, la Moară, pe Coasta Turzii, în Rupturi,
Pe calea Bunii, Stăuina, în Boronești, în Poderei,
La Sântirim, în Fundul Turzii, la Iclânzul, la Sărături,
În Stegea, După Curmătură, pe Vale, Petea și Vaidei.

(Ion Horea, O sută și una de poezii, Editura Academiei Române,
2017, Calea Târgului 2010, Pietre de hotar, p.25)

7.

E vară și zăpușeală mare. Din Continit se vede ca o „Fata Morgana” Buduroiul și ciurda la amiază în Zăcătoare. Ce bună ar fi o ploiește, că până la toamnă mai e încă ceva vreme...da nici măcar un pom nu găsești să mai zăbovești la umbră. O ții întins până la Chicui și treci dealul spre Sămărghita, La deal e greu, la vale e rău! Da tot mai bine e la vale și în curând ajungem la gară.

A doua zi, calea-ntoarsă dar ne prinde o ploiește pe Coasta Petii și ne răcorește. Coborâm pe Calea Târgului trecem pe Ulița

Mică, Calea |Boroneștilor și am scăpat de tină. Pe Calea Bunii e drum de pășune cu iarbă. Trecem de cotitura drumului până După Dâlmă și deja se vede Hotarul Vaideiului. Căinii de acasă din Tablă, ne-au auzit și lătrând ne ies în întâmpinare. Nu-i nicăieri așa bine ca acasă!

De-ar fi să mai ajung la Fântânele,
Dar, unde-i toamna, Doamne, Ghergheleul?
Se vede ca prin sită Buturoiul.
Să lași cu ciurda, seara, Continitul,
Cu ploaia să rămâi în Coasta Petii
De unde suie pân* la nori Chicuiul,
Amiaza să te-apuce-n Zăcătoare,
Dar drumul tău sfârșește-n calea Bunii
Încetinind ușor pe După Dâlmă,
Apoi, Hotarul tău și-n jos, Vaideiul!

(Ion Horea, Postume I, Zăranii, Editura cartea Românească,
2020, ***, p. 80)

8.

Tăgăduiri, 90

Am gătat de îmblătit și am strâns otava de pe râturi. Un vânt călduț adie dinspre Pădurea Căpușului. Se apropie toamna și-i greu pământul de poame și bucate. Apucă-te și repară-ți doagele la

buți și butoaie, dă-le pucioasă și astupă-le cu dop. La vie cercurile sunt lăsate sub greutatea ciorchinilor mari ca porcii și dulci ca pepenii. Graurii în stoluri mari dau târcoale tot mai amenințător către vie. E vremea culesului. De adunat strugurii în buți și zdrobiți bine cu ștromfănitul. Apoi dați la teasc și umplute butoaiele, așezate cu băgare de seamă în beciuri. Începe să bolborosească liniștit, gustăm câte o ulciacă de turburel și ne trezim cu primii fugi de zăpadă, prin noiembrie. Se aleg și oile și ciobanul coboară în sat pe la fiecare casă și ocoalele sunt pregătite. Pe rândul satului, pe la fiecare casă, până noaptea târziu, păpușăm tăbacul. Față cu față, dos cu dos, fiecare păpușă mângâind-o ca de rămas bun. A doua zi va placa spre îndepărtata Americă, să pregătească țigările Kent! Mai așteptăm Ignatul să tăiem porcul, apoi sărbătorile de iarnă. Și ne întâlnim pe la vecini, la povești și o ulciacă de vin la gura sobei.

***90

Mai vezi butoiu-n care-i pune mustul
Și-n anul ăsta, drege-l pe la doage
La cercurile vechi și hodoroage
Și dă-i pucioasă, să-i păstreze gustul.

Și graurii pe dealuri și viroage
Arată că s-a dus demult augustul
Și-i vremea, arcul viței, prea îngustul
Să-și ușureze crengile oloage.

La bute, deci, zdrobitul să înceapă
Și storsul, și-apoi dracul să priceapă
Ce-i mustul care fierbe și tărie.

Se cam sfârșește toamna, și noiembrie

Ne va înnegura cu alte febre
Și-o să visăm cu luna albă via.

(Ion Horea, Postume I, Tăgăduiri, 90, Editura cartea
Românească, 2020, ***, p. 180)

9.

Am ajuns la un capăt de drum. Copilăria, tinerețea, vârsta
plenituții ne par a fi fost într-un alt spațiu și alt timp. Ne așteptăm
să călătorim spre locuri pe unde nu am mai umblat, lumea în care
am trăit rămâne în urmă și ca într-o plutire ne îndepărtăm, în mod
eminescian...alunecând, alunecând! Vom rămâne doar o amintire,
pomeniți la slujba de duminică și ziua celor plecați. Asta e soarta,
toți suntem datori cu o moarte. Și ne vom trezi dincolo, așa pe
nesimțite...alunecând, alunecând!

Umbra plopilor
(de [Ion Horea](#))

Și vom călători odată
Pe unde n-am mai fost nicicând,
Cu umbra plopilor, ciudată,
Alunecând, alunecând...

Și va rămâne-n urma noastră
Doar tremurarea unui gând

Cu umbra plopilor, albastră,
Alunecând, alunecând...

De va mai fi o amintire,
Și ea va trece, vrând, nevrând,
Cu umbra plopilor, subțire,
Alunecând, alunecând...

Dă-mi gura ta, și mă sărută,
Și stele vor cădea pe rând,
Cu umbra plopilor, tăcută,
Alunecând, alunecând...

Și-ai să auzi, înfiorată,
Cum trece-al lunii foșnet blând
Cu umbra plopilor, culcată,
Alunecând, alunecând...

(Ion Horea, Umbra plopilor, Editura pentru literatură, 1965, Umbra plopilor, p...)

10.

Cu siguranță, poetului îi era dor de satul natal, *exilat* fiind acolo în București. Doar plopul cu frunza tremurândă, pe care-l vedea pe fereastra apartamentului îi amintea de plopii de la moară. De foștii colegi și prieteni, de-acuma, țărani bătrâni. Care, rând pe rând s-au mutat sus pe deal, în *Sintirimul greu de prune*. Prin negura vremii, i-ar fi plăcut, măcar să întrezărească o scânteie în vatra sălașelor din Tabla Vaideiului.. Acolo unde doar câteva ziduri se mai încăpățânează să rămână în picioare, printre porumbei

și cucute. Doar noaptea, la ceasuri târzii i se pare că aude clopotele chemând!

Satele sunt depopulate, cu fiecare an de sărbători, la Florii, vedem că sunt tot mai multe cruci și mai puțini bătrâni... Mocanii nu mai vin pe sate cu scândură, ciubere și loitre. Dohotarii nu mai au la cine aduce păcura pentru uns osiile carelor iar boștinarii au renunțat și ei la a mai adune ceara și boștina...Totul a rămas încremenit într-un peisaj trist, fără viață. În grădini *Mama Tână* nu mai fierbe silvoizul în căldare iar Chianu din Rât nu mai focăleşte la cazanul de fiert țuică. Să scoată licoarea miraculoasă cu mărgele. Nici câini nu mai latră...Doar dorul de Câmpia Transilvană mocnește mistuitor! Acum, într-un târziu, și dorul de satul natal s-a ostoit...Poetul Ion Horea, își doarme somnul de veci, la umbra Sintirimului...Ne amintim de el, așa cum a fost, spunem o rugăciune și ne facem semnul crucii. O undă de tristețe și înfrigurare ne cuprinde...toți suntem sortiți aceluiași ultim drum!

Cântec târziu

Dar nu-i o amăgire vană,
când, peste toate, mai îngâni:
mi-e dor de țara transilvană
și de țaranii ei bătrâni

Voi spune timpului să steie,
sălbatic o să-l mai implor!
acolo unde mai scânteie
un fir de foc în vatra lor.

În cimitirul greu de prune
se mută satul, rând pe rând...
Când clopotele prind să sune
și noaptea le aud chemând!

Muntenii nu mai vin cu plute,
piuarii nu mai trec prin sate,

fântânile s-au stins, umplute
cu sarea lacrimii vărsate.

Să fiarbă prunele-n corlană,
Pe dealuri să mai latre câni!
Mi-e dor de țara transilvană
Și de țăranii ei bătrâni!

(Ion Horea, Eu trebuie să fiu, Editura pentru literatură, 1967,
Cântec târziu, p.19)

11.

Elegie în ianuarie

Afară ninge liniștit, de la masa de lucru mă uit pe fereastră...și, prin lentila timpului parcă văd ograda cu casa din sat. Tata face cărări, până la poiată, la fântână apoi la coteț și la coticarul găinilor. Mai la urmă până la poartă și pe podeț în fața casei. A nins bine, zăpada pufoasă trece de genunchi. Pe Calea Cindreiului, e făcut derdelușul numai bun de mers cu sania, pornind de sus din dreptul casei lui Buta Grigore, până jos la Nucu Chirileanu. Săniile parcă zboară, sărind la hârtoape ca pe trambuline. Se aude trenul pe Mureș, e semn de vreme moale...se aude cum picură streășina. Găinile se adună zgribulite în târnaț, în timp ce mama coboară din podul casei pe loitră, aducând slănină și cârnaț pentru prânz! Mă văd aducând un braț de lemne din șură și alunec ca pe derdeluș pe cărare...Mă întorc să arunc o cupă de grăunțe la găinile din târnaț...ca într-un zbor de fluturi sar spre ogradă unde am aruncat grăunțele... S-a înserat și mama se duce în găbănaș să aducă din lădoi o cupă de făina de mămăligă....Lăbuș cască plictisit și iese de sub găbănaș, visând la dăraba de

mămăligă pe care o va primi după cină. Mămăligă cu care s-au șters blidele de unsoare. Tata a dus găleata cu lătură la coteț, se aude hăpăitul lacom al porcilor, închide coticarul, că galițele deja dorm și trage rățezul la poartă. Pe uliță nu mai e țipenie de om...În casă e cald, sub sobă mâțele dorm pe grămada de coceni în vreme ce în oală, pe sobă mămăliga forfotește în clocot blând. Vine tata de la poiată, cu șuștarul cu lapte proaspăt muls și toarnă în hârbul de pe sobă...cu mămăligă laptele fiert va fi o minune! Mama pune o lingură de unsoare în tigaie și bate vreo șase ouă peste crestele de slănină prăjite. Tata mestecă mămăliga și o răstoarnă pe cărpător, în casă răspândind aburi de lapte, mămăligă și păpăraie... Zicem o rugăciune , ne facem semnul crucii și ne așezăm cu toți în jurul mesei...dar, tresar, și-mi dau seama că nu mai e nici mama, nici tata. Îmi apare în fața ochișor crucea de piatră și mormântul. Acolo sus pe deal, în Țintirim, își dorm somnul de veci...Unde-s zăpezile de altădată?! Afară ninge și gândul mă poartă pe tărâmul amintirilor. Dar din deal, din Hula Bandului văd tot mai rău satul, e o ceață ca un păland...văd căruța lui Mitru lui Gâscă care mă duce la școală la internat... Mama tocmai a scos din lerul cuptorului bucașile de bostan cu aroma știută. Eu lângă sobă, printre gheme, fac de zor țevi la socală. Tevi pentru suveică la băteală. Că mama a început să calce iepele și să tragă brâgtele la războiul de țesut. E un vacarn, toate încep să bată, ițele, spata, brâgtele, suveica fuge într-un dute-vino continuu. Nu-i vreme de stat, că pânza pentru hainele noi de Paști, trebuie să fie cât mai repede gata. Firele de pe sulul de urzeală se împuținează și crește sulul de pânză. Pe sobă din oala ce forfotește se răspândesc aburi cu aromă de prune fierte. Mămăliga se răstoarnă pe masă, cărpătorul e în aburi în vreme ce mama vine cu blidul plin cu curechi murat din bute. În blidul cu cârnaț sunt toate bunătățile. Mâțele s-au trezit și ele de sub sobă și se freacă de picioare pe sub masă. Le arunc câte o jumară și miaună mulțumite. Tata iese afară să vadă de vite și pe ușă e un abur ca o ceață. Mai șterg blidele cu

mămăligă să ajungă mâțelor și lui Lăbuș care așteaptă sub găbănaș. Afară se lasă frigul. Parcă s-a oprit și ninsoarea și de la fereastră văd oameni pe stradă. Îmi dau seama că toate au rămas departe, acolo în sat. Aici e vremea de somn, dar iarna, nopțile sunt foarte lungi...și amintirile nu se mai termină ...mă cheamă în trecut, iar și iar!

ELEGIE ÎN IANUARIE

De-ar fi măcar o clipă să stai și tu alături,
Să-i vezi cum vin din urmă și cad pe ei omături,
Dar tu ești însuși Timpul, secundă cu secundă,
Și-i însoțești, și nimeni nu stă să te ascundă
Când prin ogradă pârții se-ncrucășează, iată,
Din poartă pân' la șură, din casă la poiată,
Și-aluneci ca pe vremuri, și cazi, și-n jur se râde,
Pe calea dintre Buta Gligore și-a lui Bâde,
La săniuș, grămada pe sănii cu oplene,
Pe drumul cu hârtoape și ocoliri viclene.
Acum e-o vreme moale, o zi de stat în casă,
Și somnolează gânduri și neguri te apasă.
Pe-afară iarna strânge găinile-n târnaț.
Aduci din poc, pe loitră, slănină și cârnaț,
Aduci din șură lemne și din lădoi făină
Și dai să intri-n casă, te-mpiedici de-o găină
Și te întorci să-mprăștii o cupă de grăunțe.
Din sat nu trece nimeni ceva să mai anunțe
Și nu se mai petrece nimic și mintenaș.
Câinele parcă zace, colac, sub găbănaș.
Apoi, mai către seară, când galițele dorm,
Dinspre coteț se-aude un grohăit enorm,
Și când le torni în troacă lătura din găleată,
Ca prin minune totul se-nghite și se găță.

Doar mâțele sub sobă anunță iar ninsori,
Cum dorm pe lemne, -n abur de lapte și unsori
Din hârbele lăsate anume să le lingă.
O zi ori două poate, și iarăși o să ningă.
Și când deschidem ușa, e-o aburire-n ger.
Parcă simțim aroma bostanului din ler.
În casă-i pus războiul, și-n cele două laturi
Ne-nghesuim o vreme pe laiță și paturi
În durduit de brâgle, de ițe și de spată.
Când mama-ncepe lucrul și toate-ncep să bată.
Nici nu-mi închipui cum că aș face o scofală
Când stau mai lângă sobă-ntre gheme și sucală
Și umplu țevi, și singur învârt, învârt și tac
Și caut să le fie și mâțelor pe plac.
Nu-i nimeni să se mire și nimeni să mă certe.
E-o împăcare-n toate și prunele sunt fierte
Și nu-i nicio grăbire și nu-i nicio pricină
Când ne-adunăm cu toții și ne-așezăm la cină.
Parcă din lumea mare ceva acum începe,
Când mămăliga-i abur și nările sunt cepe,
Când totul se îndeamnă și totul pare iute
Și simți ademenirea curechiului din bute
Și nu știu câte zile și nu știu câte ore
se-adună-aici în linguri și-n blidele sonore
Și parcă de sub masă tot mai aud un miaun
Și iau din blid jumara și le-o arunc sub scaun
Și șterg cu mămăliga un blid, să le ajungă.
Afară-i frig și-n casă-i de somn, și noaptea-i lungă.
(Ion Horea, Postume II , Editura Cartea Românească, 2020, Elegie
de ianuarie, pag.7)

12

Ce pot să mai culeg pe drum din tot ce-am pierdut. Nu v-am uitat, sunteți aproape de mine...Dar unde e copilăria mea, unde sunt cuvintele mamă și tată pe care le-am rostit atât de rar...doar în

scrisori, scrise odată pe săptămână. Departe de voi, un copil plecat în lumea mare... să învăț... Îmi închipuiam că sunteți seara afară pe polmon, cu mâini calde de muncă și vă gândiți la mine...ce-o mânca, cum o dormi....Ca și atunci, chemați-mă și voi veni. Chiar dacă va trebui să aștept oricât de mult, să trec podul de vamă. Nimeni nu știe să aștepte așa ca mine! Știu că va veni o zi, și, până la ziua aceea mai e puțină vreme, o zi când obosit și bătrân voi aștepta și eu în fața casei. Repetabila pedeapsă...sunt conștient că pentru asta va trebui să plătesc. Parcă ieri, culcat pe spate în carul cu fân, scrutam bolta cerului urmărind deasupra Cupa și Rarițele strălucind și Toaca și locul unde-avea mai către ziuă să pâlpâie cu puii Găinușa. Chemați-mă și voi veni, îmi sunteți parcă tot mai aproape. O aud pe mama spunând: *dragu mami, să înveți bine, să ascuți de pedagog și profesori și să nu ne faci de rușine...*și-acel îndemn mereu mă urmărește de-atunci în toate drumurile mele. În *Umbra plopilor*, Ion Horea și-a selectat mai cu grijă poeziile, a păstrat, îndeosebi bucățile cu un caracter meditativ și evocator în care lumea satului, natura, apare din nou, contopită în sufletul poemului. Ține să-și precizeze atașamentul necondiționat față de ai săi, față de locul obârșiei, plin de farmecul inalterabil al copilăriei; dar nu trebuie să se străduiască prea mult. Noi înțelegem că a rămas și este unul de-al nostru!

Chemați-mă
(de [Ion Horea](#))

Nu v-am uitat, îmi sunteți mai aproape/ ca niciodată. Iată cum coboară/ amurgul peste toate. Parcă văd/ cum vă-așezați tăcuți în fața casei,/ și așteptați să iasă printre stele/ luceafărul cel nou ce taie-n două/ deasupra voastră lumea nesfârșită./ Chemați-mă, oricând, la orice oră,/ și vin, oriunde-aș fi în clipa ceea,/ din lumea înstelată-a poeziei,/ ori poate din furtunile iubirii,/ ori din vârtejurile-atâtor griji/ în care-s prins cu-ntreaga omenire./

Bătrânii mei, când voi rămâne singur/ și obosit voi aștepta și eu/ în fața casei noastre înserarea/ ca sputnicii ieșiți de după deal/ să-și împletească firele de aur/ în pânzele luminilor stelare / chemarea voastră voi mai auzi-o/ ca un ecou întors din astru-n astru, -/ ca să-mi aduc aminte cum veneam/ acasă noaptea când eram copil/ în carul plin cu fân culcat pe spate/ și tata-mi arăta deasupra Cupa/ și Rarițele strălucind și Toaca/ și locul unde-avea mai către ziuă/ să pâlpaie cu puii Găinușa.

Era o lume-ntoarsă din poveste,/ erau miresmele îmbătătoare,/ și vorba tatii ce știa să lege/ și să dezlege pentru mine totul,/ și eram prins atunci în nesfârșitul/ ecou ce leagă suflete și stele,/ și-acel ecou mereu mă urmărește/ de-atunci în toate drumurile mele.

Ion Horea, Chemați-mă, p.

13.

O iau pe ulițele satului, pe înserat, când ziua se îngână cu noaptea. În lumina slabă a apusului siluetele ce-mi apar în cale sunt parcă fantome, dau binețe, cum e obiceiul și încep să-mi închipui că e cel pe care-l caut eu.

Ce s-o ales de Bâdea, Todea, șoferul pe care-l știu eu. Ne ducea cu camionu, cu muncitorii la oraș...da în Dealu Bandului toată lumea jos, că la Berghia era miliția! Pe valea Berghiei, până la capăt la Nazna la autobuz am avut ce număra pași. Sau Todea Gornicul, cel care aduce zilnic veștile. Nici pe Chianu nu l-am văzut pe la căldare. O fi închis, că nu mai are cine bea jinarsul. Gheza Pall, căoaciul, e plecat demult. Potcovește cai și ferecă căruțe și care pe lumea ailaltă. Mitru lui Gâscă, el a fost cel care, cu căruța hodorogită cu care ducea laptele de la Oroiu m-a dus spre școală până la Petea. Pelaghie Dumitru, pe care-l pomenesc mereu...În dricul căruței, pe un braț de paie, printre bidoanele cu lapte. Că a

doua zi, dis de dimineață, unchiu Nucu Chirileanu ne ducea cu camionul Gospodăriei, un Molotov, la școală și |Internat la Luduș. Unchiu Nucu, ciufelnic și bășcălos din cale-afară... Mă liberasem din armată în februarie și până la admitere la facultate m-am tocmi să grijesc oile din capătul de sat din vecini, cu cărțile în traistă. Era șofer pe autobuzul ce mergea la oraș dimineața și se întorcea la amiază. Oprește în dreptul meu și mă cheamă în autobuz!?! Ia uitați-vă oameni buni, în satul ăsta și ciobanul are liceul la bază!

Da tâmplarul Radu S-----, ăla de-a lui Soanea, bășcălios ca nime altu. Uănu Răduț, ăla de-a Rigului, bun cosaș, pe unde-o mai trage brazda? A Letului bag seama că și amu tomnește păpuci acolo pe undeva prin Rai, că tare bun la suflet o fost. Chirileneștii cu siguranță tot de politică se ocupă, fac și desfac funcții de primar prin Târgu Mureșului. Âștia a lui Iuliuț, Radu Iuăn și Neculac cred că nu o mai venit acasă din America. O rămas pe acolo. Greul la muncile câmpului a rămas tot pe a lui Buhă, Damaschin Ioan , a Lonului , a lui Vica, Mireștean Vasile.

Moară nu mai este, că Mireșteanu a Băcanului s-o dus și el. A Fătului cântărețul în strană o apucat de și-o dat feciorul la școală, o ajuns om mare, director pe la fabrica de armament la Cugir. Pișta tot cu geanta lui aia mare de perceptor umblă prin sat, bătând pe la porți.

S-a întunecat de-a binelea, mai dau binețe la câte un grăbit spre casă...Dar îmi dau seama că sunt singur pe uliță, singur cu gândurile și amintirile mele...Unde or mai fi bătrânii satului?

Regăsesc în cele trei volume de postume cunoscuta lirică a rădăcinilor, în buna tradiție a poeziei transilvane, cu tot ceea ce înseamnă ea: ruralitate, echilibru, stabilitate în durata înaltă, situare în veșnicia naturii, raportare continuă la tradiție. Poetul se confesează din interiorul tiparului demult adoptat, mutând sau păstrând accentul asupra trăirilor prin care poate exprima autentic

un sentiment al apartenenței și al participării la datul existențial din satul transilvănean:

„Pe masă cărpătorul e-n aburi, și în blide/ Cu laptele se toarnă
parcă și ceasul sfânt/ Când stăm în jurul mesei, tăcuți și se
închide / O zi din câte zile avem pe-acest pământ!”⁸⁴
(În jurul mesei, „Răsfoiri“, vol. II).

Pecetea personală se impune prin culoarea locală
inconfundabilă, mureșană, de peisaj și de vocabular, dar și prin
modul de raportare la universul țăranesc. Lumea satului campestru
și *deluros* din proximitate – (*Cu dealurile mele, cu sfânta mea
câmpie*), cu elementele ei concrete și palpabile – este în
continuare asimilată zonei imaginarului său, în care *stogul din
mijlocul ogrăzii i se pare a fi o catedrală*.

Este vorba despre o lume aflată pe cale de dispariție, cu tot cu
tiparele ei stabilizate în timp, de unde și pronunțatele accente de
elegii precare

Dar unde-s *Bâdea, Soanea, Pârța, Rigu, / A' lui Șofrancă,
Iluș, Gheza, Chianu, / Dar Letu, Horgoș, Buta, Ferchiu, Lonu, /
Băcanu, Oancea, Vica și-a' lui Buhă / Și Chirleneștii unde-s, și-a'
lui Criste, / Și-a' Sandului, și-a' Fătului, și Pișta, Dar unde-s a'
Cucoaii și-a' Chireni, / A' Partinoaii, Ciuciu, Săcăleanu, / A'
Piului, și Filaret, și Gâsca?*“

(Ion Horea, Postume I, Zăranii, Editura cartea Românească,
2020, ***, p. 81)

(***, „Zăranii“, vol. I).

Acestea sunt nume care nouă, la prima pomenire nu ne spun nimic, dar le-am citat deoarece ele au făcut parte din onomastica afectivă a „**epigonului**“ Ion Horea, pentru care „s-au dus toți, s-au dus cu toate pe o cale ne’nturnată.”⁸⁵ Toți cei pomeniți au existat cu adevărat...Și în amintirile generației mele ei încă există aieva!

14.

Garduri

Gardurile, stavile care ne apără pe noi cei de la câmpie de sălbăticiunile pădurii. O îndeletnicire necesară, perpetuuă. În fiecare an , primăvara facem garduri. Cel puțin pe o latură a ogrăzii. Cu gardul vechi , care de-abia mai sta în picioare, rezemat de un păr, la vară o să facem focul în cuptor să coacem pâinea. Și lichiile. De mare folos va fi și când facem focul pe vatră, în conia de lângă casă, o slobozătură în care încălzim zama și facem o păpăraie la amiază și seara. Pentru el, în fiecare primăvară, pe Râțaiem crengile la sălcii și răchite. După ce ne-am folosit de mâțșori la ritualul pomenirii morților din Țintirim, de sărbătoarea Floriilor.

Dar mai întâi am fost pe Dealul Viilor, de unde am ales acății potrivite. Cu mare migală, parcă mângâindu-i i-am ales pe cei mai potriviți ca pari, și i-am curățat de coajă cu securea, rămânând cu un aspect ciudat, ca oile vara când se tund de lână. I-am rezemat de poiată, să-i zvânte vântul călduț de primăvară.

⁸⁵ **Ibidem, p. ?**

Desfacem gardul vechi, putred de-acuma, și-l așezăm în grămadă lângă cuptor. Batem parii pregătiți la lungimea potrivită și începem să împletim crengile de salcă în cruciș pe lângă pari. Încet gardul se înalță. La sfârșit tunden rămurelele rebele care se răsfrâng din gard. E gata. A ieșit un gard frumos și trainic. Dar lucrul la gard nu se gată niciodată...În fiecare an trebuie înlocuit măcar pe o latură. Da avem și lemne cu care să facem focul la cuptor și în conie toată vara. Gardul e o parte din viața noastră!

15.

55.

49. GARDURI

Să pui din iarnă parii, și-n câșlegi/ când vânturile rele prind să bată/ să-i iei pe rând, să-i cureți, să-i alegi/ întru menirea lor care li-i dată/ la garduri, parcă-o lege dintre legi/ le dă o-nfățișare mai ciudată/ când sălciile prind pe ramuri negi/ și cheamă să le cureți încă-odată./ Apoi pe rând să-i ții înfiți întregi,/ și în găteje împlețiți, să-l legi.../ și lucrul tău la garduri nu se gată.

(Ion Horea, Dealuri de lut, Editura Dacia, Cluj Napoca, Garduri, 1990, p. 14)

Ceaunul

E vasul universal în care ne pregăteam hrana cea de toate zilele. Agățat de grindă, deasupra focului care arde mornit, mai tot timpul fierbe ceva...

Când e agățat sub streșină, în cui, când ploile l-au bătut fără milă, și nici măcar rugina nu mai mănâncă din tuciul lui coclit, e semn că locul e părăsit! Atâtea și atâtea generații l-au folosit. Seara

târziu, după ce am fost la părau și ne-am spălat pe picioare de colbul de peste zi, ne îngrămădeam în tindă în jurul mesei mici, lângă foc. Așteptând să se fiarbă mămăliga. O vedeam cum se răstoarnă pe cărpător și aburul plăcut învăluia toată camera...Dar e doar o amintire, o închipuire...Și cine să fie de vină? Tot noi! Noi care ne-am ferit ca Dracu de tămăie de tina de pe ulițele și hotarul satului...Noi care ne-am bucurat că am reușit la examen la școala profesională. Bucuroși că vom avea o meserie la oraș și vom fi domni! Și așa a fost, am ajuns în fabrică, ne-au dat locuință la bloc și ne-am făcut orașeni. Dar atunci nu ne-am dat seama că a fost începutul, moartea lentă a satului nostru. Părinții au rămas singuri pe hotar cu toate lucrările. Cât s-a bucurat tata că are un fecior, că are cu cine să cosească, cu cine să încarce carul...Așa a fost să fie! Acum sunt sus pe deal, în Țintirim, la locul de odihnă de veci...În ogradă iarba necosită așteaptă să o bată bruma. E repetabila pedeapsă...Ai noștri copii sunt prin țări străine. Noi coborâm rău și urcăm greu scările la bloc, în drumul până la marketul din colțul străzii. Ceaunul a rămas agățat sub streșină la conie...Așteptând cu încăpățânare să mai vină cineva să pună de mămăligă!

16

56. 50. CEAUNUL

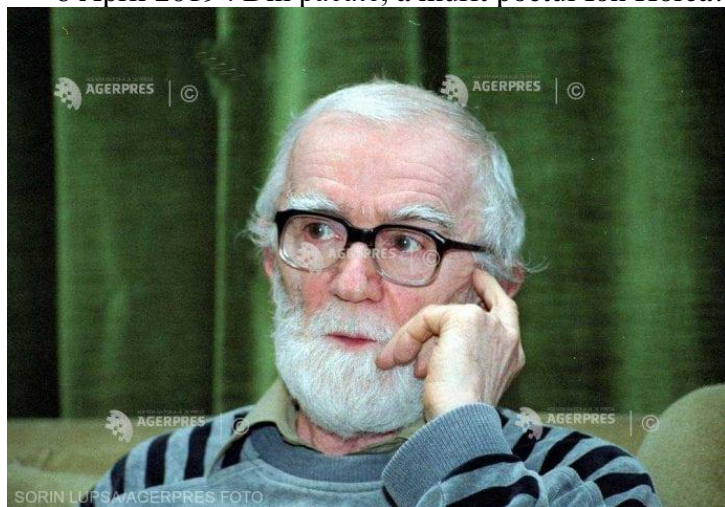
Să fii uitat sub streșină la ploi/ din tuciul tău nici timpul nu mai roade/ ca-ntr-o orbire-a lumii peste noi,/ a nu știu câtor neamuri și noroade./ Să nu atârni sub grinzile de fum/ să nu mai fii învăluit în spuză,/ de unde-ar fi să-i mai adun și cum,/ destinul tău ce rabdă și acuză?/ Cocleala nu te-ncinge, nici rugina,/ stai ca un ochi deschis, să mai cuprindă/ pe cei ce vin să mai aștepte cina/ în jurul mesei joase, jos în tindă./ A cui să fie, după timpuri, vina?/ Din vatră focu-mprăștie lumina,/ și mămăliga suie, aburindă.

(Ion Horea, Dealuri de lut, Editura Dacia, Cluj Napoca, Ceaunul, 1990, p. 20)

Cap. 5 Cercul care se închide

5.1 Cronici la moartea poetului

6 April 2019 . Din păcate, a murit poetul Ion Horea!

Ion Horea, unul dintre cei mai importanți poeți români postbelici, a decedat vineri la vârsta de 89 de ani.

Sicriul cu trupul neînsuflețit al scriitorului a fost depus sâmbătă, de la ora 18,00, la capela Bisericii Dichiu din str. Icoanei.

Uniunea Scriitorilor din România și-a exprimat regretul pentru moartea poetului. *Prin dispariția lui Ion Horea, Uniunea Scriitorilor din România și întreaga lume literară din România, suferă o grea pierdere*, se arata într-un comunicat transmis AGERPRES.

În continuare sunt prezentate câteva fragmente din *Cronici*, publicate în *România literară nr. 17/2019*, din partea colegilor de breaslă, scrisori de rămas bun, pentru cel ce a fost pentru unii, coleg și prieten o viață...Iar pentru cei mai tineri, un model demn de urmat!

Din memorie

Cronică scrisă de Daniel Cristea-Enache

„Într-o *Vedenie* reținută în sumarul antologiei *O sută și una de poezii* (2017), căreia i-am făcut cronică în România literară, Ion Horea părea – retrospectiv – să-și fi făcut un testament liric. De altfel, multe dintre poemele cuprinse în respectiva antologie, și care fuseseră selectate din ultima fază a creației sale (2010-2016), au un ton deopotrivă enigmatic și definitiv. Între ele, aceasta, sfâșietoare la o lectură făcută cu o anume sensibilitate, și impresionantă prin modul în care autorul controlează artistic emoțiile declanșate. Dacă la alți autori, destui, eul poetic se confundă cu cel liric, scriitorul nefăcând diferența, aici, inclusiv prin marcarea persoanei a II-a, detașarea poetului de experiența pe care tot el o liricizează este aproape frapantă: Să pui în *bute* ziua, solemn, și s-o zdrobești/ Cum la culesul viei grămezile de struguri.../ *Ninge mărunt și-n sclipăt lunar* pe București/ Și-ncerci, în așteptare, și tu să te mai bucuri./ Târăști cu tine-aceleași *hotare și pășuni*/ Ca printr-o ceață deasă pe la sfârșitul toamnei,/ Și-aștepți să se petreacă în viața ta minuni/ Cum treci din întâmplare, în jos, pe strada Doamnei./ (...) Ajungi pe Chei și cauți către Izvor în sus,/ Către Arhive, ‘n lumea de mult imaginară,/ Și parcă vezi o cruce pe-un deal, fără Iisus,/ Rămasă mărturie sub fulguirea rară. Acest *tu* care își încerca ultimele bucurii și care își târa *hotarele și pășunile copilăriei* prin *fulguirea rară* a orașului nu este numai personajul simbolic creat de poet cu materialul propriei vieți.

Am văzut aceasta și pe viu, la o gală a poeziei desfășurată la Alba Iulia, unde mai mulți autori de primă mărime citiseră din creațiile lor. Când i-a venit rândul lui Ion Horea, acesta nu a citit de pe o foaie, ci *a recitat din memorie un poem propriu care a umplut, deodată, întreg spațiul exterior, din Cetate, unde se desfășura gala. Cu o voce limpede, fără nici o poticnire, și cu marcarea impecabilă a ritmului, Ion Horea a făcut atunci ca oamenii din jur să se adune, în tăcere, ca la un moment religios, pentru a asculta versurile unei poezii ce părea să vorbească despre ei. Recitarea din memorie și tăcerea înfiorată, cvasi-religioasă, a unui public tot mai numeros, care se augmenta vizibil, au durat vreo 15 minute. Când recitarea s-a încheiat, după un val de aplauze, oamenii s-au împrăștiat și fiecare a revenit la ale lui. Dar ceea ce făcuse poetul fusese chiar să le ofere versuri desprinse din viața lor, pentru a o ilustra. Mă bucur că l-am cunoscut pe omul blând și totodată cu fibră tare, de țărani ardeleni, care a scris-o”*⁸⁶.

O amintire

Cronică scrisă de Gabriel Dimiseanu

„Am împărțit cu Ion Horea același birou redacțional vreme de cincisprezece ani, cred, după mutarea României literare din Ana Ipătescu la Casa Scânteii. Mutarea s-a petrecut în 1974. Venise dispoziție ca toate publicațiile culturale să funcționeze acolo, probabil pentru o mai eficientă supraveghere de către foruri. Ne-am mutat așadar lăsând în urmă, cu mari regrete, sediul somptuos din Ana Ipătescu, veche clădire boierească, pentru a ne înghesui în cele câteva încăperi de la Casa Scânteii, eu și Horea, cum spuneam, în același birou. La mine veneau criticii și eseistii, la el poeții, în număr mai mare aceștia, și mai intempestivi. Toți erau conduși de ideea că este spre binele revistei să-i publice imediat și cu tot ce

⁸⁶ Cronici, Daniel Cristea-Enache, România literară, nr. 17/2019, p.14-15

aduceau. Eu admiram la colegul meu calmul și afabilitatea și chiar îl invidiam, așa spune, pentru marea stăpânire de sine. O dovedea în împrejurări care pe mulți i-ar fi scos din sărite. Nu și pe Horea, totdeauna liniștit și logic, *exponent și prin aceasta al spiritului transilvănean formator*”.⁸⁷

Un poet cu satul în glas

Cronica lui Adrian Popescu (n. 24 mai 1947, Cluj) poet, prozator și eseist român contemporan.

„S-a stins poetul Ion Horea, inima lui generoasă s-a oprit în acest început de primăvară. Îmi voi aminti mereu o întâmplare de acum câteva decenii, când poetul din *Umbra plopilor* m-a lămurit binevoitor: *E mierla, tinere domn, ceea ce auzi, ea acum își limpezește cântecul...* Eram împreună la o întâlnire cu publicul cititor de poezie, nu mai știu unde, dar cuvintele lui mi s-au imprimat așa de adânc în memoria afectivă, încât eu când aud primul cântec de *mierlă neagră* la început de primăvară îi lămuresc pe ceilalți, din jurul meu, cu cuvintele lui Ion Horea... A doua întâmplare, care mi se pare la fel de imposibil de șters din memorie, s-a petrecut mai recent, la Alba Iulia, în atmosfera *Galei poeziei române contemporane. Lista lui Manolescu*, de acum câțiva ani... După ce noi, invitații, am recitat în fața Muzeului Unirii, fiind mai mult sau mai puțin apreciați de spectatori, *a urmat Ion Horea. A fost un ropot de aplauze prelungit, recitase nu patetic, dar grav, din versurile lui înconfundabile. Ele îl făcuseră, mai de demult, cunoscut drept un cântăreț al lumii transilvane, pe urmele lui Blaga sau Goga, unul cu mult mai laic decât Ioan Alexandru.* Erau evocări ale unui univers al buneii rânduiei, familiar ascultătorilor de acolo, așa că, auzind ei armoniile acelea pierdute, se grăbeau și cei de pe

⁸⁷ Cronici, Gabriel Dimisianu, România literară, nr. 17/2019, p.14-15

aleile mai depărtate ale Cetății, să-l vadă și să-l audă pe cel care recita, pe Ion Horea.

Nu noutatea, dar lungimea antenelor receptoare reprezintă nota caracteristică a poeziei lui Ion Horea publicată pe întinderea unei jumătăți de veac, va remarca Nicolae Manolescu în Istoria critică a literaturii române. Ion Pop în Poezia românească neomodernistă: Ion Horea are mereu o frumoasă disponibilitate imaginativă, un simț al materialității lumii, exprimat în preferința pentru imaginarul teluric, ce atrage spre sine și un particular simț al timpului, depozitat în lecturi.

Poezia lui Ion Horea conține multe bijuterii lingvistice șlefuite cu delicatețe, dar obținute din pietrele unor trăiri prețioase. Solidificări ale unei magme care a fost în ebuliție, cândva. Nimic mimat, exagerat, artificial, snob, lirică fără vârstă în fond, de o seamă cu lumea imaginară a idealurilor. Lumina Ta dă-i-o lui, Doamne. Odihnească-se în pace!”⁸⁸

Sufletul ca un papirus

Cronica lui *Vasile Spiridon*

„Peste o lună, Ion Horea ar fi împlinit 18 luștri, mai mult cu doi decât crezuse el cândva că ar putea viețui, dacă e să ne luăm după un vers din volumul Cumpene: *o pătrime a mai rămas*. Atunci când scria acest vers, în 1991, poetul trecuse cu o pătrime de mijlocul vieții măsurate blagian de *cumpăna apelor* și asculta, în reveriile sale temporale, *curgerea vremii de pe podul de vama*. De acolo, de pe acel prag boltit peste două lumi acvatice întrepătrunse – letală și lustrală –, erau nutrite și reverii spațiale, care se confundau, la rândul lor, *cu reverii toponimice*. Drumurile poetului duceau spre *izvoarele sau spre fântânile obârșiiilor*, cu *podul de vama de pe Mureș* în rol de veritabilă axă a Transilvaniei. Reconstituirea fidelă

⁸⁸Cronici, Adrian Popescu, România literară, nr. 17/2019, p.14-15

a topografiei ținutului natal, fără a se cădea în monografism liric, ținea de mândria lucidului patriot – care a scris *Un cântec de dragoste pentru Transilvania* (1983) – în a dovedi trăinicia investiției istorice a românilor de dincolo de munți. Desigur că readucerea la suprafață a ritualurilor din vechimea satului transilvănean era făcută și în intenția de a se recupera rădăcinile ființei înstrăinate prin ani. Memoria afectivă îi reactiva poetului acele îndeletniciri ale *universului gospodăresc ce evocă lucrarea timpului: războiul de țesut urzește textura vremii, treieratul nu este altceva decât o fragmentare temporală, aceeași acțiune destrămatoare sugerând-o melița, îmblăciul și cuțitul.*

Dintre poeții contemporani, Ion Horea are/avea cel mai îndepărtat *debut editorial*, în 1956. Totodată, el este/era și singurul rămas în viață dintre *poeții născuți în deceniul trei al secolului trecut*. Sfârșindu-se în ziua în care era publicată lista respectivă, Ion Horea nu a mai apucat să-și citească numele pe ea. Ar fi îndreptățit să-și repete, acolo unde este plecat acum, două versuri din poezia *Hieroglife: Sunt blestemat să mai întârzii la sarcofage prin pustie/ Cu sufletul ca un papirus pe care nu mai știu ce scrie*. Este posibil ca și sunetul clopotului blagian, *de la marginea de codru cu gorun, să-i fi picurat stropi de liniște în suflet la reculegerea de dinaintea mării treceri: „aud cum bate-un clopot îndepărtat și rar/ la fel bătea și-atuncea, la fel cobor și-acuma/ pe drumul dintre garduri, tomnatic și bizar”*. (Inițieri).⁸⁹

⁸⁹Cronici, Vasile Spiridon, România literară, nr. 17/2019, p.14-15

O nobilă efigie a tradiționalismului spiritual

Cronica lui **Răzvan Voncu**

„Nu Ion Horea a modernizat tradiționalismul poetic – aceasta a făcut-o Ion Pillat, între cele două Războaie Mondiale –, însă el i-a dat cea mai înaltă expresie în poezia românească de după 1944. Într-un context, să nu uităm, cel al *finalului de deceniu stalinist*, în care orice avea legătură cu tradiția era susceptibil de *naționalism(vânat strașnic de vigilenții internaționalismului proletar)*, iar tot ce trimitea la interbelic putea fi acuzat de *spirit burghez* și combătut *manu militari*, în numele luptei de clasă.

Nu se poate spune, totuși, în pofida unei receptări critice echilibrate și favorabile, că destinul operei lui Ion Horea în conștiința noastră literară a fost unul pe măsura calității intrinseci a poeziei sale.

Mai întâi, a pătruns în viața socială și în literatura de după instalarea comunismului *cu un dosar de cadre prost*. Părinții *chiaburi* (adică țărani harnici și gospodari din Petea, județul Mureș), o culpă grea, în termenii epocii, l-au obligat la tot soiul de *penitențe*: întreruperea studiilor la Institutul de Arte Plastice *Nicolae Grigorescu*, munca într-o uzină, o ascensiune literară dificilă. Debutul editorial din 1956, cu un volum intitulat, neutru, *Poezii*, trece oarecum neobservat, acoperit de *corul* realist-socialist al momentului. Cu o frumoasă încăpățănare artistică și cu o *țărănească prudență*, Ion Horea și-a avansat propriul proiect, străin de preceptele realist-socialiste, printr-o viață literară în care, după cum îl avertizase în 1952 Paul Georgescu pe Marin Preda, *orice culpă literară risca să se transforme într-una politică*. În mod straniu și nedrept, tocmai această supraviețuire, cu minime concesii, în marginea unui deceniu nefast, avea să-i fie, ulterior, reproșată. Se cuvine să repunem, măcar acum, adevărul în drepturi: nu Ion Horea a fost exponentul realismului socialist. Numele său nu era niciodată invocat, alături de Mihai Beniuc, Victor Tulbure, Nina Cassian, Veronica Porumbacu sau Dan Deșliu, printre *corifeii*

noii literaturi. Supraviețuirea sa poetică este tocmai dovada că și într-o epocă foarte grea se putea păstra măcar speranța într-o literatură adevărată, cu condiția să ai caracter.

Dar... marea generație șazeci a umbrit, cumva, pe cei câțiva poeți valoroși care se salvaseră din deceniul anterior. Astfel, un Ioan Alexandru a putut să treacă drept marele poet tradiționalist al epocii comuniste, în pofida faptului că tot ce a urmat, în opera sa, după *Vămile pustiei* (1969), n-a fost decât, vorba lui Nicolae Manolescu, *o lungă derivă estetică...*

Ion Horea și-a văzut senin de treabă, ca orice artist (și ardelean) care *știe că merge pe un drum bun*. Volumele din deceniul 1960-1970 (în special *Umbra plopilor*, 1965, *Poezii*, 1967 și *Calendar*, 1969) i-au consolidat statura poetică și au configurat un univers și o mitologie lesne recognoscibile, pe *harta* liricii românești.

Se cuvine să facem dreptate și volumelor publicate de Ion Horea în ultimele două decenii și jumătate, atunci când s-a retras din prim-plan, în pofida faptului că avusese, în perioada ceaușistă (ca redactor-șef adjunct al României literare și secretar al Uniunii Scriitorilor, între 1964-1969), o atitudine absolut onorabilă. Volume precum *Căderea pe gânduri* (1996), *Cartea sonetelor* (2001), *Cât a trecut* (2015) sau *Vitraliu* (2016) descriu un traseu cu totul aparte în poezia noastră de azi, rotunzind o operă dintre cele mai însemnate de după cel de-Al Doilea Război Mondial. Plecarea sa ne lasă mai săraci cu o *efigie a poeziei adevărate*.⁹⁰

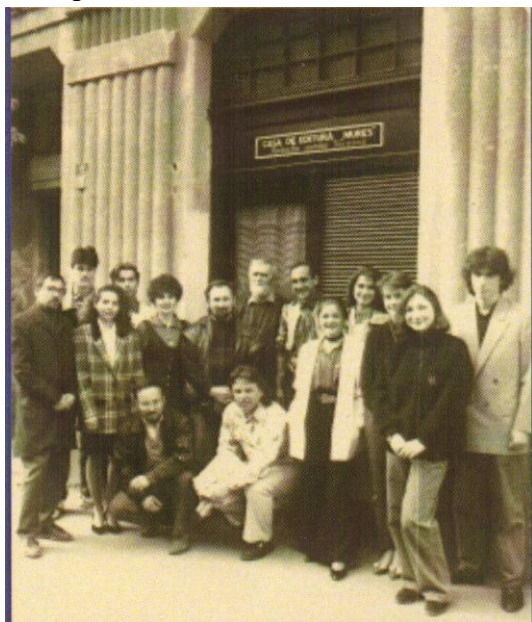
Aș veni cu o precizare, în sensul de a întări cele spuse de Răzvan Voncu. Am făcut școala în *Epoca socialistă*, în perioada 1962-1974, dar niciodată, nimeni, nu a pomenit în manuale sau la clasă de Ion Horea. Cunoscându-l, l-am descoperit după lungi căutări prin librării. În schimb, poeții patriotarzi, Mihai Beniuc, Victor Tulbure, Nina Cassian, Veronica Porumbacu sau Dan Deșliu, erau în manuale și predați la orele de clasă la Limba și literatura română! Și *Mărul de lângă drum*, *Tatăl meu*, ziditorul de case, *Vulturul* care se rotea în țării sau *Minerii* din adâncuri, erau simboluri importante ale epocii!

⁹⁰ Cronici, Răzvan Voncu, România literară, nr. 17/2019, p.14-15

6.2

Urmașii, noua generație de scriitori

Din funcția pe care a deținut-o foarte multă vreme, Ion Horea a citit poezia tinerilor scriitori, încercând să influențeze pozitiv

destinul culturii, al literaturii române, într-o perioadă în care pragmatismul tindea să surclaseze orizontul valorilor spirituale.

„A citit cu dragoste și interes redacțional vreme de trei decenii, simțind când că se apropie, când că se depărtează de căutățile poezilor tineri.”⁹¹

Poetul Ion Horea, între tineri condeieri de la Revista literară Târnavă, Cenaclu Târgu-Mureș, 1994

⁹¹ Interviuurile "României Literare" cu Ion Horea, nr. 21/2014, p. ?

”De când am trecut, în virtutea vârstei, în afara vieții literare, citesc mai puțin, și, consecvent propriilor mele convingeri și deprinderi poeticești, distanța dintre noi nu se schimbă.

Îi întâmpin, ori de câte ori am norocul să-i întâlnesc în pagini de adevărată poezie, indiferent de formulele la modă, cu aceeași absolută frățietate. Însuși faptul că ei cred în poezie, așa cum

scriu ei,
este un
câștig
pentru
literatura
română.

*Scriitorii participanți la ”Serile la Brădiceni”,
pe scările căminului cultural, alături de poetul Ion Horea*

Altfel, ce să spun, ne vedem de lucru cei tineri luați de valurile lor, eu rămânând la țărnițele mele. Experiențele spiritului nu au margini, nici în timp, nici în pagină.”⁹² Deosebit de rodnice au fost întâlnirile prilejuite de *Serile la Brădiceni*, organizate deja în câteva Ediții de sufletistul Ion Popescu, prietenul poetului. Prezența lui Ion Horea, *Patriarhul* poeziei românești, cum îl numeau tinerii poeți olteni, a fost de bun augur cu ocazia întâlnirilor literare.

„Destinul culturii? Să mă pronunț, ar fi prea greu pentru mintea mea. Oricum, cred că ar fi dramatic să ne autoanalfabetizăm, ca destine individuale, dar mai ales ca națiune și țară în cultura europeană. Cine are urechi de auzit, să audă. Totul depinde și de raporturile cu alte forțe ale lumii, ale economiei mondiale, ale

⁹² Ibidem, p.?

capetelor politice, ale educației și rezistenței viitoarelor generații, situații, evenimente și fapte care condiționează renașterea continuă a culturii și întinderea orizontului ei de asimilare. Pragmatismul este o lege a vieții, nu trebuie să ne înspăimânte. Pe acest pragmatism s-au întemeiat în toate timpurile marile culturi, și, să nu ne ferim de adevăr, și cultura română. Problema este *să nu ne domine ciocoismul, parvenitismul, impostura, vulgaritatea, disprețul și indiferența față de viața oamenilor de cultură*, problema este să se întrețină mai omenește relațiile, mediul și condițiile de creație și de afirmare a valorilor. Și ar mai fi ceva: să nu se înnegureze orizontul sufletelor noastre, să nu se stingă idealurile, credința în omogenitatea socială, grija pentru soarta copiilor și a tinerilor, echilibrarea forțelor productive ale societății în certitudini, în continuitate, în dezvoltare. Și aș adăuga: să nu disprețuim temeliiile spiritului nostru, să nu ne uităm cu dispreț la cei care până ieri dimineață au luminat sufletele neamului acestuia, să nu ne batem joc de strădaniile lor. Iar în ceea ce ne privește pe noi, poeții: să ne gândim că poeziile noastre au menirea dumnezeiască să bucure, să lumineze și să călăuzească oamenii prin *hățișurile marilor întrebări și incertitudini*. Să ne întrebăm în ce lume trăim, care-i rostul nostru, pentru cine și de ce scriem. Cu alte cuvinte, să ne îngrijoreze destinul culturii nu ca spectatori, ci ca răspunzători de obligațiile ce ne revin în durata fericită a acestui destin.”⁹³

Am avut plăcerea să citesc un articol, al doamnei Angela Precup, în cuprinsul revistei *Târnava*, revistă pe care mi-a dăruit-o cu mare amabilitate domnul Eugeniu Nistor în vara anului 2021. Semnatară articolului întărește încă odată impresiile pe care le-a lăsat poetul Ion Horea în relația cu tinerii poeți: „Vorba așezată, figura jovială și discreția scriitorului consacrat, care nu vrea să-i intimideze pe debutanți. Sunt lucrurile despre care îmi aduc aminte, rememorând prezența poetului Ion Horea la unele dintre ședințele cenaclului revistei *Târnava*, la Târgu Mureș, din anii 1994-1996.

⁹³ Interviuurile „României literare” cu Ion Horea, nr. 21/2014, p ?

Se întâmplă des ca maestrul Ion Horea să fie prezent la evenimentele organizate de revista *Târnava*, pentru că îl legau de Târgu Mureș amintirile copilăriei și relația specială cu redacția revistei și cu directorul acesteia, scriitorul Eugeniu Nistor, dedicat promotor al operei poetului Ion Horea.

Personalitatea și creația poetului Ion Horea s-au regăsit constant în paginile revistei *Târnava*, încă de la primele numere ale acestei publicații culturale, lansate în 1991 la Târnăveni, ca serie nouă a revistei interbelice cu același nume, apărută la Târnăveni între 1921-1938.”⁹⁴

Așa cum relatează doamna Angela Precup, Ion Horea era considerat de redacție *un mentor al Târnavei* după cum nota prima pagină a revistei în 1995, cu prilejul jubileului marcat la împlinirea primelor 25 de apariții. Iar poetul, mureșean de pe meleagurile noastre, născut în satul Petea de Mureș s-a implicat în mod deosebit, considerând seria nouă a revistei *Târnava*, *emblema unei spiritualități*. Poetul Ion Horea a făcut parte și din Colegiul onorific al revistei, din anul 1994, alături de Serafim Duicu și Cornel Moraru.

A fost o legătură de suflet și de creație, la baza căreia s-a aflat mereu atașamentul poetului Ion Horea față de spațiul mureșean natal și față de Târgu Mureș – *orașul la care poetul se-ntoarce mereu, chemat de doruri și nostalgii*, după cum scria Eugeniu Nistor.”⁹⁵ De altfel, lumea patriarhală a satului transilvan este lumea poeziei poetului, despre care Ion Horea mărturisea că „este o proiecție emoțională a mea și un leac pe care îl port cu mine în fața problemelor lumii”.⁹⁶ Este viziunea *ardeleanului definitiv*, după exprimarea folosită de Al. Cistelean, care vedea în Ion Horea ultimul poet cu orgoliul limbajului local. În ritul nostalgic în care se deapănă poezia sa de limpidități elegiace, cel mai adesea

⁹⁴ Ion Horea, *Târnava – jubileu*, în *Târnava*, scriere nouă, anul C, 1995, nr. 1

⁹⁵ Eugeniu Nistor, *Ion Horea – un spirit ales*, în *Târnava*, serie nouă, anul IV, 1994, nr. 5-6(19-20).

⁹⁶ *Ion Horea intervievat de Eugen Nistor* – partea I, în *Târnava*, serie nouă, anul VII, nr. 42-43(1-2), 1998, pp. 1-3 (partea a II-a în *Târnava*, serie nouă, anul VIII, nr. 50(3), 1999, pp. 19-21).

disciplinate de o școală clasică a versului, „localismele survin ca niște urme de limbaj sacru.”⁹⁷

Și înțelegem obârșia creației lui Ion Horea asemenea unui *acasă* afectiv, reconfortant, dar și energizant, o prezență omniprezentă în viața poetului, care mărturisea în eseu *Inimă transilvană*: „Am fost în țări depărtate, am călătorit zile și nopți printre stelele cerului, am intrat în palate împărătești, am trecut peste continente cu istorii străvechi, dar niciodată n-am plecat de-acasă.”⁹⁸

Cât privește legătura și participarea poetului, în Oltenia, la manifestarea culturală *Serile la Brădiceni*, acolo unde a fost primit cu multă căldură și recunoștință, poetul găsim la rândul său o oază de liniște și intensă *frățietate*!

Poetul Ion Horea povestește:

„Am avut cinstea să fiu invitat și să particip la prima ediție-povestește poetul-. Am avut onoarea să fiu premiat la ediția a doua. Am avut bucuria să fiu prezent și la ediția a treia, să fiu alături de confrății de condei și să fac mărturisiri în lauda poeziei și a poeților, în judecarea trecerii lor prin lume, a locului lor în cetate, a menirii lor la edificarea unei societăți libere și democratice, în redobândirea unor norme spirituale și morale în viața oamenilor acestor pământuri, acum, în pragul mileniului trei. În Gorjul binecuvântat de geniul lui Brâncuși, în zarea Hobiței și încununarea munților; Brădicenii și brădicenenii au oferit și anul acesta acele ceasuri de bucurie spirituală, a căror bătaie de clopot anunță pe mai departe cinstirea poeziei.

Ce au însemnat și ce însemnează pe mai departe această realitate a unui *Atelier de poezie* și aceste oficii ale limbii române, în lumea Jiului și a Brădicenilor, știu să ne spună și ne-au arătat oamenii de inimă care au adunat energii și bunuri materiale, fără de care nimic n-ar fi fost cu putință. Domnii Ion Popescu-Brădiceni și domnul Viorel Gârbaciu (.....) și toți acei care le-au fost de sprijin într-o preocupare de neimaginat fără dăruire, fără eforturi, fără

⁹⁷ Al. Cistelean, *Prefață* la vol. *Bătălia cu aur*, editor îngr. Eugeniu Nistor, Ed. Ardealul, Târgu Mureș, 2009, p. 7

⁹⁸ Ion Horea, *Drumuri și fântâni*, Ed. Eminescu, 1988, p. 31.

bani, într-o întreprindere ale cărei ramificații s-au arătat de fiecare dată în reviste, în cărți de poezie, în actul prieteniei și solidarității condeierilor gorjeni și a celor veniți din alte părți, – tuturor acestor oameni de inimă și curaj li se cuvin sentimentele de afecțiune și recunoștință.”⁹⁹

Celor care susțin material și spiritual realitatea festivalului de poezie *Serile la Brădiceni*, le mulțumesc și eu și prin aceste rânduri, pe care le scriu înainte de plecare, în semn de laudă, spre cinstirea poeziei și a încrederii în destinul ei.

Ion HOREA

Târgu-Jiu, 17 octombrie 1999,

În „Serile la Brădiceni”, anul IV, nr. 4”¹⁰⁰

⁹⁹ Ion Popescu-Brădiceni, Ion Horea-monografie-, Editura PIM, Iași, 2017, p. 71

¹⁰⁰Ibidem, p. 72

5.3 Locul de veci, cimitirul și biserica de lemn din satul Petea.

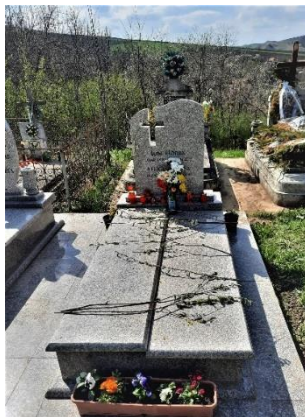
Locul de veci, unde își găsește odihna binemeritată Ion Horea, un mare poet al Transilvaniei, este aproape de Biserica de lemn din satul Petea. Cercul s-a închis. „Venim din pământ și ne întoarcem în pământ” (Matei 22, 23-33).

Biserica de lemn cu hramul !Sfinții apostoli Petru și Pavel”, construită în anul 1741, inclusă în lista de monumente istorice. Foto: Iov Roiban ,5 aprilie 2022

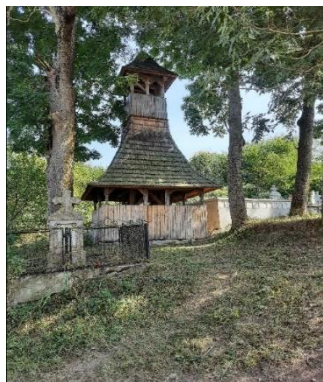
Țărâna și pământul care ne cuprind
în brațe înseamnă întoarcerea acasă!

(Geneza 3.19). Asta a fost dorința
poetului, să fie înmormântat
aproape de neamul lui, aici în
cimitirul din Petea.

Informații cu privire la existența
bisericii din satul Petea se găsesc în
„Conscripția” episcopului unit Ioan
Inocențiu Klein, în anul

Mormântul, locul de veci al poetului

1733. Studiind documentele vremii, se remarcă permanenta **preocupare a bisericii ortodoxe transilvane**, a cărui vlăstar era și familia poetului, pentru preotesele văduve și fașă de enoriașii nevoiași¹⁰¹. Biserica figurează pe lista monumentelor istorice sub codul M-S II-m-A 15750 și are hramul ”Sfinții

Clopotnița, separată de biserică

Apostoli Petru și Pavel

A fost construită în jurul anului 1741. Biserica a fost ridicată într-o livadă de pomi fructiferi, pruni în general, obiceiul fiind ca la căpătâiul fiecărui mormânt nou să se planteze un pom.

De sărbătoarea Floriilor, sărbătoarea morților, se mergea în cimitir, se aranjau mormintele, se puneau mături de salcă pe morminte și se aprindeau lumânări.

Biserica de lemn, iarna

„Biserica din satul Petea, se înscrie în categoria bisericilor fără turn, acoperișul fiind în patru ape așa ca și casele mai vechi din sat. În legătură cu data începerii construcției bisericii de lemn, specialiștii care au studiat biserica, au descoperit inscripția care se

¹⁰¹ Florin Bengean, Preocupări filantropice ale ortodoxiei transilvane față de preotesele văduve la sfârșitul de sec. XIX și începutul sec. XX, în Anuarul Arhivelor Mureșene”, nr. III (VII), 2014, p. 178-179

afla pe ancadramentul intrării situate pe latura de sud, la care ulterior s-a renunțat, fiind transformată în fereastră. Textul inscripției avea următorul conținut: ” Să se știe că după ce s-o ars biserica...cu ajutorul lui Dumnezeu s-au început a se ridica această sfântă biserică, în luna lui mai

21de zile, în ziua marelui Constantin împăratu și maica sa, Elena, Anno Domini 1741”¹⁰². ”Clopotnița este detașată de biserică Aceasta are două nivele, parter deschis și foișor cu arcade și a fost construită în anul 1761.

Piatra ovală, având scrijelită roata solară celtică

Atât biserica cât și clopotnița au beneficiat în decursul timpului de reparații, schimbându-se șindrila de pe acoperișuri.

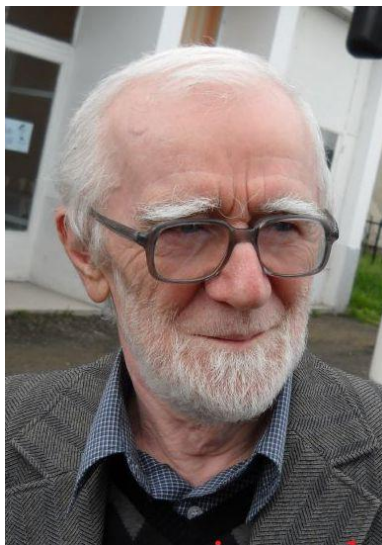
¹⁰² Ioan Eugen Man, Biserici de lemn din Județul Mureș, Monumente de artă populară românească, Editura Întregirea, 2004, p.10

5.4

Omagiu și recunoștință, aduse lui Ion Horea.

In memoriam Ion Horea

S-a stins din viață în dimineața zilei de 5 aprilie Ion Horea, unul dintre cei mai importanți poeți români postbelici.

În termenii lui Ion Pop, lirismul originalului poet este unul „elegiac, însă mereu echilibrat”, contând în primul rând „acea supunere la Lege, la un ritm natural al existenței”; pentru Petru Poantă, poezia lui Ion Horea ”readuce încrederea în stilul artist, într-o vreme în care lirica este invadată de prozaism”.

Poetul Ion Horea- 2016

Prin dispariția lui Ion Horea, Uniunea Scriitorilor din România și întreaga noastră lume literară suferă o grea pierdere. În semn de recunoștință pentru opera literară a celui mai mare poet al Ardealului, Filiala Târgu Mureș a URȘ și de Uniunea Scriitorilor din România au organizat Festivalul-concurs „Ion Horea“ care și-a

propus să comemoreze personalitatea poetului Ion Horea (1929-2019),.

Autor a peste 30 de cărți- volume de poezie, dintre care câteva excepționale, inclus în aproape toate dicționarele și istoriile literare apărute în România după anul 1960. De la debutul în volum, cu *Poezii*, 1956 (urmat de cărțile: *Coloană în amiază*, *Umbra plopilor*, *Calendar*, *Încă nu*, selecția retrospectivă *Versuri*, 1973, *Măslinul lui Platon*, *Bătaia cu aur*), până la *Un cântec de dragoste pentru Transilvania* (Editura Dacia, 1983, premiul „Mihai Eminescu“ al Academiei Române), versurile lui Ion Horea au evoluat stilistic și expresiv, străbătând etapele seninătăților și viziunilor bucolice (remarcate, la începuturi, de G. Călinescu), pentru a ajunge la arpegiile triste și „elegiile precare“ din ultimele sale cărți: *Gravuri* (2013), *Rătăcirii* (2014), *Cât a trecut* (2015), *Vitrăliu* (2016), *Până-ntr-o zi* (2017). Pentru volumul antologic *Bătaia cu aur* (Editura Ardealul, 2009), poetului i s-a decernat premiul Opera Omnia al Uniunii Scriitorilor din România în cadrul Festivalului Național „Tudor Arghezi“ de la Târgu-Jiu (2010)

Poetul Ion Horea, a fost evocat la Târgu Mureș, cu ocazia concursului de poezie.

Între 22 aprilie și 27 septembrie 2020 a avut loc prima ediție a Concursului de Poezie „Ion Horea“, organizat de Filiala Târgu Mureș a Uniunii Scriitorilor din România, adresat tinerilor poeți ori aspiranți la poezie din toată țara, a căror vârstă să nu depășească 35 de ani și care să nu fi debutat editorial. Juriul a fost format din criticii Dan Cristea, Daniel Cristea-Enache, Victor Cubleşan, Mircea Mihăieș și Vasile Spiridon. Președintele de onoare al juriului a fost Irina Horea, fiica poetului. Comitetul de organizare este alcătuit din scriitorii Eugeniu Nistor și Marius Pașcan.¹⁰³ La inițiativa poetului Eugeniu Nistor, Concursul a fost dedicat memoriei poetului Ion Horea (1929-2019), evocat în zilele de 2-4 octombrie a.c. în cadrul unui Medalion Comemorativ la Târgu Mureș și în satul natal, Petea de Câmpie,

¹⁰³ *** , România literară, nr. 19/2020, p.?

organizat de Primăria orașului Târgu Mureș, în parteneriat cu Filiala Tg Mureș a Uniunii Scriitorilor din România, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai“ al Academiei Române și Editura Ardealul a Societății Scriitorilor Mureșeni. Au fost primite peste 40 de dosare, din care juriul a reținut finalmente 10. Dintre cei 10 poeți aleși, mai mulți candidați au avut același număr de voturi. Juriul, în majoritate, a considerat că nu se poate face o departajare clară pentru alegerea câștigătorului Marelui Premiu, care constă în publicarea unui volum de poezii la Editura Cartea Românească a Uniunii Scriitorilor din România. Juriul a decis ca Marele Premiu să nu fie acordat la această primă ediție și toți cei zece poeți să fie incluși într-o antologie care urmează să apară la Editura Ardealul.

Concursul – lansarea și jurizarea – a avut loc online. Câștigătorii au fost anunțați în cadrul Medalionului Comemorativ de la Târgu Mureș. Cu aceeași ocazie a fost lansat numărul 1-2/2020 al revistei „Târnava“, care apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România, număr consacrat în mare parte memoriei poetului Ion Horea. Semnează critici și scriitori din toată țara.¹⁰⁴

¹⁰⁴ *** , România literară, nr. 42/2020, p.

În final am ales o poezie dragă mie, deși mi-a fost greu să aleg!
O Efigie Ion Horea, un portret așa cum mi-a rămas în amintire:

Cântec târziu

*Dar nu-i o amăgire vană,
când, peste toate, mai îngâni:
mi-e dor de țara transilvană
și de țăranii ei bătrâni*

*Voi spune timpului să steie,
sălbatic o să-l mai implor!
acolo unde mai scânteie
un fir de foc în vatra lor.*

*În cimitirul greu de prune
se mută satul, rând pe rând...
Când clopotele prind să sune
și noaptea le aud chemând!*

*Muntenii nu mai vin cu plute,
piuarii nu mai trec prin sate,
fântânile s-au stins, umplute
cu sarea lacrimei vărsate.*

*Să fiarbă prunele-n corlană,
Pe dealuri să mai latre câni!
Mi-e dor de țara transilvană
Și de țăranii ei bătrâni!*

(Din volumul Un cântec de dragoste pentru Transilvania, 1983)

Cu siguranță, poetului îi era dor de satul natal, "exilat" fiind acolo în București. De foștii colegi și prieteni, de-acuma, țăranii bătrâni. Care, rând pe rând s-au mutat sus pe deal, în "sinitirul greu de prune".

Prin negura vremii, i-ar fi plăcut, măcar să întrezărească o scânteie în vatra sălașelor din Tabla Vaideiului...Doar noaptea, la ceasuri târzii i se pare că aude clopotele chemând!

Satele sunt depopulate, cu fiecare an de sărbători, la Florii, vedem că sunt tot mai multe cruci și mai puțini bătrâni... Mocanii nu mai vin pe sate cu scândură, ciubere și loitre. În grădini "Mama Tână" nu mai fierbe silvoizul în căldare iar Chianu din Rât nu mai scoate la cazan licoarea miraculoasă cu mărgelile. Nici câini nu mai latră...Doar dorul de Câmpia Transilvană mocnește mistuitor!

Acum dorul de satul natal s-a ostoit...

În loc de Epilog

Merg pe drum, cu gândul dus departe...Mă opresc la un poem din *Postume I*. Năpădit de amintiri, amintiri din frageda copilărie, lucruri care se întâmplă așa „de cându-i lumea”. Drumul meu prin viață a fost un traseu parcă predestinat. Totul s-a întâmplat în urmă cu mai bine de 50 de ani. Mergeam cu mama mea în cimitir în satul Petea, de sărbătoarea Floriilor, seara. Ne duceam să punem pe mormintele bunicilor mătășori, crenguțe de salcă și să le aprindem lumânări la căpătâi, lângă cruce. Se zice că în această zi, porțile cerului se deschid și cei dragi nouă, plecați acolo sus în ceruri, coboară printre noi aici, pe pământ. Te cuprinde un sentiment ciudat, treci prin fața crucilor, le citești numele și ți-i închipui așa cum erau altădată. Pe ulițele satului sau la lucru în hotar...

Într-una din acele zile s-a întâmplat ceva ce avea să-mi marcheze viața pentru totdeauna. Ne-am întâlnit acolo în cimitir, printre cruci, cu colegul mamei, poetul și scriitorul Ion Horea, născut în satul Petea. S-au oprit preț de câteva minute și au schimbat două vorbe, ca vechi prieteni și colegi de clasă. Mi-l amintesc pe poetul și scriitorul Ion Horea îmbrăcat elegant, cu barbă, foarte distins... „*Vezi tu, dragu mami, să înveți bine la școală, să ajungi și tu domn, om învățat, așa ca Uănu,*”! Vorbele și imaginile din seara aceea au rămas pentru mine un imbold permanent!

Mă regăsesc la fel, în dimineața zilei de Paști, când încă nici nu am apucat să adorm, după slujba de la miezul nopții, și mama mă trezește spre ziuă să merg după paște. Ulița e plină cu vecinii care merg sau vin de la biserică...Cu o ulică învelită în merindare, să aduc acasă pâinea și vinul sfințite, trupul și sângele Domnului Iisus Hristos. Apoi, absolvit de sarcină, mă simt ușurat și îmi caut

jocul...mă duc la joacă prin grădină să prind bondari din care îmi fac morișcă... E tot ce-a mai rămas de atunci...amintirea! Îmi dau seama că acolo la Petea, în satul în care a trăit poetul câțiva ani se întâmpla la fel...Parcă și ulițele erau la fel, doar că aveau alte nume...

Ca-n alte dăți, mă văd pe calea Bunii
Cu o ulcică strânsă-n merindare,
La Paști, pân' la biserică mergând
Să duc și eu acasă trup și sânge
Din trupul Celui chinuit pe cruce,
Cu vinul și prescura de la Píu
Sfințite-n zori, la slujba Învierii.
Întors acasă, aduceam și eu
În merindare vestea mântuirii,
Apoi lăsăm în pacea zilei totul
Și în grădină adunam bunzari,
Să fac din ei moriști. Eram copil.
Ca-n alte dăți, mă văd pe Calea Bunii.

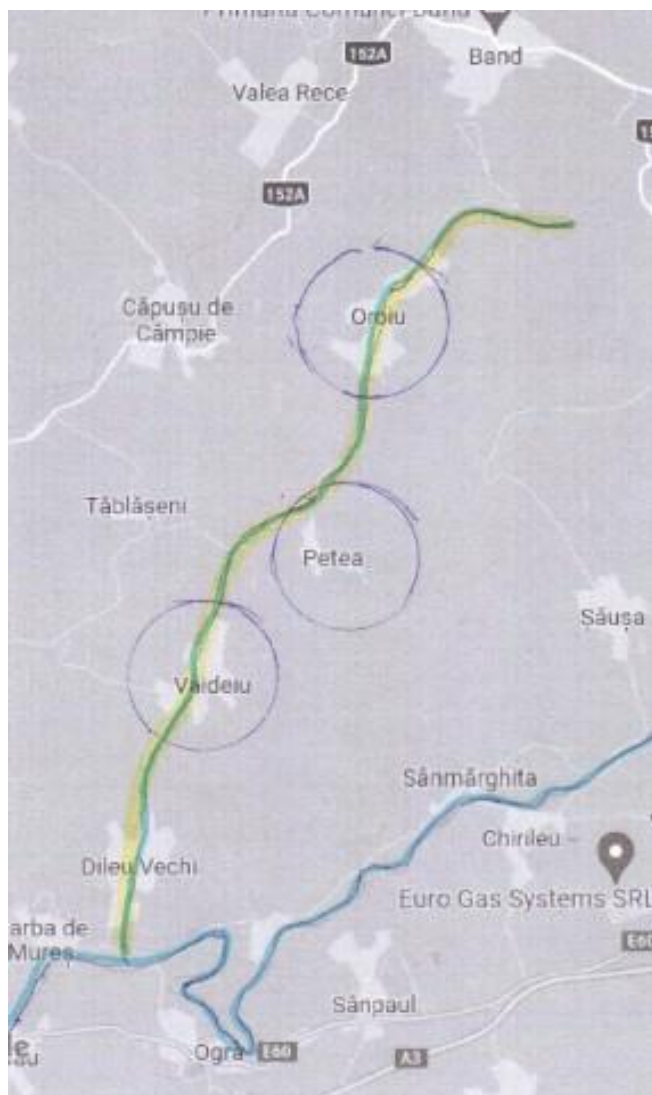
(Ion Horea, Postume I, Elegii în februarie, Editura cartea Românească, 2020, ***, p. 21)

Îmi imaginez că mă întorc acasă de la școală... de la Luduș, peste Dealul Căpușului, pe cărarea ce șerpuiește...din când în când mă opresc, din cauza valizei grea de cărți. În vârful dealului îmi trag răsuflarea...și mă trezesc în Continit, aproape de biserică, mai sus de Țintirim. Văd cum se înserează, turma de oi se îndreaptă către strungă și spre sat vine ciurda; prin forfota și tumultul domol al serii, peste Pădurea Căpușului soarele apune. Simt cum mă apasă o durere, pe acest sfârșit de drum...Acasă presimt că totu-i pustiu...și, calc cu teamă pe iarba necosită din ogradă,... Înteleg că-i prea târziu acum! Ai mei s-au mutat pe deal, în Țintirim.. Gardul e lăsat pe o parte și poarta legată cu lanț și lăcată. O apuc

pe Rât, pe Calea Nemeşului, până la mormânt...Aprind două lumânări, zic o rugăciune și-mi fac semnul crucii. Și-o iau încet, pe Drumul țării... către Petea...să-mi găsec rădăcinile...

5.04.2022

Harta Văii Oroiului. De la izvor, din Dealul Bandului, la Comandă, până la Dileu la vărsarea în râul Mureș, în dreptul localității Oarba

Album fotografic

Cu soția Felicia, fiica Irina și nepotul
Augustin (București, 2003)

Cu soția Felicia și fiica Irina
(București, 2008)

Cu bucuria sufletului, strănepotul

Părinții, în ograda casei părintești la Vaidei...și cu Irina, prin anii 1969-1970

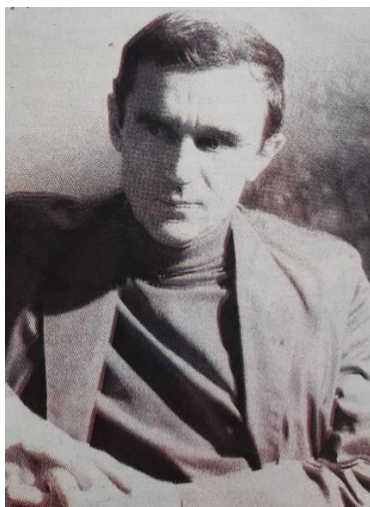
Cu soția Felicia (București, 2008)

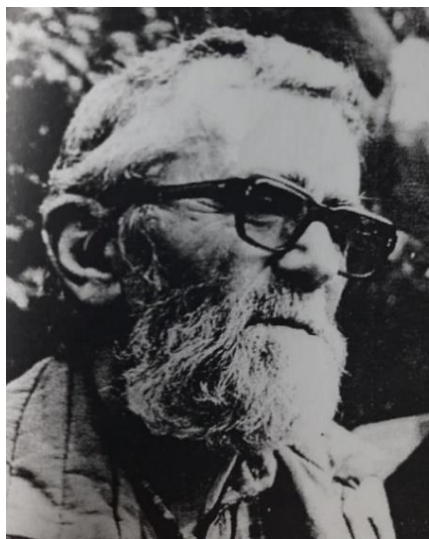
Poetul primind o Diplomă de excelență! Vorbind în fața publicului aflat în Aula Magna a Universității "Petru Maior". Lansarea Volumului "Bătaia cu aur" Târgu Mureș-2009

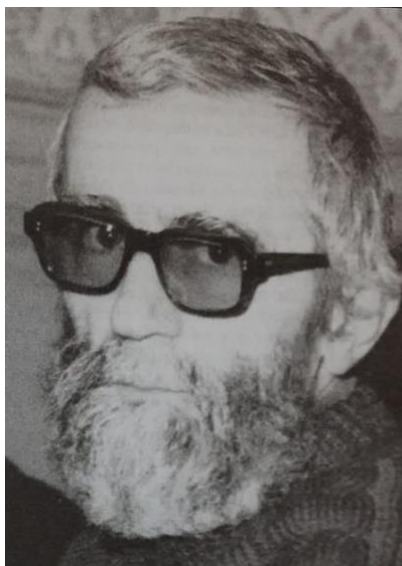
Poetul în anii tinereții 1980

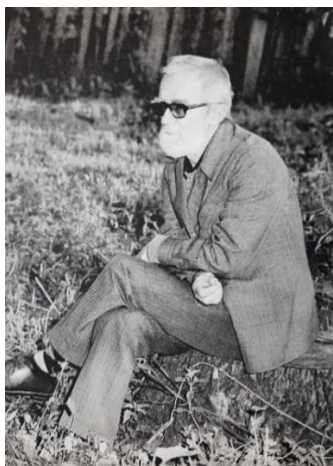
1971

Portret 19--

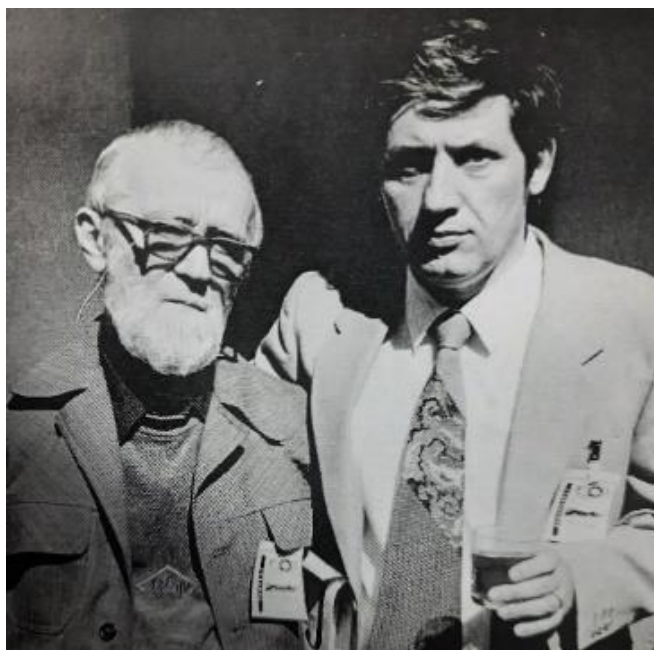
Portret- 1999

*Meditând și reculegându-se, singur,
sub nuc, 8 septembrie, "Serile la Brădiceni"- 1998*

Discuții cu ocazia ediției a II-a , "Serile la Brădiceni"- 1998

Mestecând în ceaunul cu mămăligă- "Serile la Brădiceni"-1997

Bibliografie:

Corpus de opere:

- Horea, Ion, *Poezii*, ESPLA; București, 1956.
- Horea, Ion, *Coloana în amiază*, Editura pentru Literatură, București, 1961.
- Horea, Ion, *Umbra plopilor*, Editura pentru Literatură, București, 1965
- Horea, Ion, *Poezii*, Editura, 1967
- Horea, Ion, *Calendar*, Editura Tineretului, București, 1969.
- Horea, Ion, *Încă nu*, Editura Dacia, Cluj, 1972.
- Horea, Ion, *Versuri*, Editura, 1973
- Horea, Ion, *Măslinul lui Platon*, Editura Dacia, Cluj, 1976
- Horea, Ion, *Un cântec de dragoste pentru Transilvania*, Editura , 1983
- Horea, Ion, *Eu trebuie să fiu*, Editura, 1984
- Horea, Ion, *Noaptea nopților*, Editura Dacia, Cluj- Napoca, 1985
- Horea, Ion, *Podul de vamă*, Editura Eminescu, București, 1986
- Horea, Ion, *Viața viața*, Editura Dacia, Cluj- Napoca, 1987
- Horea, Ion, *Dealuri de lut*, Editura, 1990
- Horea, Ion, *Cumpene*, Editura, 1991
- Horea, Ion, *Locul și ceasul*, Editura Minerva, București, 1994
- Horea, Ion, *Căderea pe gânduri*, Editura Ardealul, Târgu Mureș, 1996
- Horea, Ion, *Mărturisiri și rugăciuni*, Editura Viitorul Românesc, București, 2003
- Horea, Ion, *Calea Târgului*, Editura Ardealul, Târgu Mureș, 2010
- Horea, Ion, *Scribul*, Editura Ardealul, Târgu Mureș, 2011
- Horea, Ion, *Cât a trecut*, Editura Ardealul, Târgu Mureș, 2015
- Horea, Ion, *Vitraliu*, Editura Ardealul, Târgu Mureș, 2016
- Horea, Ion, *Până-ntr-o zi*, Editura, 2017
- Horea, Ion, *Postume I-III*, Editura Cartea Românească, București, 2020

Studii critice

- Academia de Științe Sociale și Politice, *Literatura Română Contemporană, I Poezia*, Editura Academiei, București, 1980.
- Bălan, Dodu Ion, *Condiția creației. Portrete*, București, Editura pentru literatură, 1986.
- Boldea, Iulian, *Metamorfozele textului*, Editura Ardealul, Tg-Mureș, 1996.
- Călinescu, George, *Literatura nouă*, Editura Scrisul românesc, Craiova, 1972.
- Ciobanu, Nicolae, *Întâlnire cu opera*, Editura cartea Românească, București, 1982.
- Cistelecan, Al., *Poezie și livresc*, București, Editura Cartea românească, 1987
- Cristea, Valeriu, *Fereastra criticului*, București, Editura Cartea Românească, 1987
- Dimiseanu, G., *Ion Horea: Calendar în România literară*, 15 ianuarie 1970, an III, nr. 67.
- Dimiseanu, Gabriel, *Subiecte*, Editura Eminescu, București, 1987
- Felea, Victor, *Reflexii critice*, Editura pentru literatură, București, 1968.
- Felea, Victor, *Secțiuni*, Editura Cartea Românească, București, 1974
- Florea, Rodica, *Ion Horea în Literatura română contemporană*, Editura Academiei R.S.R., 1980.
- Grigurcu, Gheorghe, *Poeți români de azi*, Editura Casa Românească, București 1979.
- Martin, Aurel, *Poeți contemporani*, Vol. I, EPL, București, 1967.
- Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. Cinci secole de literatură*, Editura Paralela 45, 2008.
- Manolescu, Nicolae, *Ion Horea, Umbra Plopilor în Contemporanul*, nr. 3, 13 August 1965
- Negoșescu, I. *Scriitori moderni*, EPL, București, 1996.
- Nistor, Eugeniu, *Nostalgia golfului*, Casa de editură Mureș, Tg-Mureș, 1993.
- Nistor, Eugeniu, *Dialoguri în Agora*, Editura Ardealul, 2005.
- Nistor, Eugeniu, *Revista de Filosofie și Literatură "Târnava"*, An XXX nr. 1-2/2020
- Nistor, Eugeniu, *Revista Literară*, nr. 20/2020

Olteanu, Ioanichie, *Turnul și alte poeme*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012

Petraș, Irina,
Petroveanu, Mihail, *Traieectorii lirice*, Editura Cartea Românească, București, 1974.

Poanta, Petru, *Modalități lirice contemporane*, Cluj, Editura Dacia, 1973.

Philippide, Al., *Studii și portrete literare*, Editura pentru Literatură, București, 1964.

Piru, Al., *Poezia românească contemporană*, Vol. II, Editura Eminescu, București, 1975.

Pop, Ion, *Pagini transparente: lecturi din poezia română contemporană*, Editura Dacia, Cluj- Napoca, 1997.

Popescu-Brădiceni, Ion,
Precup, Angela
Simion, Eugen, *Orientări în literatura contemporană*, EPL, București, 1965.

Sângiorzan, Zaharia, *Conversații critice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980

Spiridon, Vasile, *România literară*, București, nr. 42/2021

Stănescu, C., *Jurnal de lectură*, Editura Eminescu, București, 1988.

Stănescu, Nichita, *Ion Horea: Poezii*, în *Gazeta literară*, 23 noiembrie 1967.

*** *Dicționarul literaturii române*. Coord. Eugen Simion, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2012.

Cuprins

Cuvânt înainte	pag. 5
Argument	pag. 7
Cap.1. Din negura vremii. Consemnări biografice	
1.1 Aspecte din istoria familiei Horea (Horgoș)	pag. 13
1.2 Copilăria și adolescența. Elevul Ion Horea, ”Uănu” prin școli	pag. 23
Cap. 2 Tema transilvană și satul de câmpie	
Poezia lui Ion Horea văzută prin prisma penelului criticilor literari	pag. 39
Cap. 3 Limbajul arhaic în poezia lui Ion Horea	
Glosar cu termeni locali, toponime și hidronime	pag. 71
Cap. 4 Condiția poetului în regimul comunist.	
Lupta cu cenzura acelor vremuri.	pag. 105
Cap. 5.0 Amintiri. De vorbă cu poezia lui Ion Horea	pag. 111
Cap. 6.0 Cercul care se încheie	
6.1 Cronici la moartea poetului	pag.139

6.2 Urmașii, noua generație de scriitori	pag. 147
6.3 Locul de veci, cimitirul și biserica de lemn din satul Petea	pag. 153
6.4 Omagiu și recunoștință aduse lui Ion Horea	pag. 157
Cap. 7. În loc de Epilog	pag. 163
Anexe	pag. 167
Album fotografic	pag.
Bibliografie	pag.

